

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਯਾਗ

‘ਕਾਹਲੂਰ ਮੈ ਬਾਧਿਯੋ ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜੂਨ 2015
ਗਾਵ’

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

16 ਜੂਨ 2015, ਮੰਗਲਵਾਰ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 8.00 ਵਜੇ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਰਵਾਨਗੀ

ਰੂਟ : - ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸਰ ਪੁਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ-ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ-ਸਿਸਵਾਂ ਰੋਡ ਕੁਰਾਲੀ-
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ-ਭਰਤਗੜ੍ਹ-ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ-ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਇੱਕੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੂਨ, 2015
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

9417214391, 9592009106

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India
9417214391

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

94172-14391, 94172-14381, 9417214379 96461-
01996, 98889-10777,

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਈਓਪ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ,
ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ -
96461-01996

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ
95920-55581, 01602255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98148-01860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ)

94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ
(ਫਰੀ) 98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 96532-18294

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 5
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 7
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਸੱਚਖੰਚਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 10
4. ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ 15
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ 27
ਉਪ੍ਰੰਤ ਕੀਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
6. ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਖੇ 31
ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ
7. ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ 41
ਸੰਤ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
8. ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ 46
ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
9. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 51
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
10. ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ 54
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
11. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 56
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
12. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 60
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
13. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ 62
ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ
14. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, 64
ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਸਾਜੀ। ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ -

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
ਅੰਗ - ੩

ਇਸ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ, ਬਨਸਪਤੀ ਆਦਿਕ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਅੰਡਜ, ਜੇਚਜ, ਸੋਤਜ ਅਤੇ ਉਤਭੁਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਤਮ ਜੂਨੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ॥
ਮਾਣਸ ਕਉ ਪੁਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ
ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥
ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਸਾਧੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਕਾਹਿ ਗਵਾਵਉ ॥
ਅੰਗ - ੨੧੯

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੁਨਿ ਵਿਚਿ ਉਤਮੁ ਜੁਨਿ ਸੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹੀ।
ਅਖੀ ਦੇਖੈ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਜਿਹਬਾ ਬੋਲੈ ਬਚਨ ਬਿਦੇਹੀ।
ਕੰਨੀ ਸੁਣਦਾ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਵਾਸ ਲਏ ਨਕਿ ਸਾਸ ਸਨੇਹੀ।
ਹਥੀ ਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵਣੀ ਪੈਰੀ ਚਲਣੁ ਜੋਤਿ ਇਵੇਹੀ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਮਨਮੁਖ ਮੂਰਤਿ ਮਤਿ ਕਿਨੇਹੀ।
ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿਕੈ ਮਾਣਸ ਦੀ ਮਨਿ ਆਸ ਧਰੇਹੀ।
ਪਸੁ ਪਰੇਤਹੁ ਬੁਰੀ ਬੁਰੇਹੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੫/੩

ਇਤਿਆਦਿਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇਹੀ ਦੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਅਤੇ ਚਿੰਰਕਾਲ ਬਾਦ ਮਿਲਣ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇਹੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਕਵਨੈ ਮਾਰਗਿ ਲਾਇ ॥
ਕੈ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਸਾਧ ਕੀ ਕੈ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੈਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੪੧

ਸੰਤ ਹੋਤਿ ਪੁਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ ॥

ਆਤਮੁ ਚੀਨੈ ਸੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਭਗਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਆਰਫ, ਪੁੰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਸਾਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਰੂਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਭਾਵ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਮਨੁੱਖਾਂ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪਾਮਰ, ਭੋਗੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਾਮਰ ਅਤੇ ਭੋਗੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਖਾਓ ਪੀਉ ਐਸ਼ ਕਰੋ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਮਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਰਮ ਭੋਗ ਕੇ ਫੇਰ ਕਰਮ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਫਰਤ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਜਾਇਜ਼ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਧੋਖੇ ਕਰਨੇ, ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਇਤਿਆਦਿਕ ਨਿਖਿਧ ਕੰਮ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਤੀਸਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਣ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਅਤੇ ਧੋਅ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ/ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਅਤੇ ਅਸਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਸ ਲੋਕ ਮੰਚ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥
ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਆਠ ਪਹਰ ਪ੍ਰਭ ਬਸਹਿ ਹਜੂਰੇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੇਈ ਜਨ ਪੂਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੬

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪੁਲੋਕ ਲਈ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ/ਮੁਕਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਅਜਿੱਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਜਾਮੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ। 74 ਜਾਮੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੀਰਥ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ। ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗਮ ਤੀਰਥ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਆਰਫ, ਦਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਭੁੱਲੜ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। **'ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥'** ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਰਿ ਜਨ ਸਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀਵਨ ਜੀਉ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਦਾਹਰਨ/ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ/ਨਸਲਾਂ ਸਦਾ

ਹੀ ਸੇਧ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਬਾਲ ਜੋੜਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੇਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਉਮਾਹ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਵਗਦੇ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋਈ ਮਾਰੂਥਲ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾ ਕੇ ਠੰਢ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚਰੇ ਸਗੋਂ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਚ ਪਾਏ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇ। ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਛੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਬਚਨ ਕਹੇ ਕਿ ਆਪ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਔਰ ਪਿਆਰ ਕੇ ਸਾਗਰ ਹੋ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 45 ਮਿੰਟ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਿ 'ਅੱਜ ਸੋਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੋਹਾਗਣ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲੀ ਹੈ' ਵੀ ਇਸੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਾਰਨ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਲਗਨ, ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨੀ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨਾ, ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਸਫਲ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਰੋਪੜ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪਟਿਆਲੇ ਆਦਿ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਪਛੜੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਚ ਪਾਏ ਦੀ ਮਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੇ, ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜਨ ਸਮੂਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ, ਭੁਚਾਲ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ, ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣੀ, ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਬੰਦਗੀ 'ਚ ਜੁੜਨ ਲਈ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜੀਵਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 53 'ਤੇ)

ਆਸਾੜ

(ਹਾੜ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘੁਰੁ ੪
ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ
ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥ ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ
ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥
ਦੁਯੋ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
ਰੈਣ ਵਿਗਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥
ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥ ੫ ॥

ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਦੇਵੀ, ਦੇਵ-ਦਾਨਵ ਨਿਵ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਆਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਜੁੜਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਲੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾ ਕੇ ਐਸ਼ੋ ਇਸ਼ਰਤ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਾ ਕੇ ਦੋਸ਼ਕ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਜਪ ਤਪ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਫੁਰਮਾਨੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਸਨੂੰ ਰੱਬੀ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਖੁਦਾ! ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਜੋ ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਸੀਹਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣਗੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਦਰਾ, ਮਾਸ ਅਤੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਇਸ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

**ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ
ਨਿਤ ॥**

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - 1378

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਖਿਆਲ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਹ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਅਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਠੇ ਰਾਹ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਨਿਵਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਅਸਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾੜ ਵਿਚ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਾਂਗਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾੜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਹਿਰਦੇ ਮਾਇਆ ਅਗਨ ਨੇ ਜਾਲ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਸੀਤਲ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਹਨ - ਨਾਮ ਦੀ ਠੰਢਕ ਨਾਲ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਉਠੰਦਿਆ ਬਹਿੰਦਿਆ ਸਵੰਦਿਆ ਸੁਖੁ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸਲਾਹਿਐ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 321

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਵਿਚ ਉਬਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਅੱਗ ਵਰਗੀ ਲਾਲ ਹੋਈ ਤਵੀ ਦੇ ਉਪਰ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਸੀਸ ਉਤੇ ਅੱਗ ਵਰਗਾ ਰੇਤਾ ਏਸ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣ ਜਿਥੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਭੁਖ, ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਿਆ ਕਰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ

ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥

ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ

ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 1414

ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ ਐਤਨੀ ਵਰਤਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਉਚੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, “ਮਹਾਨ ਜੁਲਮ! ਮਹਾਨ ਜੁਲਮ! ਘੋਰ ਜੁਲਮ! ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਇਸ ਜੁਲਮ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।” ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਦੇਖਿਓ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਾ ਕਰ ਦਿਓ, ਬਦ-ਦੁਆ ਨਾ ਦੇ ਦੇਣੀ। ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਐਤਨਾ ਜੁਲਮ ਕਿਉਂ ਸਹਿਨ ਕਰ

ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡੀ ਇਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੀਆਂ ਮੀਰ! ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇਈਏ? ਐਥੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਿਤਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਣਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਦੇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਦੀਵ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ; ਐਨੀ ਠੰਢਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ air conditioned ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ frustration (ਨਿਰਾਸਤਾ) 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸੇਜਾਂ, ਅਨੇਕ ਸੁਖ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ; ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੋ ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਲਾਈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਕੁਰਬਲ-ਕੁਰਬਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅੰਸ ਮਾਤਰ ਵੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ॥
ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ
ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥**

ਅੰਗ - 707

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ -

**ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ
ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥**

ਅੰਗ - 134

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਹ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਦੁਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁਖ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਮਨੁੱਖ! ਜੇ ਤੂੰ ਆਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਰਤਨ ਰੂਪੀ ਨਾਮ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ -

**ਨਉਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਨਾਮੁ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥**

ਅੰਗ - 293

**ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ॥**

**ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ॥**

ਅੰਗ - 259

ਇਹ ਦਵਾਈ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਮਾਨਸ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਰਹਿ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਖੇਲੂ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਗੋਚਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਝੂਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਣਹੋਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਮੰਨ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਤੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਝੂਠੇ ਅਧਿਆਸ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਮੰਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਜੇ ਸੁਰਤ ਉਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਵ ਮੰਨਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ 'ਆਤਮਾ' ਹੈ; ਤੇਰੇ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਕੇ ਤੂੰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਸੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ-

**ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ
ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ॥**

ਅੰਗ - 134

ਇਹ ਤੇਰੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਐਥੇ ਵੀ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ -

**ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ
ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ॥**

ਅੰਗ - 1425

ਕਰਮ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਉਮੈ ਇਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਈ ਚੇਤਨ ਸੁਰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਹੀ ਮੇਰੀ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਰੈਣ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਛਤਾਵਾ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਆਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਸਣ

ਲਾਈ ਇਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਮ ਧੁਨ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ। ਇਕ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਗਰਭ ਅਗਨ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਪਰ ਫਿਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁਖ ਕੱਟ ਚੁਕਿਆ ਹੈ-

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ॥
ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ॥
ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ॥
ਉਰਝਿ ਪਰੇ ਜੋ ਛੋਡਿ ਛਡਾਨਾ॥
ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ॥

ਅੰਗ - 251

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤੇਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਾ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਤਿ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੂੰ ਮੰਨੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਲ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ, ਜਮ ਫੇਰ ਫੰਧਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ; ਫੇਰ ਪਛਤਾਇਆ -

ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛਤਾਣੀ
ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ॥
ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ
ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ
ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥
ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ
ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਿਤ ਵਾਚੀਐ
ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ॥
ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ
ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 464

ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ, ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਤੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਗਈ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਜਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ, ਉਸਨੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ, ਆਰਠਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਹੱਕ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ; ਉਹ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਅਰੇ-ਅਰੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਜਮ ਆਦਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ॥
ਅੰਗ - 134

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਕੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ॥
ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ॥
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ॥ ਅੰਗ - 283

ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਵਾਜ਼-ਏ-ਹੱਕ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਉਥੇ ਅਪੜਦਾ ਹੈ -

ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ॥
ਜਿਹ ਪੈਡੇ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜਿਆਰਾ॥
ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੋ ਨ ਸਿਵਾਨੁ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਹ ਨਾਲਿ ਪਛਾਨੁ॥
ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਤਪਤਿ ਬਹੁ ਘਾਮ॥
ਤਹ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਮ ਉਪਰਿ ਛਾਮ॥
ਜਹਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਨ ਤੁਝੁ ਆਕਰਖੈ॥
ਤਹ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਖੈ॥

ਅੰਗ - 264

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਉਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਏ ਵਖਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰੋ -

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣੀ
ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ
ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥ ਅੰਗ - 134

ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਸਾੜ ਡਰਾਉਣਾ ਤੇ ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਠੰਢਕ ਦਾ ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਐਨੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਧੁਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਅਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ
ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸਿ॥ ਅੰਗ - 134

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ, ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ 17 ਜੂਨ 1918 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੁਲੇ ਨੂੰ ਲਾਹ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਹਿਰ ਜ਼ੋਰਾ ਤੇ ਸੀ, ਹਰ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਧਰਮ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ। ਈਸਾਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੂਲਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਹੀਂ, ਉਚ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਸੋਧਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਗਿਆ, ਟੈਕਟ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਥਾ-ਥਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਾਲੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਕਠਨ ਘਾਲਣਾ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਿਦਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਰਾਝੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਨੇ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਜੋ ਸੰਵਾਦ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਕ ਰੁੱਚੀ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਯੂ 18 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਿੰਘ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਨਵਾਬ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 60 ਮੀਲ ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਵਸਣ ਲਈ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਵਚਿੱਤਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਜੋਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

1941 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਰਮੀ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰਜ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਦੀ

ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ। ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ 1966 ਤੱਕ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਦੇ।

1966 ਵਿਚ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਬਣਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਅਰੰਭਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ Intensive Farming ਕਰਕੇ ਉਪਜਾਊ ਜੰਗਲੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਲਹਿ ਲਹਾਉਂਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਫੀ ਹੈਕਟਰ ਉਪਜ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਏਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣਾ ਵਿਰਸਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣੀਆਂ, ਨਸ਼ੇ ਕਰਨੇ, ਪਸ਼ੂ-ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ, ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਧੰਦਾ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਸਾਜ ਲੈ ਕੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕੀਤਾ। ਐਸੇ ਕਿਸਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 10 ਨੰਬਰੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਘੜੀਸੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਵਧੀਆ ਇਨਸਾਨ ਬਣੇ।

30 ਅਕਤੂਬਰ ਸੰਨ 1978 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਤਰਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਬਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੈਕਟਰ 34 ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਰਖਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਕੜੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਅਤੇ ਚੱਜ ਆਚਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਵਜੋਂ ਪਰਵਾਨ ਹੋਏ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਗਏ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਰਾਤ 11, 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਰਸਤੇ ਪੱਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਚੇ ਨੀਵੇਂ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਕਦੀ ਗਰਮੀ, ਕਦੀ ਸਰਦੀ, ਕਦੀ ਮੀਂਹ ਹਨੇਰੀ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਆਪ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਕੇ ਮਿਥੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਨਾਗਾ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵੰਡਣੇ, ਗਰੀਬਾਂ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ, ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਦ 1993 ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਏ, ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ, ਘਰ-ਘਰ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਇਕ ਕ੍ਰੋੜ 20 ਲੱਖ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਰਾਸ਼ਨ, ਵਸਤਰ, ਬਰਤਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਬੈਗ ਸਭ ਕੁਝ ਹੱਥੀਂ ਦੇ ਕੇ ਆਏ। ਫਰਵਰੀ 2001 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਕਾਰਨ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਨਿਆਸਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੌਮਲ ਹਿਰਦਾ ਪੀੜਤ ਹੋ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 56 ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਗਭੱਗ ਡੇਢ ਕ੍ਰੋੜ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਰਾਸ਼ਨ, ਵਸਤਰ, ਟੈਂਟ ਆਦਿ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ। ਜੱਥੇ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 28 ਦਿਨ ਕੈਂਪ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ 36 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਆ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 'ਮਸਜਿਦ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਅਗਸਤ 3, 1994 ਨੂੰ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਕੇ ਐਨੇ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋਏ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜੌਲੀ ਗਰਾਟ ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਿਰਮਾਣਤ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੋ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਯਾਤਰਾ (1996) ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਗਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੋ ਸਾਲ ਮਤਵਾਤਰ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਹਰ ਸਾਲ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਉਣ ਵਾਲੀ 17 ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ

ਦਿਹਾੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਧੁੰਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚੋ। ਸਮਾਗਮ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਜਨਵਰੀ 1997 ਦੇ ਪੰਨਾ 33 ਤੇ ਛਪਿਆ ਨਿਮਨ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਇਹ ਲੇਖ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਬੀਬੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਵਾਇਆ ਸੀ।)

ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਥਾ

ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਈ ਗੁਰੂ ਫਤਿਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ।

ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਉਤੇ ਜਟਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਖੂਹ ਉਤੇ ਚਾਰ ਖਣਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ ਬਣਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜਦ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਦੋ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਆਦਿ ਖੂਹ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖੂਹ ਤੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਵੇਰਾਂ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੂਹ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਖੇਡਦੇ-ਖੇਡਦੇ ਜਟਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਜਟਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ, ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਇਹ ਬਾਲਕ ਬਹੁਤ ਤਪੱਸਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰਿਓ। ਇਹਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਦਮ ਰੇਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਪੱਸਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਤ ਪਦ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਵੀ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਸ ਸੰਤ ਜੀ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸੀ। ਵੀਰ ਜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ, ਡੀਲ ਡੌਲ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ, ਸੁੰਦਰ ਚਿਹਰਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਭਰਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਲਗਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਪਲ ਰੁਕ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਕਾਕਾ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਹੋਣਹਾਰ ਵੀਰ ਦੀਆਂ ਨਿਰਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਸਨ।

ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿੰਧਸਰ ਸਹੋੜੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਭਾਈਆਂ

ਦੀ ਕਤਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਆ ਕੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਮਰੇ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ, ਸੰਤ ਜੀ ਇਕ ਪਾਸੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਉਚਾਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ- 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਅਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਫੇਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਿਹਾ। ਹੱਥ ਨਾਲ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਰਚ ਗਿਆ। ਜਦ ਚੇਤਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਦਲ ਗੱਜੇ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਿਮਰਨ ਚਲਦਾ। ਵੀਰ ਜੀ ਭੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੀਰ ਜੀ ਇਦਾਂ ਪੁਛਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੋ।

ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਚੋਲਾ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਤਾਂ ਵੀਰ ਜੀ ਦੱਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਸੀ ਕਿ ਬੇਬੇ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਮਾਮੀ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਸੰਤ ਹੈ, ਸੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋਤੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਵੀਰ ਨੇ ਚਿੱਟਾ ਲੱਠੇ ਦਾ ਰੇਬਦਾਰ ਪਜਾਮਾ ਤੇ ਫੱਟੀਆਂ ਵਾਲੀ ਨੀਲੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬੋਸ਼ਕੀ ਦੀ ਕਮੀਜ਼, ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਰੁਮਾਲ, ਕਾਲੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟ, ਇਕ ਬੁਨੈਣ ਅਤੇ ਖਾਕੀ ਰੰਗ ਦੇ ਬੂਟ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਲਕੇ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ! ਤੇਰੇ ਕਾਲੇ ਬੂਟ ਕਿਥੇ ਨੇ?" ਵੀਰ ਜੀ ਨੇ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਪਾ ਲੈਣੀ, ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਮੈਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਹੱਸਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਸੋਚਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੋਹਣਾ ਵੀਰ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ।

ਬੇਬੇ ਜੀ ਖੂਹ ਵੱਲ ਕਪਾਹ ਚੁਗਣ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਅੜੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਖੂਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਟੋਭੇ ਵਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਉਧਰ। ਧੱਪਾ ਮਾਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਰ ਆਪਾਂ ਨਵੇਂ ਖੂਹ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ! ਜੇ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਪੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਛੋਟੇ ਕਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਉਹ ਸੌ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਲੰਮਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਚੱਲੀ ਹਾਂ - ਕਪਾਹ ਚੁਗਣ, ਨਿਕੋਂ ਵੀਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀ।" ਤਾਂ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਵੀ ਕੋਲ ਹੀ ਘੰਟਾ ਕੁ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਨਿਕੋਂ ਵੀਰ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਮੂੰਧੇ ਲੇਟ ਗਿਆ ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਦ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬੀਬੀ! ਮੈਨੂੰ ਬੇਰੀਆਂ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਬਾਵੇ (ਸੰਤ) ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਵੀਰ! ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਵੀਰ ਜੀ ਉਹ ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ; ਪੈਲੀਆਂ ਵਲ ਦੇ ਪਾਸੇ ਬੇਰੀਆਂ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੇ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਸੀ। ਸਿਰ ਚੁਕ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਸ ਰਹੇ ਨੇ।

ਬੇਬੇ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕਪਾਹ ਚੁਗ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੇ ਥਾਂ ਫੜੀ, ਕੱਪੜੇ ਲਾਹੇ ਤੇ ਨਵਾਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਖੂਹ ਬਾਪੂ ਜੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਵੀਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਮਾਮੀ ਜੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ-ਪਾਉਂਦੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਇਕ ਦਮ ਸਹਿਮ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਨਾ, ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਹੁਣ ਨਵਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ ਵੀਰ ਜੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਮ ਕੌਰ ਮਾਮੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਥੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਛੇਤੀ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ, ਵੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਛੋਟੀ ਭੂਆ ਜੀ ਨੇ ਭਾਂਡੇ ਚੁਕ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਤਰਵੈਣੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੰਦੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਵੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਜੇ ਉਤਾਰ ਦਿਓ। ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਏ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਕਦਮ ਪੁੱਟੋ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਬੇ ਜੀ! ਚੁੱਕ ਲਵੋ। ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਬੰਦੇ ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿਤਾ। ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ! ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਲਦੀ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਗਰਮ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਪਿਆਵੋ। ਜਦੋਂ ਬੇਬੇ ਜੀ ਛੁੰਨਾ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਬੇ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ, ਫੇਰ ਪੀਆ ਕਰੁੰਗਾ।

ਬੇਬੇ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਲਏ। ਇਕ ਫੁਲਕਾ, ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਆ ਪੁੱਤ! ਮੇਰੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਫੁਲਕਾ ਛਕੋ।" ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਫੁਲਕਾ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ।" ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਿਹਾ, ਫੁਲਕਾ ਛਕਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ ਅਤੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਦਰੀ ਤੇ ਤਲਾਈ ਦਾ ਲੜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਨਿਵਾਰ ਦਾ ਪਲੰਘ ਮੇਰਾ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਬੇਟਾ! ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਬੁਖਾਰ ਦੀ ਘੁਕੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੌਂ ਗਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਵੋ, ਕਾਕਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਛੱਡ ਆਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆਵੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਗੁਪਤ ਹੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਬਿਸਤਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ, "ਬੇਬੇ ਜੀ!" ਉਹ ਜਾਗ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋਅ ਮੱਧਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਝੱਟ ਲੋਅ ਕੀਤੀ, ਕਹਿੰਦੀ, "ਹਾਂ ਪੁੱਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ! ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?" ਬੱਸ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਡਾਕਟਰ ਹਕੀਮ ਬੇਬੇਰੇ ਆਏ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ

ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀਰਾ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਕੀ, ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰ ਮਚ ਗਿਆ। ਘਰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ, ਘਰ ਦਾ ਰੰਗ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਰੰਗ, ਕੰਧਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਯੋਗੇ ਹੋਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਧਰ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਮਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ ਉਪਰੰਤ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਠੀਕ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ ਆਥਣ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਨਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਮਾਮਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਆ ਭਾਈ! ਕਾਕੇ ਦਾ ਮੰਜਾ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ੋਰ ਮਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਬੇ ਬਾਂਹ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਨਾ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਠੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਛੋਟਾ ਵੀਰ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ; ਮੈਂ ਬਾਂਹ ਪਰ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੇਬੇ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਮੰਨੋ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੋਏਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ?” ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਲੱਕ ਦੇ ਕੋਲ ਦੋ ਚਿੱਟੇ ਦਾਗ ਹਨ ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਰੰਗ ਮੇਰਾ ਅੱਗੇ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਬੋਝਾ ਕਾਲਾ ਹੋਏਗਾ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੋਟੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।” ਬੇਬੇ ਨੇ ਬਾਂਹ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਪੈ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ! ਆਪਾਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਲਈਏ, ਪਾਠ ਸੁਣਾਂਗੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਵੇਗੀ।” ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਇਆ, ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਗਿਲਟੀ ਮਾਰੀ ਹੋਈ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭਗਵਾਂ ਪਟਕਾ ਸਿਰ ਨੂੰ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਝੋਲਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਕੱਢਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਈਂ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਥੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹਾਂ। ਇੰਨੇ ਵਿਚ ਚਾਚਾ ਜੀ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਈ (ਭਰਾ)! ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਏ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਮੁਹਰੇ ਵਿਛੀ ਪੱਟੀ ਦਾ ਲੜ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਨਵਾਂ-ਨਕੋਰ, ਚਿੱਟਾ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਉਧਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਕਲਾ ਵਰਤੀ ਕਿ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੇਬੇ ਜੀ! ਤਾਈ ਜੀ (ਉਤਮੀ) ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਨਾ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਦਸ ਵਜੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਪਿਆ। ਠੀਕ ਦਸ ਵਜੇ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।

ਇਸ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਸਤਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ, ਪਛਾਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਤਕੜੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਿੜ੍ਹਦੇ-ਰਿੜ੍ਹਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਕਪੜੇ, ਰੇਬ ਚਿਟਾ ਪਜਾਮਾ, ਫੱਟੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼, ਬੁਨੈਣ, ਰੁਮਾਲ, ਕਾਲੇ ਬੂਟ ਆਦਿ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭੂਆ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਬੀ ਜੀ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੋ ਕਪੜੇ ਆਪ ਨੇ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਸੀ ਇਹ ਉਹੀ ਟੋਲਦਾ ਹੈ। ਭੂਆ ਜੀ ਕਪੜੇ, ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਗ ਪਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕਪੜੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਤੋਤਲੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਮੇਰਾ ਘੰਗਾ (ਝੰਗਾ)’; ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਛਾਣ ਲਈਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਗੱਡਾ (ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਨਿੱਕਾ ਗੱਡਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੈਲ ਜੋੜ ਕੇ ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ ਸਨ) ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੋਠੀ (ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਘੀ, ਸ਼ੱਕਰ ਆਦਿ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ) ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਸੰਦੂਕ (ਵੱਡੇ ਲਕੜੀ ਦੇ ਬਕਸੇ) ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਰੇ ਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵੇਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਤਾਂ ਗੱਡਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੌੜ ਪਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ‘ਡੱਡਾ, ਡੱਡਾ।’ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੱਡਾ ਤੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਛਾਣ ਲਈਆਂ।

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਉਦਮ ਕੌਰ ਸੀ, ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਉਚ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਧਮੋਟ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਚੀਰੇ ਦੀ ਪਗੜੀ ਸਜਾਈ ਗਈ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਆਉਂਦੀ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰੋਸ਼ਮੀ ਚੀਰਾ ਸਿਰ ਤੇ ਠਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫੁਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਮਲ ਫੁੱਲ ਵਰਗੀ ਬੀਬੀ ਉਦਮ ਕੌਰ ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਗਾਸਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮਾਸੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਵੀ ਬੜੀ ਦਾਨੀ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਧਾਰਨੀ

ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਰੀਦਣੀ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਇਸ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਦੇ ਦਿਓ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਭਾਈ! ਜੇ ਰੁਪਈਏ ਦੀ ਦੇਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਲਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇੰਨੀ ਸਸਤੀ ਵੇਚ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਖੁਆਵੇਂਗਾ? ਭਾਵ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਟੈਗੂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉਦਮ ਕੌਰ ਲਈ ਜੁੱਤੀ ਖਰੀਦਣ ਗਈ। (ਸੰਤ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਜੁੱਤੀ ਬਹੁਤ ਸੌਹਣੀ ਸੀ। ਅੱਠ ਆਨੇ ਦੀ ਆਈ। ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੀ ਜਦੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਤੇ ਆ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਉਸ ਨੇ ਸਸਤੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਨੇੜਿਓਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਟੈਗੂ ਪੁਜ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋ ਆਨੇ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਜੁੱਤੀ ਸਸਤੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਰ ਚਿਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ।

ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਜਮਾਤੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਲਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਤਮਾਕੂ ਅੱਖਰ ਬੋਲ ਦਿਤਾ। (ਸੰਤ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਮਾਕੂ ਅੱਖਰ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕੜਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ?” ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕੇਵਲ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਕੁਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਕੁਟ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਮੁਖੋਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੇ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇ ਪਰਪੱਕ ਸਨ। ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧਲੇਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸੰਨ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੇਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਵਾਜਾ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਬੰਗਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਜਾ ਵਜਾਈ ਜਾਵੋ। ਅਸੀਂ ਵਾਜਾ ਵਜਾਈ ਗਈਆਂ ਤੇ ਵੀਰ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੀ ਗਏ ਅਤੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਧਾਰਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, “ਪੰਨ ਬਾਬਾ ਓ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ ਮਾਰੇ।” ਪਿੰਡ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਇਹੀ ਧਾਰਨਾ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੇ-ਸੁਰਤਿ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਏ। ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਧਲੇਤੇ ਰਹੇ, ਇਥੇ ਨਿਤਨੇਮ ਤੇ ਛੇ ਪੱਕੀਆਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਰਹੇ ਜੋ 70,000 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਧਮੋਟ ਗਏ ਉਥੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਮੋਘੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਰਹਿੰਦੇ; ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਾਪ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆਉਣੀ ਤਾਂ ਉਠਾ ਕੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸੌਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਜੀਬ ਸਨ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਭੈਣ ਭਰਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਲਾਗੇ ਦੋ

ਘਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਕਾਫੀ-ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਘਰੋਂ-ਘਰੀ ਆਸਾ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਆਪ ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ ਹੀ ਐਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਏ ਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਤਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ; ਗੁਰੂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਕਰਨ। ਮਿਹਰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੌਰ ਨਾਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਧਲੇਰ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਆਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੌਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਚਲਦਾ ਹੈ -ਸੁਤਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਤੇ ਜਾਗਦਿਆਂ ਦੇ ਵੀ। ਵੀਰ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲੰਘੇ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਦਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗੁਆਚੇ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਲੱਭੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਿਛਲਾ ਦਿਸ਼ ਸਾਰਾ ਉਘੜ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਤ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਲੈਣੀਆਂ, ਸ਼ਬਦ ਕੰਠ ਕਰੀ ਜਾਣੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਸਾਰੇ ਧਮੋਟ ਵਿਚ। ਪੰਨ ਹੋ! ਹੁਣ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਧਮੋਟ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ ਆਏ ਹੋ ਅਤੇ ਭੁੱਲੇ ਵਿਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਆਏ ਹੋ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰੋਹੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਮਸਤੂਆਣੇ ਗਏ, ਉਦੋਂ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗਏ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਗਏ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਏ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸੰਗਤੋਂ! ਸੰਗਤੋਂ! ਆਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ, ਇਹ ਕੋਹਿਨੂਰ ਹੀਰਾ ਹੈ। ਪਲੰਘ ਦੇ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੋ ਸੀ। ਗੜਵਾ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ) ਸੀਸ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਆਹ ਤੇਰਾ ਹੀਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਪਰਤਾਪੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵੰਡੇਗਾ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹ ਬਚਨ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਇਕੋ ਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਮਲਿਆਂ ਦੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਇਕੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਪੂਰੇ ਹੀ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਗੌਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਤੇ ਸੁਣਦਾ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਕੀ ਸਿਫਤ ਕਰਾਂ, ਮੇਰੀ ਐਨੀ ਬੁੱਧ ਵਿਚ, ਰਸਨਾ ਵਿਚ ਤਾਸੀਰ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋ, ਬਹੁਤ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਪ ਦਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਬਹੁਤ ਸੌਹਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੌਹਣੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ। ਦੱਸਣ ਦੀ ਐਨੀ ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ, ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 19)

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟੀ! ਤੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡੀਂ। ਡੋਲੀ ਤੋਰ ਦਿਤੀ। ਬੱਚੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬਉੜੀ ਹੈ ਉਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਸਾਡਾ ਪੜਦਾਦਾ, ਨਕੜਦਾਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਹੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਵਿਆਹੀ ਗਈ। ਉਹਨੂੰ ਜਦੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੇ, ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਣਾ ਸੀ ਕਬਰ 'ਤੇ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਤਿਉੜ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ। ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਸੱਸ ਕਹਿੰਦੀ, ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ। ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਪੰਜ-ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ, ਨਾਲ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਬੋਲੀ ਹੋਣੀ, ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਹੋਣੈ। ਬੋਲੀ ਵਿਆਹ ਦਿਤੀ। ਇਹਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਦੱਸੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਭ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੱਥਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟੇਕਦੀ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮਾਂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸੋਵੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਨ 'ਚ 10 ਵਾਰ 20 ਵਾਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸਕਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਬਰ ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਸੀ।

ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾ ਸਹਿਮ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂ, ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰਾਂ। ਸੋ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਡਰੋਲੀ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਕ ਦਮ ਬੱਚੀ ਪਹਿਚਾਣ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਲਾਹੇ। ਡੋਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਵੀਰੋ! ਆਹ ਗਹਿਣੇ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਲਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਨਾਮ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਡੋਲੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇਣਾ

ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਆਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਯੋਧੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਬੀਬੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਆਮ ਨਵੇਂ ਜਗਿਆਸੂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੋਗਬ ਦਾਬ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਡੋਲੀ ਟਿਕਾ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡੋਲੀ ਕਿਉਂ ਟਿਕਾ ਦਿਤੀ ਇੱਥੇ? ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੀਬੀ ਨਿਕਲੀ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦੀ-ਤੁਰਦੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤੱਕ ਆਈ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਟੁੱਟੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ,
ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇਖ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਘਰ 'ਚ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਸਰਵਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿ ਇਹ ਸਰਵਰੀਏ ਲੋਕ, ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਵਹਿਮ ਪੁਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨੀ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਭਰਾਈ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਰੋਟ ਪਕਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ। ਧਰਤੀ ਗਰਮ ਕਰ ਲੈਣੀ, ਅੱਗ ਜਾਲ-ਜਾਲ ਕੇ, ਰੋਟ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਲਾ ਲੈਣਾ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸੁਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਾਥੀਆਂ ਲਾ ਲੈਣੀਆਂ, ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਰੋਟ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੱਕ ਜਾਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਢੋਲ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਭਗਤ ਸੀ ਸਾਡੇ ਜੱਟ ਲੋਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਜਦ ਮੰਨ ਲਈ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਚਾਹੇ ਰੋਡੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਮੋਨੇ ਹੋ ਜਾਣ ਸਿੱਖ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਬੈ ਕਰ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਐਨੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਢੋਲ ਵਜਾਈ ਜਾਣਾ, ਜਦੋਂ ਰੋਟ ਪੱਕ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਚੱਕ ਮਾਰਨਾ, ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ, ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਲਓ ਜੀ ਹੁਣ ਪੀਰ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਲੈ ਜਾਓ, ਜੂਠਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਰਾਈ ਦਾ ਜੂਠਾ ਖਾਂਦੇ

ਉਂ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਕੀ ਦਏਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਓ। ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਸਿੱਖੀ ਫੈਲਾਉਣ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬੀਬੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਧਰਮ, ਮੇਰੀ ਸੁੱਚ, ਮੇਰੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਮੈਂ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਨਿਤਨੇਮ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਣਾ। ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਪੀਰ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ, ਮੇਰੇ ਸਿਦਕ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੀ, ਬੀਬੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਖ ਦੇ ਦੁੱਖੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਏ, ਅਖੀਰ ਏਧਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਲਾਕੀ ਕਰੀ ਕਿ ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਰੱਖ ਕੇ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਏਗਾ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਖਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਲਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਧੋਖਾ ਹੈ ਭਾਈ, ਛਲ ਹੈ, ਛਲ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰੋ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਛ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜੇ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਚ ਜਾਣਗੇ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਕਿਲਾ ਫੇਰ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦੇਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਦਕ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕੁਛ ਹਿੱਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਜੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਿਦਕ ਦੇ ਲਓ ਤਾਂ 10 ਨੰਬਰ ਵੀ ਨਾ ਆਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ 95 ਤਾਂ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਪੰਜ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਅਜੇ। ਪੰਜ ਪਿੱਛੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਕਾਗਜ਼ ਲਿਆਓ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿਓ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਇਬਾਰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸਤਖਤ ਕਰੀ ਜਾਓ ਤੇ ਫੇਰ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿਲਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਇਥੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, ਯੁੱਧ ਕਰਿਆ, ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਂ ਮਸਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ

ਦੇ ਜਿਹੜੇ 102 ਲਿਖਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ, 52 ਲਿਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਵਿਤਾ 'ਚ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਗੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਂਦਾ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਟਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਗੱਡੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਜੋ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਰੁੜ ਗਏ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਵਿਦਿਆਧਰ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕੋ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਨੌਂ ਮਣ ਦਾ। ਉਹਦੇ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਪੱਤਰੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਐਨੇ ਦਾ ਹੀ ਕੋਸ਼ ਹੈ, ਪਾਰਸਭਾਗ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਹਨੇਰਾ ਸੀਗਾ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੋਇਆ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਾਤਾਵਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਰੇੜ੍ਹੇ ਵਲ ਨੂੰ ਸਤਿਲੁਜ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਬਰਫ ਵਰਗਾ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦੱਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੱਬ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਫੇਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਕਿੰਨੀ ਤਕਲੀਫ, ਕਿੱਡਾ ਕਸ਼ਟ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਸੀ।

ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਸੂਲੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਓ ਕਿ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪੈਰ ਹੀ ਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਰਾਤ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਦਿਨੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਸੀਗਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 40 ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਯੁੱਧ ਕਰਿਆ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਡੇਢ ਲੱਖ ਫੌਜ ਹੋਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਦੂਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾ ਦਿਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਗੁੜ ਦੇ ਲਾਲੇ ਵਿਚ ਤਿਲ ਪਾ ਕੇ, ਬਾਂਹ ਪਾ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਤਿਲ ਲਗ ਜਾਣ ਐਨੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਵੀ ਜੇ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਹਾ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਸਾ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਗਏ, ਗਏ ਕੀਹਦੇ, ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਘਰ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ। ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਦਸਤਾ ਆ ਗਿਆ ਟੋਲ੍ਹਦਾ-ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਮਗਰ ਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਰਾਤ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਵੜੇ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਪਾਸੇ

ਹੋ ਗਏ, ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ, ਜਿਹੜੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਅੱਗੇ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਇਥੇ ਤਾਂ ਦਾਮਾਦ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਨ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਮਰਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇਣਾ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ। 137 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਉਸਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਜਦ ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਠੀਕ ਹੈ, ਪੀਰ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰਾ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ।

ਸੋ ਇਥੋਂ ਦੀ ਆਪ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ, ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨਿਕਲੇ, ਇੱਕਲੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਇੱਕਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਗਰਾਮੇ ਮਸੰਦ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮਸੰਦ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਗਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪਠਾਣ ਭਰਾ ਸੀਗੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਹੁਣ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਨੇ ਖਤਰਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਪਨਾਹ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਹਲੂ 'ਚ ਪੀੜ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿੱਡਾ ਖੁਦਾ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਕਿੱਡਾ ਦਰਦ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸਲੋਅ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢੀਏ ਕਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਘੇਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹਦਾ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਤਾ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਰਪਾਈ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਦੋ ਸਿੰਘ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਦੋ ਤੁਸੀਂ ਲਗ ਜਾਓ। ਇਕ ਚੌਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਹ ਕਰੇ ਕਿ ਇਹ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਫੌਜ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ, ਰੇਤਾ ਹੀ ਰੇਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਰ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਪੀਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਬੰਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਛਾਣ ਲਵੇ, ਬਥੇਰੇ ਸੀ ਜਾਣਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪੀਰ ਜੀ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਦਿਓ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਸ ਕੈਂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਅਜੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਅੱਠ, ਨੌਂ ਵਜੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਓਨਾ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਕਰਿਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਭਰ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਏਧਰ ਪੀਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹ ਰੋਕ ਲਏ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਆਇਆ ਹਾਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਘੰਟੇ ਹੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਅਵੇਸਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੌਂਕੀਆਂ 'ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫੜੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਉਹਦਾ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮੀਲ 'ਤੇ ਉਥੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਝੱਪੜੀ 'ਚ ਲੈ ਗਏ। ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸ਼ਸਤਰ ਨੇ, ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਲ ਰੱਖੋ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸੂਰਜ ਡਿੱਪਣ 'ਤੇ ਆਪਾਂ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਉਹ ਬਿਠਾ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਫੇਰ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਨਮਾਜ਼ ਵਗੈਰਾ ਪੜ੍ਹੀ, ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਓਹੀ ਨੇ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਨਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਨੇ ਮੌਜ ਨਾਲ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਦੇਖਿਓ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਕਰਿਓ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਹੋ ਗਈ। ਓਧਰ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੰਮ ਆਏ। ਓਥੋਂ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਉਹ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਨਾਲੇ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦੇ। ਤੈਨੂੰ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਕੀ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਰਿਆਇਆ ਦੇ ਪੀਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਨੇ, ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਨੇ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰੀਦ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਕਟ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਓ। ਅੱਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹਾਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਕਿੱਡੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਦੀ ਜੇ

ਫੌਜ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ। ਘਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਬੱਚੇ ਮਾਰ ਦੇਣੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੀ ਉਹਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਲੋਕ ਜਾਣ ਕੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਗਏ ਉਥੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਖਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ 'ਤੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਸੀ। ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਖ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਪੁੰਝਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਮਹਾਂਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹਿਕਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਲ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਇਆ ਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ! ਪਛਾਣਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸੀ। ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਵਾਂ, ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਮੰਗ ਲੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਜਨਮ 'ਚ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਵਾਸ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਉਂਦੇ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਾਸ ਤੇ ਰਾਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੭

ਰਾਜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਰਾਜ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦਸ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਤੇਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਮਿਲ ਰਿਹਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਏਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਗੰਢ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਜਾਨ ਨਾਲ, ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਆਏ ਸੀ। ਔਖੇ ਸੀ, ਭੁੱਖ ਦਾ ਦੁੱਖ ਐਨਾ ਸੀ, ਕਿ ਇਕ ਘੜੀ ਲੰਘਣੀ ਔਖੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਡੋਲ ਗਏ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੁਪ-ਤੁਪ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਹੰਝੂ ਗਿਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ! ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਆਇਆ ਮੈਂ, ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਲੋਕ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਮਰਕੱਸੇ 'ਚ। ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਕਦੋਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਦੋਂ ਆ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੇਲ ਲੈ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮੇਲਾਂਗਾ। ਆਹੀ ਸੀ ਨਾ ਕਾਗਜ਼? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹੀ ਸੀ। ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਹਵਾ 'ਚ ਉਡਾ ਦਿਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ।

ਸੋ ਜਵਾਬ ਕੀਹਨੇ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੪

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸਿਫਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ

ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਨੇ - 'ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ' ਅਗੰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦੀ ਗੰਮਤਾ, ਜਿਹਦੀ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੌਤਕ ਨਿਰਾਲੇ। ਹੁਣ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜਦ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਛੱਡੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਛੱਡੇਗਾ ਸਿੱਖ ਛੱਡੇਗਾ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ! ਤੈਨੂੰ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਗੁਰੂ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੇ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਿ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ 60 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੁਰ ਕੇ। ਬੜਾ ਰਸਤਾ ਸੀ, ਪੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਸੀਗੇ। ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਵੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਆਇਆ। ਬਾਂਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੇ ਨੇ ਜਦ ਆ ਗਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ! ਐਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ। ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਐਨਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ। ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਠ ਗਾਲ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਏਂਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਅਜਹੁ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੯

ਅਜੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਵਾਸ ਬਾਕੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਲਗ ਜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਆ ਜਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਏਂਗਾ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪੁੱਤਰ ਤੂੰ ਆ ਤਾਂ ਸਈ। ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਤਾ ਯਾਦ ਨਾ ਰਖਦੀ, ਔਗੁਣ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ।

ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥

ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੮

ਇਕ ਵੀ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਮਾਂ ਯਾਦ ਰਖਦੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ, ਪਰ ਹੈ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਬਹੁਤ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਲਟੀ-ਫੁਲਟੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ। ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਰਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਾ ਐਸਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਗੁਨਹਗਾਰ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਉਹ ਮਰ ਜਾਏ, ਆਪ ਮਰ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਦਾ, ਸਿੱਖ ਨੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਏ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹਰ ਵਕਤ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

ਕਹੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਲੱਗ ਗਏ, ਬਖਸ਼ ਦੇ ਸਾਨੂੰ, ਛੁਡਾ ਦੇ ਸਾਡੀ। ਅਸੀਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣ ਲਗ ਗਏ, ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਸੀ -

ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੇਨੁ ॥

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਮਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਲਾਵਾਂਗੇ। ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਜਾਨ ਲਵੇ, ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਨ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ। ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਜੇ, ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆਂ ਹੈਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦਏਂਗਾ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਹੋਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏਂਗਾ। ਨਾ ਸੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ। ਜਦੋਂ ਮੰਨ ਲਏਂਗਾ ਗੁਰੂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਦਏਗਾ, ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਏਗਾ ਦਾਤਾਂ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ। ਜੇ ਕਹੋ, ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਕੋਲ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਪੀਂਦੇ ਨੇ। ਓ ਭਾਈ! ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਮਨਮੁਖ ਬਣ ਗਏ -

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੬

ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਿਰਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਫੂਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ - ' ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।' ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੱਕਾ ਸਬਕ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਬੋਲ ਕੇ ਕਹੋ ਸਾਰੇ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਵੀ, ਈਰਾਨ ਦਾ ਵੀ, ਯੂਰਪ ਦਾ ਵੀ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵੀ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ। ਭਲਾ ਮੰਗੋ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਗੋ। ਜੇ ਬੁਰਾ ਮੰਗਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਗਦਾ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਦਸ ਲੱਖ ਫੌਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚਾਰ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 1984 'ਚ। ਕੋਈ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸਾਰੇ।

ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਓਦੋਂ ਦਸ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ, ਪੁਲੀਆਂ 'ਤੇ, ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ, ਖੇਤਾਂ 'ਤੇ, ਬੰਦੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਲੰਘ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਤੋਂ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸੀਗੇ, ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਰੋਕ ਲਏ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੇ। ਓਹੀ ਸਿੱਖ ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਫਟਾਫਟ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਝੇ ਦੇ, ਮਾਲਵੇ ਦੇ, ਦੁਆਬੇ ਦੇ, ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਰਹਿੰਦ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰ ਲਈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਮਾਰ ਲਈ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਇਕ ਡੋਲੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਡੋਲੀ ਕੀਹਦੀ ਹੈ ਭਾਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਜਰਨੈਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਹੁਕਮ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ ਇਹਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਦਰਿੰਦੇ ਓ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ

1857 ਵਿਚ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੀਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਕਿ ਦਿਲੀ ਲੁੱਟ ਲਓ ਜਿਹਨੂੰ ਲੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਲੁੱਟ ਲਓ। ਦਰਿੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ਫੌਜੀ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਪਾਗਲ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਕ ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਘਰ ਐਨਾ ਅਮੀਰ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਧਰ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਤਰਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ! ਅਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੁੱਟ ਲਓ, ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਰਾਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਮੁਹਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਵੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾਣਾ। ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ, ਲੁੱਟ ਲੈ ਤੂੰ ਵੀ। ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਭਰ ਲੈ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਟਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ।

ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਡੋਲੀ 'ਚੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾ ਲਈ -

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੨੯/੧੧

ਪਰਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ, ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਜੈਯਹੁ॥

ਰੂਪਕੁਆਰ ਪ੍ਰਥਾਇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਕਮਾਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇੜੇ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟੀ! ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈਂ, ਪੇਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈਂ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਝੁਲਾ ਲਾਹ ਦੇ, ਆਹ ਜੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਠੰਢਾ ਹੋਏਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਅੰਦਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਤੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ ਇਹ ਸਾਡੀ ਬੇਟੀ ਆਈ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਕਮਰਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਉਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੜੇ ਦਰਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਨੇ ਬਹੁਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ, ਇਹ ਇਕ-ਇਕ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤਾਲਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੱਧਮ ਹੋਇਆ, ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ

ਨੇ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਜਾਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨ, ਬੀਬੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਦਾ ਕਰੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਡੱਬਾ ਭਰ ਕੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੈ ਬੇਟੀ! ਆਹ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਗਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਵਾਪਸ ਗਈ ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, ਵੱਡੇ ਜਰਨੈਲ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਓ? ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰਦੀਨ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸੀ। ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਛੁੱਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਰਿਆ, ਦੋ ਲੱਖ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਲਾਹੌਰ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਜਰਵਾਲ ਬੈਠੇ ਸੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਕੋਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਚੱਲ ਚਲਾਂਗੇ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਵੇਰੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਅਜੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਫੌਜਾਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਤੇ ਫੌਜ ਸੀ। ਸਿੰਘ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ। 30 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚੇ ਬੱਚੇ, ਬੀਬੀਆਂ, ਬਿਰਧ, ਵਿਚੇ ਜਵਾਨ, ਵਿਚੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਸੀ। ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਸੀ ਸਾਰੀਆਂ, ਵਿਚੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਗੋਲ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਗੱਡੇ ਤੁਰਦੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਜਾਣ, ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਫੌਜ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਲੜਦੀ ਜਾਵੇ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹੱਲੇ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਘੇਰਾ ਤੋੜ ਦੇਵਾਂ, ਘੇਰਾ ਨਾ ਟੁੱਟਿਆ। ਏਧਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਾਬਾ ਉਹਨੇ ਘੋੜਾ ਸਰਪਟ ਦੌੜਾਇਆ ਜਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਲੜਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਆਹ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਲੜਾਈ ਕਰ, ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਲਾ ਲਏ। ਇਹਨੇ ਬਰਛਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਡਰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਏ 'ਚ ਹੀ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤੇਰੇ 'ਚ, ਮਰਦ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਲੜ। ਤੇ 27000 ਸਿੰਘ ਘੇਰਾ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਬਿਰਧ, ਸਾਰੇ ਜੱਟ, ਸਿਰਫ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਬਚਿਆ। ਕੁਤਬਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਉਥੇ ਢਾਬ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਪਿਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਐਨੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਲੜਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਐਨੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਉਸ 2500 ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਵੇ, ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਆਪੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਸਿੰਘ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਫੱਟਾਂ 'ਤੇ ਕੁਛ ਲਾਇਆ ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੇ ਫੇਰ ਹਮਲਾ ਕਰਿਆ, ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ਕਿ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਫੇਰ

ਤਕੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਹੱਲਾ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਸਭ ਨੂੰ। ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੰਨੂ ਸਾਡੀ ਦਾਤਰੀ, ਅਸੀਂ ਮੰਨੂ ਦੇ ਸੋਏ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮੰਨੂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਢਦਾ, ਅਸੀਂ ਦੂਣੇ ਚੌਣੇ ਹੋਏ।

ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿਹਦੇ ਪੱਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤਾਂ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਪੁੱਟ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਰਦਾਰੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸਨੂੰ। ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰਦੀਨ ਆਇਆ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤੇ ਉਥੇ ਨਵਾਬ ਕਵਾਇਤ 15000 ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਲਿਆਇਆ, ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸਿੰਘ ਤਕੜੇ ਹੋ ਗਏ? ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰਾ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਨੇ, ਖਬਰਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਲੜਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਵਾਇਤ ਵਾਲੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਕਰੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਨੱਠਣ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਘੇਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਨਠਾਉਂਦੇ-ਨਠਾਉਂਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂਲੀ ਗਾਜਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਰ। ਮੁੰਡਾ ਜਵਾਨ ਸੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਲਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਪਹਿਲੇ ਹੱਲੇ 'ਚ ਹੀ ਪਛਾਣ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੌਜ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੀਏ। ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਹਟਦੇ-ਹਟਦੇ ਦਸ ਮੀਲ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ। ਇਹ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜੋਸ਼ 'ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਇਹ ਤਾਂ ਨੱਠੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਗਿੱਦੜ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਦਸ ਮੀਲ 'ਤੇ ਗਿਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਮਸਾਂ ਘੇਰਾ ਤੋੜ ਕੇ ਬਚਾਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਾਕਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਕੋਈ ਖੇਲੂ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੀ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਉਹਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ ਦੇ ਆਪਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ ਆਪਣਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਏ, ਲੜਾਈ ਅਧੂਰੀ ਛੱਡ ਗਏ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰਦੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਜਾ ਕੇ 'ਜੰਗਨਾਮਾ' ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਉਲਥਾ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਇਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਨਾ ਕਹੋ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ਼ੇਰ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਹੀ ਫੌਜ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੱਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਰਛਾ ਚਲਾਉਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਜਾਓ, ਉਥੋਂ ਟਰੇਨਿੰਗ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਦਲ ਆ ਗਿਆ, ਵਿਚੋਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਨਾ ਕਹੋ। ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਰ ਵਕਤ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਲਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਤਕਦੇ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਇਹ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬੁੱਢੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੁੜੀਏ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ, ਚਾਹੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਹ ਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਉਹ ਸਿਫਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਇਹ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਇਹ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆ, ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਬੇ-ਹਥਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਈਏ। ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਖਬਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਡਾ ਚਰਿੱਤਰ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਅਸੀਂ ਉੱਚੇ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਘੇਰਾ ਜਦੋਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਕ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਸੀ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕਿੰਨੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੋ-ਢਾਈ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਬਚਦਾ ਹੈ। ਚਲੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਲਾ ਲਓ। ਆਪਾਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਬੰਦਾ, ਡੇਢ ਲੱਖ ਤਾਂ ਫੌਜ ਆਹ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹੇ ਫੌਜ ਨੂੰ, ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀਂ ਫੜ ਲਓ। ਐਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਰੁਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੁਣ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਡੱਟ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਵੜ ਗਏ, ਦੁਜੀ ਵਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੱਸੋ ਅੱਜ ਯੁੱਧ ਕਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਲੜਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਘਨੱਈਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ। ਸਾਧ ਜਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਹ ਮਸ਼ਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਿੰਘਾਂ ਵਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਉਹ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪਾਣੀ ਮੰਗ ਲਏ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਓਹੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਖੱਕ ਦਿਤਾ ਪਿੱਛੇ, ਇਹ ਉਥੋਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਉਹ ਆਏ, ਜਦ ਵੀ ਉਥੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਏ ਉਥੇ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈ ਜਾਵੇ ਇਹ ਤਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਘਨੱਈਆ, ਜਲਦੀ ਪਾਣੀ ਇਧਰ ਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਵਲ ਤਾਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮੂਹਰੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਰੋਸ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਆਓ ਘਨੱਈਏ ਨੂੰ। ਉਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਘਨੱਈਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਜੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਿਸਾਲਾਂ ਜਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਪਾਲਕੀਆਂ ਨਾਲ ਨੇ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ-ਪਛਾਣ ਕੇ ਚੁੱਕੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਏਧਰ ਦੇਖ ਓਧਰ ਦੇਖ, ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ। ਅਖੀਰ ਕੰਨ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਿਆ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀਂ-ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ।
ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੦੭

ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੂੰਹੀਂ-ਤੂੰਹੀਂ। ਨਾਲ ਵਾਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਲੈ ਆਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰਹੀਂ-ਤੂੰਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਸਤਾਨਾ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਸੇਧ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ, ਸੀਸ ਉਸ ਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਮੂੰਹ ਪੂੰਝਿਆ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ, ਸਹਿਕਦਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਮੂੰਹ ਵਿਚ। ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ, ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਉਹਦੇ। ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਉਸ ਨੇ, ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਵਾਂ, ਜਰਨੈਲ ਹਾਂ ਮੈਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੌਣ, ਨਾਉਂ ਦਸ ਆਪਣਾ? ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੂੰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਕਿ ਮੈਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਰਨੈਲ ਹਾਂ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਦਾ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜੀਵ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਦਸਦਾ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸਬਕ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਬੇਗਾਨਾ ਜੀ, ਨਾ ਕਉ ਬੈਰੀ-ਨਾ ਕਉ ਬੈਰੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕੌਣ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਕੌਣ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਪਹਿਚਾਨਬੋ, ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ।

ਹਿੰਦੂ ਤਰਕ ਕੋਉ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ,
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਤੱਤ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਜੋਤ ਹੈ-

ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਅੱਗ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਭਰਮ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸਭ ਜੋ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਕ ਨੂਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਜੀ,
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ-ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ।

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੦

ਜਦੋਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਜਾਤ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਫੇਰ ਚੰਗਾ-ਮੰਦਾ ਕੌਣ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਦਮੀ ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਮਿੱਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਇਆ ॥

ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੪

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦੇਣਾ, ਕੋਈ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ

ਨਾ ਕਰ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਯੁੱਧ ਜਿਹੜੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜਦ ਸੂਰਮਾ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ, ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣਾ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਾਸ਼! ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਇਆ, ਕੋਈ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਨੂਰੇ ਦੇ ਛੋੜ ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਤੂੰ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਕਰੇ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਇਸ ਅਹਿਸਾਨ ਦਾ, ਤੇਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਦਰਿੰਦੇ ਤੋਂ ਬੰਦਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਜਿਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤੀ ਸਾਰੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬੋਲ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਆ ਗਏ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿਖਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਸਭ ਦੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ। ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ, ਟੀਚਰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਡਾਕਟਰ ਆਪਣਾ ਕਰੇ, ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣਾ ਕਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਹੈ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਹੈ, ਫਸਲ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡਾਂ ਨੂੰ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈ ਦੇਣੀ। ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਵੇ। ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਸਾਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਰਾਤ ਸਿੰਘ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸਹਿਕ-ਸਹਿਕ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਸੋਕ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫੌਜ ਕਿਵੇਂ ਚਾੜ੍ਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਘਨੱਈਏ ਦੀ ਮੱਸ਼ਕ ਖੋਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰੀ, ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ ਭਾਈ ਘਨੱਈਏ ਦੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਕੋਈ ਜੁਲਮ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਰਾਜ਼ ਬੰਦਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ

ਸਕਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਮੁਸ਼ਕਾ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ! ਖਾਲਸਾ ਤੇਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਹੋਣਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਾ ਦਇਆਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ,

ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਪਾਪੀ ਕੋਈ ਨਾ।

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ।

ਚੋਰੁ ਯਾਰੁ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ।

ਨਿੰਦਕੁ ਦਸਟੁ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ।

ਕਾਮ ਕੋਧੁ ਮਦੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰੰਦਾ।

ਬਿਸਾਸਘਾਤੀ ਅਕਿਰਤਘਨੁ ਮੈ ਕੋ ਨ ਰਖੰਦਾ।

ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਢਾਢੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧

ਐਨੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮਾਫ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਵਰਗਾ ਬਖਸ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਿੱਖ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਗੁਨਹਗਾਰ ਨਹੀਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ! ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਖਿਲਾਫ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਤੋਪਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।

ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਓ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ।

ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਿਹੜਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਲ੍ਹਦਾ।

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ੨੨ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੬

ਹੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਆਪ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ 'ਚ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਫੌਰੇ ਦਾ ਪੀਰ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਪੀਰ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ। ਅਰਥ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਾਉਣੀ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਨਾ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਨਾ, ਸ਼ਰੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸੀ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ। ਉਹਨੂੰ ਅੱਜ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ

ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਲੋਕ ਹੈ-
 ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
 ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਰੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੦

ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾ ਤੱਕ। ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਰੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥' ਨਾ ਤਾਂ ਉਡਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ 'ਚ। 'ਮੈਂ' ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਨੇ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈ। ਸੋ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਰੀਦ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਤੁਰਦਾ-ਤੁਰਦਾ ਸਿਢੌਰੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਿਆ। ਐਸਾ ਨੂਰ ਦਿਸਿਆ ਉਹਨੂੰ ਗੁਪਤ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਏਸਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਨੂਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਕੇ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਸੰਸੇ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਅਜੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਰੀਦ ਨੇ, ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਡਾ ਪੀਰ ਨਿਵ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਓ ਪੀਰ ਜੀ! ਇਹਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਤੇ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਦੋ ਉਂਗਲੀਆਂ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾ ਲਿਆ।

ਦੱਸੋ ਪੀਰ ਜੀ! ਕਿਵੇਂ ਆਏ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਖੁਦਾ ਔਰ ਰੂਹ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਨ ਕਾ ਔਰ ਰਾਤ ਕਾ ਜੈਸੇ।

ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਗੱਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਅੱਗੇ। ਨਾ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਦਾ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਮੇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅੱਜ ਤੱਕ। ਰੱਬ ਦਾ ਤੇ ਰੂਹ ਦਾ ਫੇਰ ਮਿਲੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ।

ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਖੁਦਾ ਔਰ ਰੂਹ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚ ਕਾ ਔਰ ਝੂਠ ਕਾ ਜੈਸੇ।

ਗੱਲ ਹੋਰ ਆ ਗਈ ਉਤੋਂ ਦੀ ਕਿ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰਲੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਮਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੂੰ ਝੂਠ ਦਾ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਝੂਠ ਛੱਡ ਦੇ, ਸੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਬਾਕੀ। ਦੋ ਹੀ ਨੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਇਕ ਝੂਠ ਹੈ, ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਇਕ ਅਸਲ ਹੈ। ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਅਸਲ ਰੱਖ ਲੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਏਸ ਝੂਠ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਦ ਕੀਤੇ, ਤਪ ਕੀਤੇ, ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ, ਦਾਨ ਕਰੇ, ਜ਼ਿਆਰਤਾਂ ਕਰੀਆਂ, ਕਾਹਬੇ ਗਿਆ, ਹੱਜ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਐਨਾ-ਐਨਾ ਚਿਰ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਐਨਾ-ਐਨਾ ਚਿਰ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਝੂਠ ਦੇ ਸੰਗਲ ਹੋਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ, ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ। ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਛੋਟੇ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਕਿਉਂ ਲੱਗਾਂਗਾ। ਝੂਠ ਦਾ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨੇ ਕੇ ਆਇਆ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ।

ਸਮਝ ਗਿਆ ਪੀਰ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਰਾਹ ਦਸ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਹ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ ਛੱਡ ਦੇ ਸੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੀ ਰਹਿਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਚ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਸੱਚ। ਫੇਰ ਜੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਲੈ ਦੇਵੇ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ, ਰਾਮ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਅੱਲਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਮੰਦਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਹੀ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਝੂਠ ਦੇ ਚੋਲੇ ਹੀ ਪਹਿਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ - 'ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥' ਟੱਪਣ ਲਗ ਜਾਓ, ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਸੀਸ ਵੱਢ ਕੇ ਬਣਾ ਦੇਆਂ ਮੂੜ੍ਹਾ।

ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਸੁਣਾਵੇ ਤੇਰੀਆਂ।
 ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
 ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਕੋਈ ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਦੇ, ਕੋਈ ਰਾਮ ਕਹਿ ਦੇ, ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦੇ, ਕੋਈ ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਿ ਦੇ; ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ? ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਸੁਣਾ। ਅੱਲਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਸੱਚ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ। ਕੋਈ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੋਲੀ ਹੋਰ ਹੈ ਇਹਦੀ। ਮਨ ਖਿੜ ਜਾਏਗਾ ਨਾਉਂ ਲੈਣ 'ਤੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੱਚ ਦਾ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥
 ਕੁੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੮

ਜਦੋਂ ਰਿਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਅੰਦਰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਕੋਈ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਸੱਚ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਝੂਠ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸੱਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਝੂਠ ਤਾਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਨਾ। ਆਹ ਲਾਹ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇ ਕੰਬਲੀ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਨੱਚ ਲੈ। ਝੂਠ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਇਕ ਦਮ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ। ਨੱਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਚੁਟਕੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋਸ਼ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਤੂੰਹੀਂ-ਤੂੰਹੀਂ, ਜਗਾ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅੰਦਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹਨੇਰ ਹੈ ਓਨਾ ਚਿਰ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਹਨੇਰਾ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੇ ਰਾਤ ਤੇ ਦਿਨ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ। ਰਾਤ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਝੂਠ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਮਨ 'ਚ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦ ਸਾਰੇ ਹੀ ਓਹੀ-ਓਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਕਿਉਂ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਰਹੇ ਓ, ਯੋਧੇ ਕਿਉਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਕੋਈ ਵਿਉਂਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ cosmic ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਹੁਕਮ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਿਆ -

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਮੈਂ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ॥

ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ਚੌਪਈ॥

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਨਾ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਫਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਭੁਗਤੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਦੇਖੀ ਜਾਹ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - 'ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥'

ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਝੂਠ ਮਹਾਰਾਜ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਹ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਫੜਿਆ ਹੈ ਮੁਗਲ ਖਾਨ, ਜਿਹਨੇ ਹੱਲਾ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੋ। ਅਸੀਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਫੇਰ ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਕੀ ਤੂੰ ਫੇਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਇਆ।

ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਪਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਫੇਰ ਕੀ ਤੂੰ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਦੱਸ ਕੀਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ?

ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ

ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਮੁਗਲ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਕੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਸੀ ਮੈਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮੱਸ਼ਕ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ ਭਰ ਕੇ, ਚਾਉ ਸੀ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ, ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ। ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਪਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੂੰਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨੂਰਾਨੀ ਚਿਹਰਾ, ਤੇਰੀ ਹੀ ਝਲਕ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਜਦੋਂ ਬੰਦ ਸੀ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਦਿਸਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਅੰਦਰਲੀ ਅੱਖ ਬਦਲਦੇ ਸਾਰ, ਮੇਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਸਾਰੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ, ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ 'ਤੇ।
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਸਿਆ।

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਫੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ -੨
ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਇਕ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਦੇ ਵੀ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ।

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਚੋਪੜਣ ਵਾਸਤੇ ਪੋਠੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਠੰਢੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਕੋਠੜੀ 'ਚੋਂ ਘਿਉ ਕੱਢਣ ਗਏ। ਏਧਰੋਂ ਕੁੱਤਾ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਹੁੰਚ ਗਏ,

ਬੁੜਕ ਭਰਿਆ ਪੋਠੇ ਦਾ ਨੱਠ ਲਿਆ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੋਬਿੰਦ ਰੁੱਖੀ ਨਾ ਖਾਇਓ-ਰੁੱਖੀ ਨਾ ਖਾਇਓ ਮੈਨੂੰ ਚੋਪੜ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਰੋਟੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਸੀ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਛਕ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਦਾਲ ਵੀ ਪਈ, ਘਿਉ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ ਮੈਂ ਤਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਰੁੱਖੀ ਕਿਉਂ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਚੋਪੜੀ। ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ। ਦੂਸਰੀ ਚੋਪੜੀ ਜਦ ਰੱਖਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਨਾਮਦੇਵ! ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਤਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਨਾਮਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਭੂ! ਉਹ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਸੁਣਦਾ, ਜਿੰਨੇ ਭਾਂਡੇ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲਦੈ,
ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਬੋਲਦੈ।

ਸਭੈ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ ਰਾਮਾ ਬੋਲੈ ॥

ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਬੋਲੈ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਏਕਲ ਮਾਟੀ ਕੁੰਜਰ ਚੀਟੀ ਭਾਜਨ ਹੈਂ ਬਹੁ ਨਾਨਾ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੮

ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਭਾਂਡੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਭਾਈ ਘਨ੍ਹੋਈਆ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਧੰਨਭਾਗੀ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ, ਕੌਣ ਮੁਗਲ ਨੇ, ਕੌਣ ਪਹਾੜੀਏ ਨੇ, ਕੌਣ ਖਾਲਸਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕੌਤਕ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਘੁੱਟਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਨ੍ਹੋਈਆ ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ। ਤੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਮਝ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ। ਤੂੰ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸਿੱਖੀ 'ਚੋਂ। ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਈਂ ਹੀ ਵਰਗੇ ਨੇ,
ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੋਏਗੀ।

ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਉਪ੍ਰੰਤ ਕੀਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀਉ!

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ॥
ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੦

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਜੀਵਾ ਗੁਰ ਤੇਰਾ ॥
ਪੂਰਨ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੨

ਧਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਦਰਸਨੁ ਕਰਣਾ ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੨

ਹਮ ਸੰਤਨ ਕੀ ਰੇਨੁ ਪਿਆਰੇ ਹਮ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾ ॥
ਸੰਤ ਹਮਾਰੀ ਓਟ ਸਤਾਣੀ ਸੰਤ ਹਮਾਰਾ ਗਹਣਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੪

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਉ!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਇਹ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸਾਲਾਨਾ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸਨ ਦੀਦਾਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਕਿ ਅੱਠ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਉਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਪਾਸੋਂ ਆਪ ਜੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਆਓ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਅੰਗ - ੨੪੯

ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ, ਉਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਦਕਾ ਇਹ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਿ ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ।

ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-
ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ
ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ ॥
ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਕੀਰੇ ਹਮ ਥਾਪੇ ॥
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੇਰਾ
ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਚੁਕੇ ਸਭਿ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੬੭

ਆਹ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਵਾਸ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਲਗ ਜਾਣ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਲਿਆ ਹੈ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਦੂਸਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ, ਤੀਸਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਚੌਥੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਆਪ ਕਰਨੀ। ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਹ ਦੁਰਲੱਭ ਦੇਹ, ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਭੋਗਿਆ ਹੈ, ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੁ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੬
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੩੧

ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਜੁਗ ਹੋ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਭਟਕਦਿਆਂ।
ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 43 ਲੱਖ 2000 ਸਾਲ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ। ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾਧਾ, ਸਾਨੂੰ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ -

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮ ਘਾਤੀ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਇਹ ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੱਭਿਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੀ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਧਨ ਦੌਲਤ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਈਏ, ਇਕ ਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਵਾਸ ਬਖਸ਼ੇ ਨੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਦਿਤਾ, ਪਾਲਿਆ, ਨੇਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ। ਆਓ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਰੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਏ, ਸਾਨੂੰ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਦਾਸ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਲੱਖਾਂ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਕੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਹ ਗਿਣ ਮਿੱਥ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਤੀਸਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੈ-

ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਮੇਰਾ ਕਿਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ
ਬਖਸਿ ਲੀਆ ਖਿਨ ਮਾਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੫੭੭

ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਆਪਣੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾ ਲਿਆ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ

ਦੀ ਦਾਤ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਤਿੰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਦੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਚੌਥੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪ੍ਰੀਮੀਓ! ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਆਪ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਂਗੇ। ਸੰਸਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਧਾਹ-ਧਾਹ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਹੈ ਹੁਣ ਉਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਰੁੱਤ ਹੈ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਕੌਣ ਹੈ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ। ਉਹਦਾ ਕੀ ਕਰਮ ਹੈ, ਕੀ ਲੱਛਣ ਨੇ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਕੈਸੀ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ? ਕੀ ਜੀਵਨ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਦਮੁ ਕਰਤ ਆਨਦੁ ਭਇਆ ਸਿਮਰਤ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੮੧੫

ਉਦਮੁ ਕਰਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੪੫੬

ਸਗਲ ਉਦਮ ਮਹਿ ਉਦਮੁ ਭਲਾ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਜੀਅ ਸਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਆਲਸ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਉਦਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਉਦਮ ਨੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰੀ ਸੁਖਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਹ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਵਾਸਤੇ ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਨੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਵੈ।' 'ਸਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤਨ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਹਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ

ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਹਰ ਨਾ ਭਟਕੋ। ਉਹ ਸਰੋਵਰ ਅੰਦਰ ਹੈ।
ਉਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਬਨਸਪਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪੰਪ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਹਵਾ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਕਿਹੜਾ ਜਪਣਾ ਹੈ 'ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ' ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੋ ਨਹੀਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਿਆਈ 'ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਏ, ਪੁੱਛਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ-ਗੁਰੂ ਜਪਦੇ ਓ, ਹਰੀ-ਹਰੀ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਓ ਤੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜੀਉ ਨਾਮੁ ਪਰਿਓ ਰਾਮਦਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੨

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਜੋ ਹਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਹਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਰਖਾ ਲਿਆ। ਭਾਵ ਓਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ -

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੯੫

ਜੇ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ 'ਨਾਮ' ਭਾਵ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਆਵੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਿਹੜਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ 'ਚ ਤਾਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ 'ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ' ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਉਪਦੇਸ਼, ਹੁਣ ਇਥੇ 'ਜਪੁ ਜਾਪੈ' ਆਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ

ਜਪਣਾ ਤੇ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਜਪਦਿਆਂ-ਜਪਦਿਆਂ ਭਾਵ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੧

ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਜਪੁ ਜਾਪੈ' ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ 'ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ'। ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਨ ਹੈ ਫੇਰ ਸਿੱਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ, ਉਹ ਧੋਤੀ ਜਾਏਗੀ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋਏਗੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਓਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਬਾਲਣ ਦਾ ਢੇਰ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਅੱਗ ਦਾ ਚੰਗਿਆੜਾ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਲੱਖਾਂ ਟਨ ਬਾਲਣ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਹੈ -

ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢਵੋਲਿ ॥

ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੋਲ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੫

ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ, ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਕਦੇ ਛੱਡਣੀ ਨਹੀਂ - 'ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ 'ਗਾਵੈ' ਆਮ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛੇ, ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ? ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅਜੇ ਨਿਤਨੇਮ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਵਾਸ ਮੁੱਕ ਜਾਣ, ਜੀਵਨ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ ਪਰ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾ ਮੁੱਕੇ। ਨਿਤਨੇਮ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੱਸ ਮੁਕਾਉਣਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਭਿੱਜਣਾ ਹੈ, ਜੁੜਨਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਿਆਂ-ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੇਵਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਭਾਵ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ -

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮਾਲਿ ॥

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥ ੨੧੩ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੬

ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਗਏ ਉਥੇ, ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਹਲ ਚਲਾਏ, ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ। ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਵਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ, ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਫਾਰਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਤੇ ਜਪਾਇਆ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ। ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲਦਿਆਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪਣਾ ਤੇ ਜਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਇੱਕ।

ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ - 'ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਗਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥' ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੇਵਤ ਨਾਮ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥ ' ਐਸਾ ਪਿਆਰਾ ਜੀਵਨ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੁਹਾਡੀ ਖੇਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਾ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਤਿਸੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖੋ, ਐਸਾ ਨਾ ਬੋਲੋ ਕੋਈ। ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣੀ ਕਿ ਚੰਗੀ ਖੇਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਧਰਤੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਆਪਾਂ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਨੀ - 'ਇਕ ਨਾਮ ਦਾ ਕਿਆਰਾ ਹੁਣ ਬੀਜ ਲੈ, ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਬੀਜ ਲਏ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬੀਜਣਾ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਕਲਿਆਣ ਰਾਏ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਵਿਹਲਿਆਂ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖੇਤੀ ਕਰ ਲਓ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਖੂਹ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੰਗਾ ਚੱਲੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਫਸਲ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੜੀ ਬਰਕਤ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਖੇਤੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਬਾਬਾ ਕਲਿਆਣ ਰਾਏ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਨਾ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ -

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੇ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ ॥

ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਵੇਚਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੧

ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਹਲ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਆ, ਕਦੇ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਕੋਈ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਬੀਜਿਆ, ਕੋਈ ਫਸਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਤੁਹਾਡੀ, ਕਿਹੜੀ ਖੇਤੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਆਹ ਸੁਣ ਲਓ ਜਿਹੜੀ ਖੇਤੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੫

ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਨ ਰੂਪੀ ਖੇਤ ਹੈ, ਮਨ ਹਾਲੀ ਹੈ, ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਨੀ, ਅਸੀਂ ਅੰਦਰਲੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ, ਕਲਿਆਣ ਰਾਏ ਜੀ ਕਿ ਆਹ ਚੰਗਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੂਹ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸੁਹਾਗਾ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਖੇਤੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਾੜ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਓ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਮੁਸ਼ਕੱਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਉਦਮ ਕਰਨਾ। ਮਨ ਸਾਡਾ ਹਾਲੀ, ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ ਨਾਮ ਦਾ। ਦੇਖੋ ਹੋਰ ਬੀਜ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਬੇਰੇ ਬੀਜ ਲਏ। ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ-

ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੫

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਖੇ 23 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤਕ ਕੀਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਸਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਸੰਜੋਗ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗਦੇ ਹਨ ਤਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ
ਮੇ ਕਉ ਕਰਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਹਰਿ ਦਾਨ ॥ ੨ ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਸਿਆ
ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਕੁਨ ਜਾਨ ॥
ਢਠੇ ਭਾਗਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਪਾਈ
ਕੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਸਿ ਭਗਵਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩੫

ਅੰਤ ਐਸਾ ਅਵਸਰ ਆ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ 23 ਮਾਰਚ 2015 ਨੂੰ ਸੰਤ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਸਹਿਤ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਲਈ ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ। ਇੱਠੀ ਰੱਕ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇੱਠੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਏਅਰ-ਪੋਰਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ। ਮਿਤੀ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਮੇਲਬੋਰਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥੇ ਦਾ ਡਰਵਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਲੱਗਭੱਗ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੁਖਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾ ਰਖੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ - ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ, ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ, ਭਾਈ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਭਾਈ ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਵੈਰ, ਭਾਈ ਪਦਮਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਪ੍ਰੰਤਰ ਸ. ਦੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਅਬਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ, ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸਮੂਹ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਵੀ ਫਰੀਆਂ, ਲੋਕਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ ਬਣਾਇਆ -

ਬੁਧਮੁ ਦੈਸੈ ਬੁਧਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੮੪੬

ਇਲਾਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ 1992-93 ਆਏ ਹਰ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। (ਇਕ ਅਕੁੱਲ ਯਾਦ)

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸ-ਭਿੰਨਤੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਦੂਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖ-ਜਨਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜੀਵਨ-ਆਦਰਸ਼, ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਠੀ ਰਾਹ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਣੀ, ਸੰਜਮ, ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ, ਸਾਖੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕਿ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੯

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹੁ ਭੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਅਰਥਾਤ -
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਕ੍ਰਮਤੇ ਕ੍ਰਮਤੇ ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਅਬ ਪਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੧੭

ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕ੍ਰਮਤੇ ਹੀ ਆਇਓ ਮਨਸੁ ਜਨਮੁ ਦੁਲਭਾਰੀ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੦੭

ਏਹੁ ਭਉਜਲੁ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਗੁਰੁ ਬੋਹਿਬੁ ਨਾਮਿ ਤਰਾਇ ॥
ਗੁਰਸਿਖੀ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਕੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੨੪

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਸਿਡਨੀ (ਪਾਰਕਲੀ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖਾਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਥਮ
ਫੇਰੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਪਿੰਡ ਸੈਣੀ ਮਾਜਰਾ ਨੇੜੇ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ
ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ
ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ
ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ
ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਦੁਲਭ ਅਵਸਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਮੁੜ
ਲੰਮੇ ਕੇਠ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਜੀਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -
ਉਦਮ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਗਵਾਹੀ ॥
ਭਰਮਹਿ ਜੋਨਿ ਅਸੰਖ ਮਰਿ ਜਨਮਹਿ ਆਵਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੭੦੫

ਫਦਾ ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥
ਫਿਰਿ ਇਆ ਅਉਸਰੁ ਚਰੈ ਨ ਹਾਥਾ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਉ ਕਟੀਅਹਿ ਫਾਸਾ ॥
ਅੰਗ - ੭੫੮

ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ
ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ -
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੈ ਜਾਣੁ ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਜੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੪
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁੰਢਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਕੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥
ਅਮਗ - ੪੪੨

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ
ਮਿਲ ਕੇ ਭਾਇਨ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਵਾਇਆ -
ਧੁਰ ਕੀ ਝਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਰ ਮਿਟਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੮
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਭੇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬

ਨਾਮ-ਧਰਮ ਸਭਨਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਾਝਾ ਧਰਮ ਹੈ -
ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਰਬ ਕੇ ਗਿਆਨੁ ॥ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਮਹਿ ਜਪੈ ਕੇਉ ਨਾਮੁ ॥
ਜੇ ਜੇ ਜਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥
ਅਮਗ - ੨੭੪

ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਗੁਰੂ ਸਭਨਾ ਦਾ ਸਾਝਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅੰਗ ਹੈ, 'ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' (611) ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੀਆਂ ਵੰਡਾਂ,
ਆਪਸੀ ਨਵਾਰਤ, ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੇਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਨਹੀਂ। ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਤੇ ਸਾਜਨ ਹੈ -
ਸਕੁ ਕੇ ਮੀਤ੍ਰੁ ਹਮ ਆਪਨ ਕੀਨਾ ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੧

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ-ਗਲਵਕਤੀ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਵਾਇਆ -
ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥ ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਆਸਟਰੋਲੀਆ ਨਿਵਾਸੀ ਸਮੁੱਚੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਥੈਨਟ, ਪੂਰੇਮ ਮਿਲਵਾਰਤਨ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ-
ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ -
ਬੈਸਕ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਗਿ ਜਿਨ ਸੰਗਿ ਜਪੀਐ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੦

ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ

ਮੇਲਭਾਰਨ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 25, 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦੋ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ - ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੱਜਵੀਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਐਡੀਲੇਟ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ. ਪਵਨ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪਵੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮੋਹਾਲੀ ਵਾਲੇ) ਸ. ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

ਬ੍ਰਿਸਬੈਨ ਵਿਖੇ ਸਜੇ ਤਿੰਨ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ।

ਕੈਨੇਡਾ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ) ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਭਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਸਦਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਸਿਡਨੀ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ। 'ਵਾਹੂ ਵਾਹੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਕੁਰ ਚੇਲਾ' ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਗਾ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਗਏ, ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਸਫਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਾਰਕਲੀਆਂ ਵਿਖੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਪੁਰਬ ਮੰਨਾਏ ਗਏ। ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਪਾਰਕਲੀਆਂ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਚੇਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਫੋਡਰੋਸਨ ਵਾਲੇ) ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਖੇ ਸਜਾਏ ਗਏ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਪਰੰਬ ਵਿਚ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ 2015 ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ। ਅਨੇਕ ਸੰਗਤਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਦੁੜਦਿਆਂ, ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਜੈਕਾਰੇ ਗਾ ਕੇ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਮੁਠ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਿੰਘਪੁਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਆਪ ਜੀ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਅਤੇ ਜੱਥੇ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭਾਈ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਤਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼-ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਖ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਆਪ ਜੀ ਵਾਪਸ ਬਲੌੜੀ ਪੁੱਜੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜੀ-ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸੁਕਰਾਨੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਸਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਹਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਮਾਇਆ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੀਰਤਨ ਭੇਟ ਹੋਈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਨਿਰਵਿਘਨ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਫੇਰੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਟਿ-ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

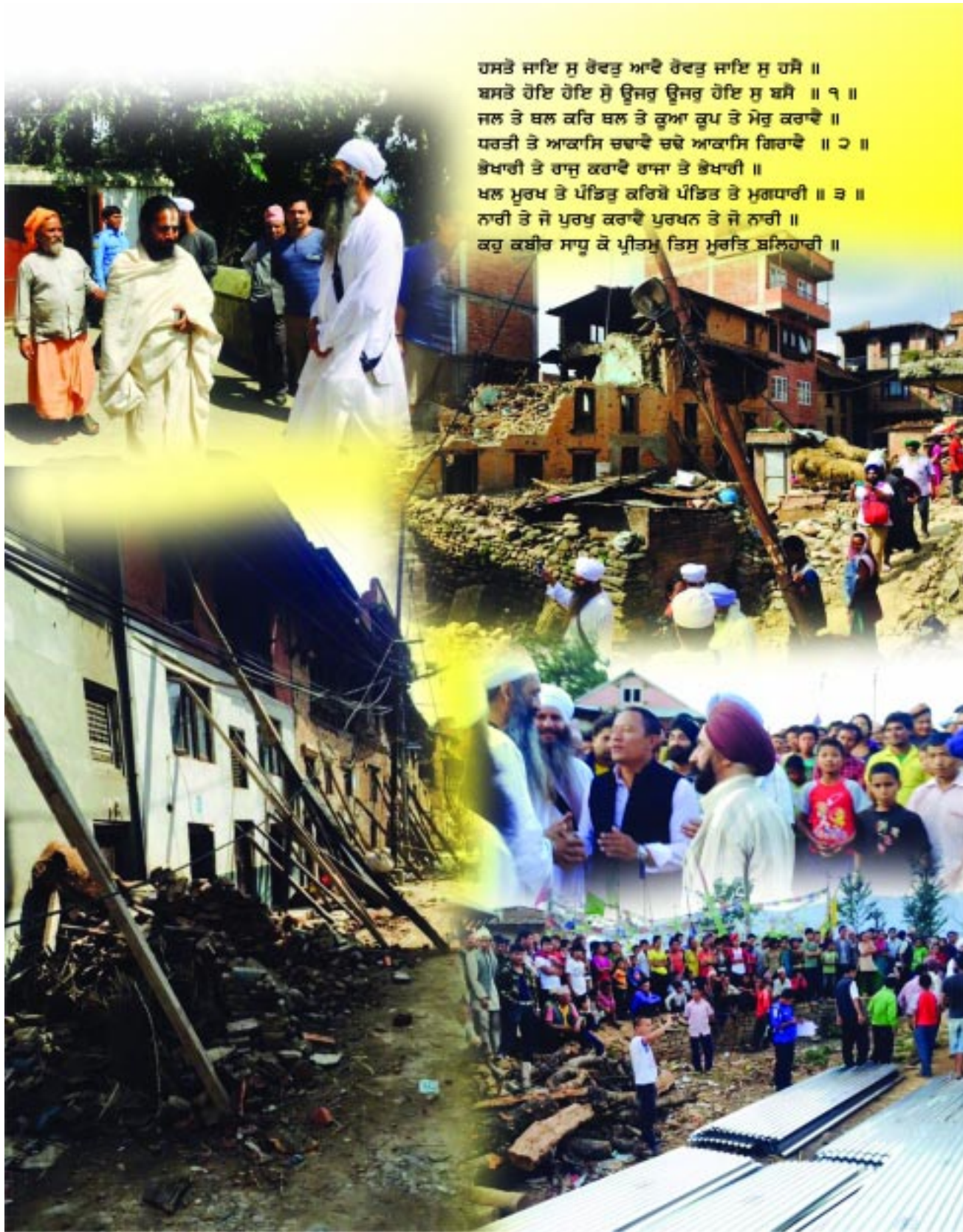
ਪਲ ਮਰਚੈਂਟਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਨੇਪਾਲ ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ

ਹਸਤੇ ਜਾਇ ਸੁ ਰੋਵਤੁ ਆਵੈ ਰੋਵਤੁ ਜਾਇ ਸੁ ਹਸੈ ॥
 ਬਸਤੇ ਹੋਇ ਹੋਇ ਸੇ ਉਜਰੁ ਉਜਰੁ ਹੋਇ ਸੁ ਬਸੈ ॥ ੧ ॥
 ਜਲ ਤੇ ਥਲ ਕਰਿ ਥਲ ਤੇ ਕੁਆ ਕੁਪ ਤੇ ਮੋਰੁ ਕਰਾਵੈ ॥
 ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸਿ ਚਢਾਵੈ ਚਢੇ ਆਕਾਸਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ੨ ॥
 ਭੋਖਾਰੀ ਤੇ ਰਾਜੁ ਕਰਾਵੈ ਰਾਜਾ ਤੇ ਭੋਖਾਰੀ ॥
 ਖਲ ਮੁਰਖ ਤੇ ਪੰਡਿਤੁ ਕਰਿਬੋ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਮੁਗਧਾਰੀ ॥ ੩ ॥
 ਨਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਕਰਾਵੈ ਪੁਰਖਨ ਤੇ ਜੋ ਨਾਰੀ ॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸਾਧੂ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤਿਸੁ ਮੁਰਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥

ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਮਰਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਾੜ ਲਾਈਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਵਾੜ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੫

ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਖੇਤੀ ਐਨੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਇਹ ਖੇਤੀ ਦੀ ਐਨੀ ਬਰਕਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜੋ ਤੁਧੁ ਸਚੁ ਧਿਆਇਏ ਸੇ ਵਿਰਲੇ ਥੋੜੇ ॥

ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਇਕੁ ਅਰਾਧਏ

ਤਿਨ ਕੀ ਬਰਕਤਿ ਖਾਹਿ ਅਸੰਖ ਕਰੋੜੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਵੀ ਬਰਕਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਖਾਣ, ਉਹ ਬਰਕਤ ਮੁੱਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ - ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਰਵਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਿਜਨਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਵੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ-ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ - **'ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥'**

ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਸ ਸਫਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਕਿੰਨਾ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਿ ਭਾਈ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਮਨ, ਚਿਤ, ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਵੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਗੋਪਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੁਹਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਦਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਆਸਣ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਗਿੱਠ ਉੱਚਾ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮਨ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। 22ਵੀਂ ਪਉੜੀ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਖਿਆਲ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਘੋੜਾ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ, ਆਹ ਦੇ ਦੇਣ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਇੱਕ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ 'ਤੇ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਕੀ ਉਹਦਾ ਮਹਾਤਮ ਘੱਟ ਹੈ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਪਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੋ ਆਪਾਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਵਾਸ ਸਫਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ

ਸਵੇਰੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲਿਆ, ਦਿਨੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੀ ਜਾਈਏ, ਝੂਠ ਬੋਲੀ ਜਾਈਏ। ਨਹੀਂ ਸਾਪਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੨

ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰੋ। ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਤੇ ਦਿਨੇ ਪਾਠ ਨਾ ਕਰੋ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਗਿਰਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਸਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ, ਉਹ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਜਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ? **'ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥'** ਉਹ ਗੁਰਸਿਖ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਤ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਫੇਰ ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੇਰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਦੇ ਨੇ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - ਕਰਮ ਖੰਡ ਹੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਰ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਏਗੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਏਗੀ। ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਦੋਂ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਦੋ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਗਤੀ ਦੋ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦੇ

ਹਨ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਨਾਮ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਜਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਹੜੇ ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ-ਤੂੰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਫੇਰ ਆਪ ਜਪਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਯੁਤਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਤਰ ਗਿਆ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇਹ।

ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਜਪਾਇਆ ਵੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀਏ, ਉਦਮ ਕਰੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ -

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਰੋਗ ਕੰਚਨ ਦੇਹੀ ॥
ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ਤਿਸੁ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੦

'ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਥੇ ਕ੍ਰਿਪਾ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਦੇਹ ਜੋ ਹੈ ਅਰੋਗ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜਾ ਰੋਗ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮਾਲਕ ਵਲੋਂ ਸੱਦਾ ਆ ਜਾਵੇ -

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੬੦

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਫੇਰ 'ਤੇ ਨਾ ਗੱਲ ਪਾਓ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉੱਦਮ ਕਰੋ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਿਲੇ, ਉਥੇ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ, ਸਾਡੇ ਕਿੱਡੇ ਭਾਗ ਚੰਗੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣੀਏ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਲੇਖੇ

ਵਿਚ ਲਗ ਸਕੇ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ -

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨੇ, ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਕਈ ਮਾਈ ਭਾਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ? ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ। ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ, ਆਓ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ।

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੬੯੧

ਸੋ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਆਹ ਓਹੀ ਦਿਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ, ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਇਹ ਓਹੀ ਦਿਨ। ਉਹੀ ਦਿਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਿਹਾੜੇ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਇਕੱਠੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਮਾਈ ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਦਾਸ ਹੋਏਗੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਲੈਣੀਆਂ। ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿਮਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਉਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਭਗਤ ਜਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰੂ-ਪੀਰ, ਸੰਤ ਜਨ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ ਜੇਠ ਸੁਦੀ 15ਵੀਂ ਦੇ ਦਿਨ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ 1455 ਸੰਮਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਾਂਸੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲਹਿਰ ਤਾਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਝੀਲ ਹੈ, ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਘਰ ਦਾ ਸੀ, ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਐਸੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਲਹਿਰ ਤਾਲ ਦੇ ਉਤੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ, ਉਸ ਫੁੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇਕ ਅਲੀ ਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਨਾਮ ਉਹਦਾ ਨੀਰੂ ਪੈ ਗਿਆ, ਨੀਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ, ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਨੀਰੂ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਨੀਮਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ 'ਚੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਕਬੀਰ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਉ ਸਭ ਕੇ ਹਸਨੇਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਜੁਲਾਹਾ ਜਾਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤ ਪਾਤ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਵਡਿਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਪ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਜ਼ੀ ਮੁੱਲਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਭਗਤ ਜੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸਨ, ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸਨ। ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਤੋਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਅਦੁੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜਾਤ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ

ਰਖਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਇਕ ਹੈ, ਮਜ਼ਹਬ, ਪੰਥ ਰਸਤੇ ਅਲੱਗ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਸਾਈਂ, ਕਾਂਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਲੌਕਿਕ ਖੇਡ ਵਰਤੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗੰਗਾ ਨੁਾਵਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲੇਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਠੋਕਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ -

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥

ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ।

ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਜਾਪ।' ਐਸਾ ਬਚਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਤੇ ਘਾਉ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ਹੈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਹੁਣ ਐਸਾ ਬਾਣ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਐਸਾ ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ ਲੱਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ ਲਾਗਤ ਲੇਇ ਉਸਾਸ ॥

ਚੋਟ ਸਹਾਰੈ ਸਬਦ ਕੀ ਤਾਸੁ ਗੁਰੂ ਮੈ ਦਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਜਿਹੜੀ ਬਰਛੀ ਦੀ ਚੋਟ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਖੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੋਟ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਐਸਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁੱਧ ਹਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੁਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਵਾਜ਼, ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ 'ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਕਹੁ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜਪ' ਹੁਣ ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਦਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿਰਦਾ ਸੁੱਧ ਸੀ। ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਐਸੀ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਖੇ ਗਈ -

ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ, ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ,

ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ, ਮਤਿ ਮੈ ਨ ਮਤਿ ਹੈ।

ਸੁਰਤਿ ਮੈ ਨ ਸੁਰਤਿ ਔ, ਧਯਾਨ ਮੈ ਨ ਧਯਾਨ ਰਹਯੋ,

ਗਯਾਨ ਮੈ ਨ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ, ਗਤਿ ਮੈ ਨ ਗਤਿ ਹੈ।

ਧੀਰਜ ਕੋ ਧੀਰਜ, ਗਰਬ ਕੋ ਗਰਬ ਗਯੋ,

ਰਤਿ ਮੈ ਨ ਰਤਿ ਰਹੀ, ਪਤਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਹੈ।

ਅਦਭੂਤ ਪਰਮਦਭੂਤ ਬਿਸਮੈ ਬਿਸਮ,

ਅਸਚਰਜੈ ਅਸਚਰਜ, ਅਤਿ ਅਤਿ ਹੈ ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ

ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੯

ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਐਸਾ ਬਚਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੂਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੭
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ
ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੇ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥
ਅੰਗ - ੪੪੯

ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ, ਉਹ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਣ ਜਿਹੜਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ, ਵੈਰਾਗ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੜੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਐਸਾ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ, ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸੀ, ਹਸਦਾ ਸੀ, ਖੇਡਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਐਸਾ ਕੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਆਹ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਕਬੀਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ।

ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੋਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੪

ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਾ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੁਣੇ ਦਰਾਣੀ-ਸੁਣੇ ਜਠਾਣੀ। ਐਸੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੁਤੇ ਤਬ ਤੇ ਸੁਖੁ ਨ ਭਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੯

ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਹੀ ਵਿਗੜ ਗਿਆ -
ਏ ਬਾਰਿਕ ਕੈਸੇ ਜੀਵਹਿ ਰਘੁਰਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੪

ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੪
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲੀਓ ਸਰੀਰ ॥

ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤਨਨ ਬੁਨਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜੁਲਾਹੇ ਦਾ, ਉਹ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੀ ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ-
ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੋਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੪
ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥

ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਰਾਮ-ਰਾਮ ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਘਰ 'ਚ ਬੀਬੀ ਆਈ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਉਹ ਵੀ ਬੜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਤਿਸੰਗਣ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਕਤ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਅਨੰਦ ਹੈ -

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੭

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ 'ਚ, ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਇਕ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਐਸੀ ਸਮਾਧੀ, ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਿੱਕ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਾਮਨੀ, ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਗੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਦੇਸ 'ਚ ਹੈ। ਉਹ ਰਸਤਾ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਭਗਤ ਜੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥
ਅੰਗ - ੩੩੮

ਜਿਵੇਂ ਰਸਤਾ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ -
ਸੇਜ ਇਕੋਲੀ ਨੀਦ ਨਹੁ ਨੈਨਹ
ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੪

ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ -
ਦਹ ਦਿਸ ਛੁੜੁ ਮੇਘ ਘਟਾ ਘਟ ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਇਓ ॥
ਅੰਗ - ੬੨੪

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੩੮
ਬੋਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਕਾਵਾਂ ਹੱਥ ਸੁਨੇਹੇ। ਪਿਆਰ 'ਚ, ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਕੋਈ ਅਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਥਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਦਿਨ ਰਾਤ -
ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੇ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੩੮

ਐਸੀ ਪਿਆਰ ਮਈ, ਵੈਰਾਗਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ -

ਏਕੁ ਆਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੩੮

ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਣੇ ਹਨ, ਪੰਡਤ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਵੀ ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਚਲਦੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਰਮਕਾਂਡ 'ਚੋਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਕੋਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਰਮਕਾਂਡ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੁੱਗਣੀ ਚੌਗੁਣੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਿੰਦਉ ਨਿੰਦਉ ਮੇ ਕਉ ਲੋਗੁ ਨਿੰਦਉ ॥
ਨਿੰਦਾ ਜਨ ਕਉ ਖਰੀ ਪਿਆਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੩੩੯
ਮੈਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਜੇ ਉਸਤਤ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਟ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਉ ਤਿਆਗੈ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੧੯

ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ -

ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ
ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਢਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੮

ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ -

ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਪਾਇਓ ਤਿਨਹਿ ਛੁਪਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੭੧੮

ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਪਰ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛੁਪੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਛੁਪੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ ਛੁਪੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੀ।
ਹਾ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਮੈਂ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ

(ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ-

ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ
ਜਿਨਿ ਕੀਨੇ ਸਉਤੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੩੨

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਤੂਠੀਆਂ ਹੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰਾ ਭਗਤ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚਾਲ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਓਧਰੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਭਗਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਏਧਰ ਭਗਤ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥
ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਭਇਓ ਕਬੀਰੁ ਕਬੀਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਧੰਨ ਕਬੀਰ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਇਕ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਦੂਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਘਰ 'ਚ ਮਾਤਾ ਹੈ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕੋਹੜੀ ਹੈ। ਕੋਹੜ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗੁ ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ

ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਭੋਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੋਗ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਕੋਲ। ਮਾਤਾ ਨਰਮ ਦਿਲ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਔਗੁਣ ਚਿਤਾਰਦੀ। ਮਾਤਾ ਦਾ ਤਾਂ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਉਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥
ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੮

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੋਗ ਸੀ ਉਹ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥
ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਅੱਜ ਜਿੱਥੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਜਿਹੜਾ ਕੋਹੜੀ ਸੀ, ਰੋਗੀ ਸੀ, ਉਹ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ, ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਕਿ ਲੋਈ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ? ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਆਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਚਿੱਪੀ ਫੜਨ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਖੁੰਡੀ ਫੜਨ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਕਬੀਰ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥
ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੪

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ। ਲੋਈ ਕਹਿੰਦੀ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੁੱਖ ਤਾਂ ਕਰ।

ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਸੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਿਉਂ ਕਹਾਇਆ? ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ -

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤੁ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੪

ਜਦੋਂ ਤੀਸਰਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ ਸਹਿਣੀ।

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥
ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਕਰਵਟ ਦੇ ਮੇ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥
ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥
ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥ ੨ ॥
ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤੁ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਸੁਣੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲੈਣਾ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਸਹਿਣਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਮ ਤਾਂ

ਕਹਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰੋਗੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਹਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਦਾ ਰੋਗ ਹਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਰੋਗ ਤਾਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਐਸੀ ਹੈ - 'ਨੈਂ ਨਿਕਲੀ ਖਵਾਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।' ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਹੀ ਤਦ ਨੇ,

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫

ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਹਨੇ ਫੇਰ ਭੋਗਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਗ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਣ ਇਸਨੂੰ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਚਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਠੀਕ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਭੋਗਾਂ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਹਾਉਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂ? ਉਹਦੀ ਮੈਂ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਜਿੰਦ ਰੋਂਦੀ ਸੀ, ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਸੀ, ਭੋਗ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥
ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥
ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਮਨ ਅੰਨੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਕੇ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਰੋਗ ਐਸੇ ਹਨ

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥ ਅੰਗ
- ੧੩੩

ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾ ਕੇ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਰੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਰੋਗ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ, ਭੁਤ, ਭਵਿੱਖ, ਵਰਤਮਾਨ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਈਏ। ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯
ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਐਨੀ ਕੁ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਆਏ ਤਾਂ ਸੀ -
ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੩

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿਦ ਭੁਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ੨ ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ ਉਹ ਕਰੀਏ ਜੋ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਭਗਤ ਜੀ - 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥'

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥
ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ ॥
ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ ੪ ॥
ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਕਪਾਟ ਕਿਵੇਂ ਖੁਲ੍ਹਣੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਜਰ ਜਿਹੜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ -

ਗੁਰ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛੱਤਿ ॥
ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ ॥
ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੩੭

ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਕੁੰਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਅਉਸਰੁ ਆ ਗਈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ। ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰ। ਚੀਨਣਾ ਕਰ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ 120 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜੇ ਕਾਸ਼ੀ 'ਚ ਮਰਦੇ, ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪ ਫੇਰ ਮਗਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ 15ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਚੇ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਉਹ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਕੇ, ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜਦੋਂ ਨਿਰਭਉ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਸਾਰੇ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਨਿਰਭਉ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੈ ਬਸਤੇ
ਇਹੁ ਡਰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੬

ਡਰਦੇ ਕੌਣ ਨੇ -

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੪

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀਏ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਬਕ ਹੀ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਈ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹੁ ॥
ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀਨ ਦਇਆਲੂ, ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਾ ਕੇ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰ ਲਓ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰੋਗ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਰਿ ਅਉਖਯੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਥੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਪਈ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦਾ ਫੇਰ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਓ, ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਔਖਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ।

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੧੯

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓਂ। ਅੱਜ ਦੇਖੋ ਸਭ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ -

ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੫

ਚਿੰਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਨੇ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬

ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹਾਂ।

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥
ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵੇਖੋ। ਅੰਦਰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ....' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ...'. ਇਹ ਕਰੋ ਸਾਰੇ -

ਦੁਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੨

ਭੁੱਘਾ ਸਾਹ ਲਓ, ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਜੇ ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ, ਸਾਹ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 90 ਡਿਗਰੀ ਤੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ। ਫੇਰ ਐਨਰਜੀ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਧਾ ਕੁ ਕੰਮ ਤਾਂ ਜੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੋਭਤ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ, ਕਹਿਣੀ, ਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਆਹਾਰ, ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਸਾਹ ਭੁੱਘਾ ਲਓ, ਭੁੱਘਾ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੋ, ਸਾਹ ਜਦੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਕੀ ਹਾਂ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਂਦੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾਓ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਵੋਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲੋ -

ਅਲਪ ਆਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ।
ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨੁ ਪ੍ਰੀਤਾ।

ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਪੂਰਾ ਲਓ ਭਰ ਕੇ। ਸਾਹ ਛੱਡੋ ਤਾਂ ਪੇਟ ਪੂਰਾ ਅੰਦਰ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰੋ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕਤਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਧਨ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਲਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੀ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੂਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਅਜਿਹੇ ਕੇਂਦਰ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਭੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ 1604 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਮਾਨਵ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰਬਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਅਣਖ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਨ ਦਾ ਪਰਚਮ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਤਖਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਤਖਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਦਾ ਜਾਗਦੇ ਕੇਂਦਰ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਇਹ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਖਤ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਜੁੜ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਕਾਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਮੁੱਚੇ ਦਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੇਤਨਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਵਸਰ ਅਕਸਰ

ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਖਤ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਤਖਤ ਇਸੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਅਟੁੱਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਅੰਗ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਉਸ ਦੈਵੀ ਸਕੀਮ ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ 'ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ' ਦਾ ਸੰਕਲਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਬਖਾਨ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਫ ਵਿਦਵਾਨ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਕੱਢ ਲਵੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸੇ ਵਕਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਤਖਤ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਹਰ ਮਸਲੇ ਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਬਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਵੈਮਾਨਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਹੈ।

ਤਖਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸੰਗਕਤਾ ਵੇਖਣ ਉਪਰੰਤ ਇੱਥੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਬੀਜੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਗਾਧ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਥਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਤਖਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਤਹਿ ਦਾ ਜ਼ਜਬਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਧਾਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਿੰਬ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਰੀ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਖੰਡਾ ਦੋ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੰਡਾ ਤਾਂ ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਦਾ ਠਹਿਰਾਉ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖੰਡਾ ਸੰਕੇਤ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਉਸ ਉੱਚੇ ਆਸ਼ੇ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਸਿਰਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਸ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਦੀ ਇਕ ਪਰਤ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਕ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਹੱਸ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੜਗ ਖੜਕਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਨਿਰਭਉ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਚੇਤੰਨ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਜੂਝਣ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵੀ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਣ ਵਿਚ ਜੂਝ ਮਰਨ ਦਾ ਚਾਉ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਵੈ ਨਿਰਭਰ ਕੌਮ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਖਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਲੋਕ-ਮੁੱਖੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਨਿਤ ਦੇ ਭੈਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ, ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਡੱਟ ਕੇ ਖਲੋਣ ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਜੁਗਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਹੱਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਆਪਾ ਭਾਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜੀਅ ਉਠਿਆ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਲਈ ਜੂਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜੇ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ। ਖਾਲਸਾ ਉਹ ਸਪਿਰਟ ਹੈ ਜੋ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰੀ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਥਾਪਨਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰਗੱਦੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਲੂਰ ਰਾਜ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸੀਮਾ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭੱਟ ਵਹੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

"ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਮਹਲ ਛਟੇ ਨੇ ਬੇਟਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਕੇ ਨਗਰ ਜਊਬਲ ਭਾਈ ਹਰੀਏ ਬੜ੍ਹੰਗ ਕੇ ਘਰ ਭੇਜਾ, ਗੈਲ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਆਏ ਕਮਲੀਏ ਅਲਮਸਤ ਕੇ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ, ਗੈਲ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਰਮਦਾਸ,

ਸਿੰਘਾ ਪਰੋਹਤ ਖੇਮਾ ਚੰਦਨੀਆਂ ਆਯਾ। ਸਾਲ ਸੋਲਾ ਸੈ ਸਤਾਸੀਆ ਵੈਸਾਖ ਮਾਸ ਕੀ ਪੂਰਨਮਾ ਕੇ ਦਿਹੂੰ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ (ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ) ਜੀ ਕੇ ਪਾਵਨ ਹਾਥੇ ਸੇ ਪੋਹੜੀ ਗਾੜੀ, ਬਾਉਲੀ ਕਾ ਟੱਕ ਲਾਇਆ, ਨਾਉਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਰਾਖਾ।"

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨੇ 1644 ਈ. ਤਕ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। 1664 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ 'ਬਕਾਲੇ' ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਨੌਵੀਂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਵਜੋਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ, ਪਰ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਪਸਰੇ ਗੁਰੂ ਡੰਮ ਦੇ ਦੰਭ ਨੂੰ, ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਜਾਣ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਹਿਲੂਰ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ ਰਾਜੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੇਟਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚਾ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਮੁੱਖ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਦੀ ਆਪ-ਹੁਦਰਾਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਦੀਪ ਚੰਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਣੀ ਚੰਪਾ ਦੇਵੀ ਵੀ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਪਟੀ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਦੋਰ ਕਹਿਲੂਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਥੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਰਾਣੀ ਚੰਪਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡ ਲੋਧੀਪੁਰ, ਮੀਆਂਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੋਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਭੱਟ ਵਹੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਲ ਨਾਮਾ ਬਾਸੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਰਗਨਾ ਕਹਿਲੂਰ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਆਏ, ਰਾਣੀ ਚੰਪਾ ਕੇ ਬੁਲਾਵੇ ਤੇ ਰਾਜਾ ਦੀਪ ਚੰਦ ਬੇਟਾ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਕੀ ਸਤਾਰਵੀਂ ਤੇ ਸਾਲ ਸਤਰੈ ਸੈ ਬਾਈਸ ਜੇਠ ਪਰਬਿਸੁਵੇ 15 ਮੰਗਲਵਾਰ ਕੇ ਦਿਹੂੰ ਗੈਲ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਆਏ, ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਹਰ ਜੀ ਆਏ ਇਸਤਰੀ ਗੁਰੂ ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਆਏ ਇਸਤਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਕੀ ਸਿਰੀ ਦੀਪ ਚੰਦ, ਨੰਦ ਚੰਦ ਆਏ ਬੇਟੇ (ਗੁਰੂ) ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਦਰਘਾ ਮਲ ਆਇਆ, ਬੇਟਾ ਦਵਾਰਕਾ ਦਾਸ ਫਿਬਰ ਕਾ ਜੇਠਾ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਅਤੇ ਬੇਟੇ ਮਾਈਦਾਸ ਜਲਹਾਨੇ ਕਾ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਫਕੀਰ ਆਏ ਰਾਣੀ ਚੰਪਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਬੜਾ ਆਉ ਭਗਤ ਕੀਤਾ ਨਮਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਲੋਧੀਪੁਰ, ਮੀਆਂਪੁਰ ਸਹੋਦੇ ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦੀ ਝੂੰਇ ਦੀ, ਤਿੰਨ

ਦਿਹੁੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਪਾ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੇਂ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਆਇ ਗਏ।

ਪਰ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਰਚਿਤ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਗਜ਼ਟੀਅਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਇਹ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ -

ਨਗਰ ਰਚਿਓ ਆਡੋ ਸੁਖਦਾਨ
ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੇ ਇਸ ਮਨਿਧਾਨ।
ਸਭ ਕਾਰਜ ਕੀਨੋ ਨਿਜ ਆਮਾਨ

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ -

ਜਰ ਖੀਦ ਕੇ ਪਟੇ ਲਿਖਾਏ
ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਜ ਨਿਕਟਿ ਰਖਾਏ।

ਜ਼ਿਲਾ ਗਜ਼ਟੀਅਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਾਖੋਵਾਰ ਅਤੇ ਮਾਥੂਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਪਾਸੋਂ ਖਰੀਦੇ ਦਰਸਾਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ 21 ਹਾੜ ਸੰਮਤ 1722 ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰਸਮ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦਰਜ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਾਈ ਗਈ। ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਉਲੇਖ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਹੈ :-

ਸੁਨਿ ਕਾਰੀਗਨ ਲਗੇ ਉਸਾਰਨਿ॥
ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਸਮੇਤ ਬਿਸਤਾਰਨਿ॥
ਇਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੜੀ ਬਨਾਈ॥
ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਸੰਗਤ ਉਤਰਹਿੰ ਆਈ॥
ਰਾਖੇ ਦਰ ਅਨੇਕ ਚਹੁੰ ਓਰ॥
ਗਰੀਖਮ ਮਹਿ ਸਮੀਰ ਕੀ ਲੋਰ॥
ਇਕ ਦਰ ਕੇ ਕੋਤਿਕ ਬਨਵਾਏ॥
ਇਸ ਪਰਕਾਰੁ ਪੁਰਿ ਗੁਰੁ ਬਸਾਏ॥

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ, ਵਿਉਪਾਰੀ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਉਜਾੜ ਥੇਹ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਦ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਅਲਾਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਕਿਸੇ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਖੇਡ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੇ ਪੂਰੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਸੁਧਾਰਿ ਕਰਿ ਬਸੇ ਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ

ਪਰਜਾ ਬਸ ਵਨਿ ਪੁਨਿ ਕਰੀਦੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿਨ ਸਮਾਜ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਨਵੀਨ।
ਡੋਰਾ ਪਰਹਿ ਬਨਜ ਹੁਇ ਪੀਨ।
ਬੇਸਨ ਆਇ ਦੁਕਾਨ ਬਨਾਈ।
ਗਨੀ ਗਰੀਬ ਬਸੇ ਸਮੁਦਾਈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਸੀਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਇੱਥੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੂਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇੱਥੋਂ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 1675 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਦਿਵਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਸਤ ਸਾਲ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਭਈ।
ਤਬ ਪਾਰਸੀ ਲਿਖਣ ਕੀ ਸ਼ੌਕ ਪਈ।
ਪਾਰਸੀ ਲਿਖਣ ਪੜਨ ਸਿਖਣ ਸਾਹਿਬ ਲਗੇ।
ਉਹ ਸਿੱਖ ਮੁਨਸੀ ਬੈਠ ਰਹੇ ਚਰਨਾ ਅਗੇ।
ਏਕ ਸਾਲ ਮੇਂ ਪਾਰਸੀ ਸਿਖ ਲਈ।
ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੁਰਖ ਆਹਾ ਸਭ ਮਈ।

ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾ ਸੈ ਫ਼ਬੀ ਜਬ ਭਏ।
ਤਬ ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਨ ਦਿਲ ਭਏ।
ਛੋਟੀ ਧਨੁਖ ਅਰੁ ਛੋਟੇ ਹੀ ਤੀਰ।
ਸੰਗ ਬਾਲਕ ਕੀ ਬਹੁਤੀ ਭੀੜ।
ਸਿਪਰ ਤਲਵਾਰ ਭੀ ਨਿਕੜੀ ਬਨਵਾਈ।
ਨਾਲੇ ਫੁਲਥੇ ਦੀ ਖੇਡ ਮਚਾਈ।
ਖਾਕਤੋਦੇ ਬਿੱਜਰ ਕਵਾਦੇ ਲੈਸਾ ਬਨਵਾਏ।
ਤੀਨ ਜਾਮ ਵਿਚ ਖੇਡ ਬਿਚਾਏ।

ਇਧਰ ਅਨੰਦਪੁਰੀ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉੱਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂੰਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੁਭਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮਿਕ ਧਰਤੀ ਬਨਾਉਣ ਉੱਪਰ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਮੁੱਚੀ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਸੀ, ਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਇਫਤਖ਼ਾਰ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਝੁਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੁਕਾਈ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਬਚਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਾ ਵੇਖ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਪੰਡਤ,

ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜਥਾ ਮਈ 1675 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਲੋਂ ਢਾਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦਿਆਂ ਮਦਦ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਭੱਟ ਵਹੀ ਤਲੋਡਾ ਪਰਗਨਾ ਜੀਂਦ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ ਬੇਟਾ ਅੜ੍ਹ ਰਾਮ ਕਾ ਪੋਤਾ ਨਰੈਣ
ਦਾਸ ਪੜਪੋਤਾ ਬਰੱਹਮ ਦਾਸ ਕਾ ਬੰਸ ਠਾਕਰ ਦਾਸ
ਕਾ ਭਾਰਦਵਾਜੀ ਗੋਤਰਾ ਸਰਸੁਤ ਦੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਾਸੀ
ਮਦਨ ਪਰਗਨਾ ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਦੇਸ ਕਸ਼ਮੀਰ ਖੇੜਸ
ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਕਾ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਚਕ ਨਾਨਕੀ ਆਇਆ
ਪਰਗਨਾ ਕਹਿਲੂਰ ਮੇ ਸੰਬਤ ਸਤਰੈ ਸੈ ਬਤੀਸ ਜੇਠ
ਮਾਸੇ ਸੁਦੀ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਕੇ ਦਿਹੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਮਹਿਲਾ ਨਾਮਾ ਨੇ ਇਕੇ ਧੀਰਜ ਦਈ।**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ 'ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ' ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ :-

*ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ।
ਦਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਦਨ ਗੁਮ।
ਹਮਰੋ ਬਲ ਅਬ ਰਹਯੋ ਨਾ ਕਾਈ।
ਹੇ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਈ।
ਰਾਜ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟਨ ਹਾਰੇ।
ਤਉ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਤਾਰੇ।
ਜਿਮ ਦਰੋਪਤੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ।
ਦੀਯੋ ਸਮਾਰ ਸੁਦਾਮੇ ਕਾਜ।
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਏ ਥਾਰੇ।
ਥਾਕ ਪਰੇ ਹਉਂ ਤਉਂ ਦਰਬਾਰੇ।
ਸੇਵਾ ਹੀਰ ਇਮ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ।
ਤੁਮ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰੀ।*

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਸੁਣੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਉਥੇ ਆਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਬੈਠਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਕਿਸੇ ਯੋਧੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰਜ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

*ਕਹਯੋ ਤਾਤ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨੇ 'ਕਿਸ ਸੋਚਤ'
ਤਾਹਿ ਕਹਯੋ 'ਧਰਭਾਰ ਅਪਾਰੀ।
ਸੋਢਨ ਮੈ ਸਿਰਤਾਜ ਕੋਈ
ਦਤ ਸੀਸ ਮਿਟੈ ਦੁਖ ਸੁਖਨ ਧਾਰੀ।
ਬੋਲਤ ਭੇ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ
ਸਿਰਤਾਜ ਤੁਮੈ ਸਮਕੋ ਬਪੁ ਧਾਰੀ।*

ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 11 ਨਵੰਬਰ, 1675

ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲਗਾਤਾਰ 9 ਸਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਵੱਡਾ ਨਗਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਵਜਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਜੰਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਝਗੜਾ ਅਨਿਵਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਝੜਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਝਗੜਾ ਟਲਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਵੀ ਭੀਮ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਉਲਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ 'ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ' ਚਲੇ ਗਏ। ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ 1688 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਇੱਥੋਂ ਸਿੱਖੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ ਨਾਂ ਦਾ ਕਿਲਾ ਤਾਮੀਰ ਕਰਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਲਸਰੂਪ 1690 ਵਿਚ ਆਲਿਫ ਖਾਂ ਜਦੋਂ ਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਨਦੌਣ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਲੜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਆਲਿਫ ਖਾਂ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਭੱਜ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਰ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਜਰਨੈਲ ਕੋਲੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਤੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 1694, 96 ਅਤੇ 97 ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸੀਬ ਵਿਚ ਆਈ।

1699 ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1704 ਈਸਵੀ ਤਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਜੇ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਕਾਲੀਆਂ ਬਦਰੂਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਹਿਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਸਖਤ ਟੱਕਰ

ਲਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕਸਬੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਐਨ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਸਿੱਖ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸ਼ਸਤਰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਥਿਆਰ ਇਹ ਹਨ -

1. ਨਾਗਣੀ : ਇਸ ਨਾਗਣੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 8 ਫੁੱਟ 9 ਇੰਚ ਹੈ।

2. ਭਾਲਾ : ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 8 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਫਲ 2 ਫੁੱਟ 9 ਇੰਚ ਲੰਬਾ ਹੈ, ਵਿਚਕਾਰ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਲੰਬਾ ਦਸਤਾ ਹੈ।

3. ਸ਼ੈਫ : ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦਸਤੇ ਸਮੇਤ 4 ਫੁੱਟ 3 ਇੰਚ ਹੈ, ਚੌੜਾਈ ਦਸਤੇ ਪਾਸ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਫੇਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਇੰਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਟਦੀ ਹੋਈ ਅੰਤ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਹੈ।

4. ਖੰਡਾ : ਇਸ ਖੰਡੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 3 ਫੁੱਟ 3 ਇੰਚ ਹੈ ਇਸ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ।

5. ਕਟਾਰ : ਇਸ ਕਟਾਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸਮੇਤ ਦੇ ਫੁੱਟ ਇਕ ਇੰਚ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਦਸਤੇ ਉੱਪਰ ਹਾਥੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਚਿਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ। ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮੰਗ ਪੰਜ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਹਰ ਮੰਗ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋਏ ਪੂਰ ਸੂਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦਇਆ ਰਾਮ (ਲਾਹੌਰ) ਭਾਈ ਧਰਮ ਚੰਦ (ਦਿੱਲੀ) ਮੁਹਕਮ ਚੰਦ (ਦਵਾਰਕਾ) ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ (ਬਿਦਰ) ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਚੰਦ (ਜਗਨਾਥਪੁਰੀ) ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਤੱਬੂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ 'ਸਿੰਘ' ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ, ਕੰਘਾ, ਕੜਾ, ਕਛਹਿਰਾ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਨ

ਦੀ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਖਾਲਸਾ 'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਕੀ ਫੌਜ ਹੈ ਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨਣਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਣਗੇ। ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਅਨੋਖੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਅਭਿੰਨਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਲੈ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਜੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਮਿਲਤ ਹੋਏ। ਇਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾ ਗਏ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਤਾੜੀ ਹੋਈ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਮਨੋਬਲ ਭਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਥੇ ਬਦਦੁਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਖੁਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ। ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਨ ਤੇ ਜਾਤਪਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਧੁਰਾ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਜਾਤਪਾਤ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਗੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ। 1701 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1704 ਈਸਵੀ ਤੱਕ ਦੇ ਧਿਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨਿੱਤ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਸਨ। ਇਕ ਧਿਰ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਬੁੱਤ ਪੂਜਕ ਅਤੇ ਮੁਗਲਈ ਸੈਨਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸਵਾ ਫਤਹਿ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਵਿਚਰਦੇ। 1704 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਝੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਲੰਮੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸੰਬਰ 1704 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਫਤਹਿ ਗਜਾਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ - 11 ਜੂਨ (ਵੀਰਵਾਰ) 2015

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਪੈਂਤੜਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਟੁੱਟਵੇਂ ਅੰਗ 'ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ, ਦਰਅਸਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੇ ਰੂਹਾਨੀ-ਸੂਰਮਗਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ 150 ਸਾਲ ਤੋਂ ਯੋਗ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਯੋਗ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਸੰਤਗੀਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀਗੀਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਈ। ਇਸ ਦਾ ਸੋਮਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਜਾਂਚ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਪਿਛਲੇ 150 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਗੋਬਿੰਦ-ਮਿਲਾਪ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜ ਦੂਰ ਕਰਨੀ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ, ਧੀ-ਭੈਣ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਰਮ ਸੰਮਿਲਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਿਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵੀ ਧਰਮਸਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਉਥੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ-ਕੀਰਤਨ-ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤ ਜੋੜੀ, ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਆਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤਿਆਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੋਕਸ਼-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ-ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਸੰਮਿਲਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਉਚ-ਨੀਚ, ਰੰਗ ਭੇਦ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਤਕਰੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਨਵੇਂ ਨਗਰ ਵਸਾਏ, ਸਾਂਝੀਆਂ ਬੁਊਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਖੂਹ ਲਗਵਾਏ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ-ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੇ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਲਕਸ਼ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਤਕ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਕਰਦੇ ਹਨ -

*ਜਿਚਰੁ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸੁ ਤਿਚਰੁ ਸੇਵਾ ਕੀਚੈ
ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ ਰਾਮ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗਤ ਰਹੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੀ ॥*

ਅੰਗ - ੯੧੧

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਮਾਰਗ ਪਿਆਰ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੈਂਡੇ ਤੇ ਚਲਿਆ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਂਦਾ, ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਂਘਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਝਾਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਾਉਣੀ ਪਵੇ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲਾ, ਬਿਖਮ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖਾ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ - ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਧਰਮੀ ਸਮਾਜ ਉਸਰਿਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਨਰੋਈਆਂ ਸਨ।

ਨਿਆ-ਸ਼ੀਲਤਾ ਇਸ ਨਵੇਂ ਉਸਰੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੂਣ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਆਏਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਦਿਤਾ ਅਤੇ 'ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸਾ ਹੋਵੈ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਨਿਆਏਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਲੋਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ -

ਪੂਰਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੯

ਜੋ ਕਰੇ ਸੁ ਧਰਮ ਨਿਆਏ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੧

ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਨਿਆਉ ਪਾਪੀ ਨਰੁ ਹਾਰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੦

ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਰਾਜਾ

ਕਰਿ ਤਪਾਵਸੁ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥ ੧੬ ॥

ਨਿਆਉ ਤਿਸੈ ਕਾ ਹੈ ਸਦ ਸਾਚਾ ਵਿਰਲੇ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੨

ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ

ਸਚਤਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੩

ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ ਕਿ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨਿਆਂਸ਼ੀਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਡੱਟਣ ਲਗ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਸਿਖਿਆ ਪਤਿ, ਇੱਜ਼ਤ, ਸਵੈਮਾਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਤਿ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ

ਜ਼ਾਮਨ ਬਣੇ -

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਨਾਹਿ ਪਤਿ ਪਤਿ ਵਿਣੁ ਪਾਰਿ ਨ ਪਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਈ ਜਾਇ ॥
ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨

ਪਤਿ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਦਸਿਆ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਪਤਿ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਤਿ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਜੁਲਮ ਵੀ ਸਹਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਹਾਰੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਬਰ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਡੱਟ ਜਾਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਿਆ। ਪਰਮਾਤਮ-ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਤ-ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਵਤਰਣ ਏਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਸੀ।

ਨਿਮੋਝੂਣ, ਬੇਆਸਰਾ, ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਲਕ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਰਖਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਲਕ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਬਣੀ ਹਰ ਭੀੜਾ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪ ਬਾਲਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ, ਵਿਸੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਆਸ਼ਾਜਨਕ ਇਸ਼ਾਰੇ ਹਨ -

ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦੁ ਰਖਿਓ ਪਰਮੇਸਰਿ
ਅਪੁਨੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
ਮਿਟੀ ਬਿਆਧਿ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੋਏ
ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਦਾ ਬੀਚਾਰਿ ॥ ੧ ॥
ਅੰਗੀਕਾਰੁ ਕੀਓ ਮੇਰੈ ਕਰਤੈ
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਧਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਨਿਤ ਨਿਤ ਚੜੈ ਸਵਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੦੦

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀ ਰੀਤ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਅਨੁਸਾਰ -

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਬਾਂਹਿ ਪਕੜਾਈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਬੈਠ ਸਮਝਾਇਆ।
ਸਾਡਾ ਲਗੇਗਾ ਸੀਸ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਆਇਆ।

ਅਸਾਂ ਹੋਇਆ ਤੁਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਹੁੱਜਤ।
ਤੁਸਾਂ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਟਿਕਾਣਾ।
ਸਰੀਰ ਹੈ ਛੁਟਣਾ, ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ।
ਰਜਾਇ ਖਾਵੰਦ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ।
ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਗਏ।
ਦੁਸ਼ਟ ਚੌਕੜੀ ਵਿਚ ਆਵਤ ਭਏ।
ਜੁਆਬ ਸੁਆਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋਇਆ।
ਭਰੇ ਕੈਦ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਸੁਖ ਖੋਇਆ॥ ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ

ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹਨ। ਪੀਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮੀਰੀ ਦਾ ਇਹੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਪੀਰੀ ਹੈ - ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਜੀਵਨ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਕੀਰਤਨ-ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ-ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਾਪ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਅਗਿਆਨੀ ਜ਼ਾਲਮ ਇਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪਾਵੇ, ਤਾਂ ਬਾਹੂ-ਬਲ ਦੀ ਅਵੱਸ਼ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਰੀ ਵਾੜ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਪੀਰੀ ਦੀ ਅੰਗ-ਰਖਿਅਕ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਜਲ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦੇ ਪਾਪ ਕਟਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਅਬਦਾਲੀ ਇਸ ਨੂੰ ਡੇਗਣ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਬਲੀ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਮੂਰਤ, ਠੰਢ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੀਰੀ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੀਰੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹਾਲੀਂ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕਾਰਜ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਲਕ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਨੇਜਾ ਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਘਾੜਤ ਵਿਚ ਉਸਰੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ।

ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨਾਲ

ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਪਈ। ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਬਖਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਨੋਬਲ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਣਾਂ ਲਈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਗੁਣਾਂ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ 22 ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 9 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੀਰ ਰਸੀ ਧੁਨੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ। ਮਾਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਿਲਾਨ ਦੀ ਹੀ ਸੋਚ ਸੀ। ਬੀਰ-ਰਸੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜੋਬਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਬਸਤਰ-ਸ਼ਸਤਰ ਸਜਾ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੂਰੀ ਜਲਾਲ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਤ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਤੀ ਲੋਕ-ਅਣਖ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੋਹ-ਗੜ੍ਹ ਵਰਗਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਿੱਖ ਰਾਜਸੀ-ਸੱਤਾ (ਮੀਰੀ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਮਾਣ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾ ਕੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਝੁਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਕਦੇ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਇਸ ਮਹੌਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜਾਗਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਦਲੇ ਮਹੌਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

*ਦਸਤਗੀਰ ਹੋਇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਅਤੋਲਾ।
 ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਤੋਲਾ।
 ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਅਜਰ ਜਰਿ ਹੋਇ ਮਸਤਾਨ ਸੁਜਾਣ ਵਿਚੋਲਾ।
 ਤੁਰੀਆ ਚੜ੍ਹਿ ਜਿਣਿ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ ਕੋਲੋ ਕੋਲਾ।
 ਛਿਅ ਦਰਸਨ ਛਿਅ ਪੀੜੀਆਂ ਇਕਸੁ ਦਰਸਨੁ ਅੰਦਰਿ ਗੋਲਾ।
 ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਸਿਖ ਨਾਥ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚੋਲਾ।
 ਗਿਆਰਹ ਰੁਦ੍ਰ ਸਮੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਮਰਿ ਜੀਵੇ ਤਿਸੁ ਰਤਨ ਅਮੋਲਾ।
 ਬਾਰਹ ਸੋਲਾ ਮੇਲ ਕਰਿ ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਚੜ੍ਹਾਉ ਹਿੰਡੋਲਾ।
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਬਾਲਾ ਭੋਲਾ।*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੩੯/੩

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ, ਅਨੋਖਾ ਜੋਬਨ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜੋ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੰਥ-ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਫਲ ਸੰਪੰਨਤਾ ਸੀ।

*ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
 ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
 ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ (ਰੀ.)*

ਦੀਆਂ ਝਲਕਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ।

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ਾਂ/ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਵਸ ਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਉ! ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਮੈਂਬਰ ਹਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੀਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਸਥਾਪਿਤ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੋੜਵੰਦ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਮੁਆਫ, ਬੀ.ਐਫ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਲਈ ਫਰੀ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇਤਿਆਦਿਕ ਕਾਰਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 23 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤਕ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ 'ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਕੈਂਪ' ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਲੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋੜਵੰਦ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ 'ਇਕ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਲਈ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਜੀ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਜੀ।

*ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ
 ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ*

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-44)

ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਤੇ ਬੁੱਝਦਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਸੋਹਣੇ ਘਰ ਉਸਾਰਨੇ, ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ, ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਧੀਆ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣੇ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇੰਜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰ-ਸਵਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਬਣਨਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਬਣਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਦਾ ਅਨੰਦ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਮੁ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚੁ ॥
ਧਿਆਇਦਿਆ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਖੇਡ ਉਲਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਝੂਠ ਸੱਚ ਤੇ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕਰਤੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਈਧਨ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ ਭਾਗੈ ॥
ਮਾਟੀ ਕਉ ਜਲੁ ਦਹ ਦਿਸ ਤਿਆਗੈ ॥
ਉਪਰਿ ਚਰਨ ਤਲੈ ਆਕਾਸੁ ॥
ਘਟ ਮਹਿ ਸਿੰਧੁ ਕੀਓ ਪਰਗਾਸੁ ॥ ੧ ॥
ਐਸਾ ਸੰਮੁਥੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਆਪਿ ॥
ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰੈ ਜੀਅ ਭਗਤਨ ਕੈ
ਆਠ ਪਹਰ ਮਨ ਤਾ ਕਉ ਜਾਪਿ ॥ ਅੰਗ-੯੦੦

ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਲੱਕੜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅੱਗ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਕੈਦ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਪਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਧਰਤੀ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਡੋਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਨੱਸਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਕਰਕੇ, ਅਣਗੋਲਣ ਕਰਕੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਾਂ ਰੁਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪੀ ਆਤਮਾ

ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ (ਅਕਾਸ਼) ਵਿਚ ਟਿਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਾ ਕੇ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਮਾਇਆ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਾਖਨੁ ਪਾਛੈ ਦੂਧੁ ॥
ਮੈਲੁ ਕੀਨੋ ਸਾਬਨੁ ਸੂਧੁ ॥
ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਡਰਤਾ ਫਿਰੈ ॥
ਹੋਂਦੀ ਕਉ ਅਣਹੋਂਦੀ ਹਿਰੈ ॥ ੨ ॥
ਦੇਹੀ ਗੁਪਤ ਬਿਦੇਹੀ ਦੀਸੈ ॥
ਸਗਲੇ ਸਾਜਿ ਕਰਤ ਜਗਦੀਸੈ ॥
ਠਗਣਹਾਰ ਅਣਠਗਦਾ ਠਾਗੈ ॥
ਬਿਨੁ ਵਖਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਲਾਗੈ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੦

ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇਥੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਖਣ ਤੇ ਫੇਰ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਜਮਾ ਕੇ, ਰਿੜਕ ਕੇ ਫੇਰ ਮੱਖਣ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਣ ਮੈਲੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੈਲ ਸੁਧ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮੈਲੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਕਲੀ ਮਾਇਆ ਅਸਲੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਨਕਲ ਨੂੰ ਅਸਲ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਆਤਮਾ ਅਮਰ-ਅਟੱਲ, ਸਦਾ ਸੱਤ, ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਤੇ ਦਾਸੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਪਤ ਹੈ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਥੂਲ ਹੈ, ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਠੱਗਣੀ ਬਣ ਕੇ ਅਣਠੱਗਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਠੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਰਹਿ ਕੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਮਾਇਆ ਵੱਲ ਭੱਜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਪਰ ਕੂੜ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ ॥
ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ॥
ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥
ਉਰਝਿ ਪਰੇ ਜੋ ਡੋਡਿ ਛਡਾਨਾ ॥
ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ

ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਜਠਰ ਅਗਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲੈ, ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਉਣੀ ਸੀ। ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਦੁਖੁ ਘਣੇ ਨਿਤ ਸਹਸਾ ਦੇਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੨

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੇਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥
ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚ ਦੁਖ ਸਬਯਾ।
ਜਮ ਦੰਡ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਉਤਰੈ ਸਾਕਤ ਦਰਜਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਯਾ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-੧/੧)

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ 1000 ਤਲਵਾਰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲੱਗੇ ਜਾਂ 100 ਬਿੱਛੂ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਲੜ ਜਾਵੇ ਜਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਦੁੱਖ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਹੰਟਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਵੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਨਾਮ ਜਪ ਲਵੇ, ਇਹਨਾਂ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਪੰਨਿ ਪੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਇਹ ਜੱਗ ਮਿੱਠਾ ਅਗਲਾ ਕਿੰਨ ਡਿੱਠਾ' ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਦੇਖੀ ਜਾਊ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਐਸ਼ ਕਰ ਲਈਏ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਾਸਰ ਨਾਦਾਨੀ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਹੈ, ਸੂਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮਰ ਜਾਵੇਂਗਾ, ਕੁਝ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰ ਲੈ ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਉਹ ਜੇ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ ਫੇਰ ਦੇਖੀ ਜਾਊ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਹੈਗਾ। ਐਸੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਹੈ।

ਮੂਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੂਰਖੁ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੫

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੇਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਇਨਸਾਨੀ ਜਾਮਾ ਧਾਰ ਕੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਗਏ ਪਰ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਗਧਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਿੱਠ ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਢੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਰੂੜੀਆਂ ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਜੇ ਤੂੰ ਐਨੀ ਗੱਲ ਵੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ।

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥ ਅੰਗ -

੪੫੦

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੬

ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਸਮਾਂ ਸੀਮਤ ਤੇ ਨੀਯਤ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੀ। ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਟੇ ਹੋਏ ਘੜੇ ਵਿਚੋਂ ਤੁਬਕਾ-ਤੁਬਕਾ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਡਿਗ-ਡਿਗ ਕੇ, ਅਖੀਰ ਘੜਾ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਰਹੀ ਵਾਸਤੇ ਘੱਤ ਸਮੇਂ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ।

ਫੜ ਫੜ ਰਹੀ ਧ੍ਰੀਕ ਸਮੇਂ ਖਿਸਕਾਈ ਕੰਨੀ।

ਤ੍ਰਿਖੇ ਅਪਣੇ ਵੇਗ ਗਿਆ ਟਪ ਵੰਨੋ-ਵੰਨੀ।

ਕਰ ਹੋਸ਼! ਸੰਭਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ, ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਵਦਾ।

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ,

ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਵੇਂ ਸਵਾਸ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗਹਿਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਉਦੋਂ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਧਨਾਢ ਜਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਸ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 56)

ਪਉੜੀ ਛੱਤੀਵੀਂ

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ; ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡ ॥

ਜਦੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੰਡ=ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਰਚੰਡ=ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਚੰਡ=ਤਿੱਖਾ ਗਿਆਨ ਭਾਵ ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ; ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਤਿਥੈ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਦ=ਸੁਵਣਾਨੰਦ ਬਿਨੋਦ=ਦਰਸ਼ਨਾਨੰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਕੋਡ=ਕਰੋੜਾਂ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ - ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਖੋਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਦ=ਸੁਵਣਾਨੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਥੈ=ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਬਿਨੋਦ=ਦਰਸ਼ਨਾਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਡ=ਕੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਦ ਹੈ।

ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ - ਇਸ ਰੀਤ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਖੰਡੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਿਆਂ ਨੂੰ

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ; ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਤਿਥੈ=ਤਿਸ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਦ=ਸੁਵਣਾਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਨਤ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਦੁਵਿਆ
ਮਨੁ ਭੀਨਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਵੈਗੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੮

ਬਿਨੋਦ=ਦਰਸ਼ਨਾਨੰਦ, ਕੋਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ। ਜੈਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧੀਰਉ ਦੇਖਿ ਤੁਮਾਰੇ ਰੰਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੮

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ; ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥

ਸਰਮ ਨਾਮ ਲੱਜਿਆ ਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਹੜੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸਰਮ=ਲੱਜਾ ਰੱਖਣੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ, ਕੁਲ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਾ: ਦੇਸ ਦੀ, ਸਮਾਜ ਆਦਿ ਦੀ ਕਿ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ

ਅਪਨਾਉਣੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਸਰਮ ਖੰਡ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -
ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾ ਧੀਆ ਜਾਣੈ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੯/੧੧

ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਕਿਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਤੇ ਇਹੋ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਮ ਨਾਮ ਉੱਦਮ ਵਾ: ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਲਈ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਅਰਥ, ਪੂਜਾ, ਸੇਵਾ (ਟਹਿਲ) ਜਾਂ ਭਗਤੀ ਹਨ, ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਭਗਤੀ ਲਈ ਉਦਮ (ਸਰਮ) ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਜਾਂ ਸਰਮ ਖੰਡ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਮ ਖੰਡ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਬਾਣੀ=ਸਫਾਈ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਸੁੰਦਰ, ਪਿਆਰੀ ਭਾਵ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਬੋਲ ਬੋਲਦੇ ਮਿਠਾ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੨/੧

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ ਝੋਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੭੬੬

ਭਾਵ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਜੇ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਆਦਿ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੱਚ ਤੇ ਮਿਠਾਸ ਭਰੇ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਇਕੁ ਫਿਕਾ ਨ ਗਾਲਾਇ ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਣੀ ॥

ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ ਮਾਣਕ ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ; ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥

ਤਿਥੈ=ਉਥੇ (ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ) ਸਰਮਖੰਡੀਆਂ ਵਾ: ਸਰਮ ਜਾਂ ਉਦਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੂਪੁ=ਸੁੰਦਰ ਘਾੜਤ ਘੜੀਐ=ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਘਾੜਤ ਘੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਤਿਥੈ=ਉਥੇ (ਜਿਥੇ ਸਰਮਖੰਡੀ ਮਹਾਤਮਾ ਵਸਦੇ ਹਨ) ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ=ਸੁੰਦਰ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ, ਪਾਪਾਂ ਰੂਪ ਮੈਲ, ਚੰਚਲਤਾਈ, ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਮੈਲ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਨ ਦੀ ਅਨੂਪ=ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ; ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ॥

ਤਾ ਕੀਆ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮਖੰਡ ਵਾਲੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਦਮ, ਕਮਾਈ, ਭਗਤੀ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਆਦਿ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਕਥੀਆ ਨ ਜਾਹਿ=ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ।

ਜੇ ਕੇ ਕਹੈ; ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

ਜੇ=ਜੇਕਰ ਕੇ=ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਹੈ=ਕਹਿੰਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਛੈ=ਪਿਛੋਂ ਪਛੁਤਾਇ=ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ; ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥

ਤਿਥੈ=ਉਹਨਾਂ ਸਰਮਖੰਡੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ=ਚਿਤ ਮਤਿ=ਮਦ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਮਨ ਤੇ ਬੁਧਿ=ਬੁੱਧੀ ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਸ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਤਿ=ਚਿੱਤ ਵਿਚੋਂ ਚਿਤਵਨੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਤਿ=ਮਦ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨਿ=ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਵਿਕਲਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਬੁੱਧੀ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤਿਥੈ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ (ਸਰਮ ਖੰਡ ਜਾਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ) ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਸਰਮਖੰਡੀ ਦੀ ਸੁਰਤਿ=ਚਿਤ ਮਤਿ=ਅਹੰਕਾਰ, ਮਦ, ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੁੱਧ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ; ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਤਿਥੈ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਰਮਖੰਡੀ ਭਾਵ ਉਪਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸੁਰਾ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਸਿਧਾ=ਸਿੱਧਾਂ ਵਰਗੀ ਸੁਧਿ=ਸੁੱਧੀ (ਪਵਿੱਤਰਤਾ) ਵਾ: ਸੁਝ (ਅਕਲ, ਸਮਝ) ਘੜੀਐ=ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤਿਥੈ=ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮਖੰਡੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰਾ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਸਿਧਾ=ਸਿੱਧਾਂ ਵਾਲੀ ਸੁਧਿ=ਸਮਝ ਭਾਵ ਗਿਆਤ ਵਾ: ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ (ਸੁੱਧੀ) ਘੜੀਐ=ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਤਿਥੈ=ਉਥੇ (ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜੇ ਮਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਭਾਵ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਘੜੀਐ=ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੁਰਾ=ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂ=ਸਿੱਧ ਦੀ ਸੁਧਿ=ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਭਾਵ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਛੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ

ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਵਿਚ ਐਸਾ ਤਿੱਖਾ ਗਿਆਨ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ, ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ (ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਰੂ ਕਰਮੁ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਨਮੁੱਖ ਅਵਸਥਾ ਅਸੰਸਕਤ ਪੰਜਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਮ ਖੰਡ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਮੁੱਖੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਘਾੜਤ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਪੂਰਾ ਕਥਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛੁਤਾਉਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ=ਚਿਤ (ਮਤ), ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਮੇਟ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਰੂਪ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਸੈਂਤੀਵੀ

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ; ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ॥

ਕਰਮ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਕਰਮ ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਕਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੋਰੁ=ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਨਿਕਲੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੧

ਕਰਮ ਖੰਡੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਰਸ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਕਥਾ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੀਏ ਤਾਂ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਉਹ ਵਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਮਨ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਇਕਾਗਰ ਹੈ। ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਹੀਣਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਉਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੰਦੂਕ ਫੋਕੇ ਫਾਇਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਉਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲਹਿ ਸੋ ਥਾਇ ਪਾਏ

ਮਨਮੁਖਿ ਕਿਛੁ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੮

ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਖੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰ=ਜੋੜਨ

ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ-
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਅੰਗ - ੨੪੯

ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਖੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ=ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤਿਥੈ; ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਤਿਥੈ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਵਾ: ਪਾਖੰਡ, ਭੇਦਵਾਦੀ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ, ਦੇਵ ਪੂਜਾ, ਦ੍ਰਿੜ ਆਦਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਤਿਥੈ=ਉਥੇ ਹੋਰੁ=ਹੋੜ (ਰੋਕ) ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਹੋਰੁ=ਔਰ ਕੋਈ ਹੋਰੁ=ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਵਾ: ਤਿਥੈ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪੁੱਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਆਦਿ ਹੋਰੁ=ਹੋੜਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਮੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਤਿਥੈ; ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

ਤਿਥੈ=ਉਸ ਕਰਮ ਖੰਡ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਜੋਧ=ਜੋਧੇ (ਰਥੀ), ਮਹਾਬਲ=ਬਾਣੀ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਥੀ, ਸੂਰ=ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿ ਰਥੀ (ਸੂਰਮੇ) ਜੋ ਕਰਮ ਖੰਡੀ ਹਨ, ਉਹੋ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਤਿਨ ਮਹਿ; ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਤਿਨ=ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਮੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਭਰਪੂਰ=ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਿਥੈ; ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥

ਤਿਥੈ=ਉਹਨਾਂ ਕਰਮਖੰਡੀ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਸੀਤਾ=ਸਿਉ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਹੋ ਬਿਰਤੀ ਸੀਤੋ=ਸੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਬਿਨੁ ਤਾਗੇ ਬਿਨੁ ਸੁਈ ਆਨੀ

ਮਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਸੰਗਿ ਸੀਵਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੧੯

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੀਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਲੋਕ ਹਨ।

ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ; ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

ਤਾ ਕੇ=ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਖੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ=ਸਰੂਪ ਵਾ: ਦਿਲ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾ: ਗੁਣ ਕਥਨੈ=ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਹਿ=ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ; ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥

ਨਾ ਹੀ ਓਹਿ=ਉਹ ਦੁਖਦਾਈ ਮੌਤ ਨਾਲ ਮਰਹਿ=ਮਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾ: ਜਮ ਜਾਗਾਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ=ਠੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ ਕੈ; ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਾਹਿ=ਮਨ ਵਿਚ ਰਾਮੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਵਸੈ=ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥

ਤਿਥੈ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਲੋਅ=ਸਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਵਾ: ਕੇ ਲੋਅ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਗਤ ਵਸਹਿ=ਵਸਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤਿਥੈ=ਉਥੇ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਭਗਤ ਜਨ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਲਈ ਕੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹੋਰ ਲੋਅ=ਲੋਕ (ਸੇਵਕ) ਵਸਹਿ=ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਕਰਹਿ ਅਨੰਦ; ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥

ਉਹ ਕਰਮਖੰਡੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਅਨੰਦ ਕਰਹਿ=ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਿ-ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਇ=ਉਹ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੋਇ=ਉਹ ਭਗਤ ਜਨ (ਕਰਮ ਖੰਡੀ) ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਅਨੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਸਿਆ ਹੈ।

ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ; ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰੁ=ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ, ਉਹ ਸਚਖੰਡ=ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਵਸੈ=ਵਸਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਸਚਖੰਡਿ=ਸਾਧਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਚ ਖੰਡਿ=ਸੱਚਾ ਜੋ ਖੰਡਿ=ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵਾ: ਅਖੰਡ ਸਰੂਪ ਨਿਰੰਕਾਰੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਜਨ ਵਸੈ=ਵਸਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਤਹੁ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨਹਤ ਆਖਾਰੇ ॥

ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੭

ਉਹਨਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਕੀ ਆਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ; ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਉਤੇ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਿ=ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ (ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਕਰਿ=ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿ=ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੰਨਣ ਕਰਿ=ਕਰਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖੇ=ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਗਤ ਜਨ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਦਰਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖੇ=ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਗਤ ਜਨ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਦਰਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖੇ=ਵੇਖਣਾ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰਿ=ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤਿਥੇ ਖੰਡ ਮੰਡਲ; ਵਰਭੰਡ।

ਤਿਥੇ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੰਡ=ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਮੰਡਲ (ਚਾਰ ਸੌ ਕੋਹ ਦਾ ਗੋਲਾਕਾਰ) ਵਾ: ਦੀਪਾਂ ਦਾ ਤੇ ਵਰਭੰਡ=ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ, ਇੱਕੀ ਪੁਰੀਆਂ ਵਾਲਾ, ਆਦਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤਿਥੇ=ਉਥੇ ਖੰਡ=ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ, ਮੰਡਲਾਂ, ਵਰਭੰਡ=ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਭਗਤ ਜਨ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ; ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ॥

ਜੇ=ਜੇਕਰ ਕੋ=ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਥੈ=ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਅਥਵਾ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਥੈ=ਕਥਨੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨੇਤ-ਨੇਤ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਤਿਥੇ ਲੋਅ ਲੋਅ; ਆਕਾਰ॥

ਤਿਥੇ=ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਲੋਅ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਲੋਅ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਕਾਰ=ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਤਿਥੇ=ਉਥੇ (ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ) ਲੋਅ ਲੋਅ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਆਕਾਰ=ਸਰੂਪ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਥੇ ਹੱਡ ਚੰਮ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਾ ਉਥੇ ਸੂਖਮ, ਨਾ ਕਾਰਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਬੂਲ ਦੇਹਾਂ ਹਨ।

ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ; ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥

ਉਥੇ ਜੇ ਵੀ ਅਵਤਾਰ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਆਦਿ ਉਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਿਵ ਜਿਵ=ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਧਰਮ ਚਲਾਉ, ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰੋ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਉਹ ਤਿਵੈ ਤਿਵ=ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਕਾਰ=ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜੋ ਜੋ ਹੁਕਮੁ ਭਇਓ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੋ ਮਾਥੈ ਲੇ ਮਾਨਿਓ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੦

ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ ਹੋਇਕੈ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇ ਹੁਕਮੈ ਫਿਰਿ ਰਹਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੮/੨੨

ਵੇਖੇ ਵਿਗਸੈ; ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਉਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਨੂੰ ਵੇਖੇ=ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਗਸੈ=ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਭਾਵ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ)

ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੱਚਖੰਡੀ ਜੀਵ ਸਰਗੁਣ

ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਗਸੈ=ਖਿੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਿ=ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ; ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਸੱਚਖੰਡ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਥਨਾ=ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਸਾਰੁ=ਲੋਹੇ ਦਾ ਸਾਰ (ਫੌਲਾਦ) ਵਾਂਗੂੰ ਕਰੜਾ=ਕਠਿਨ ਹੈ ਭਾਵ ਕਥਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਰਥਾਤ 21 ਮਣ ਲੋਹੇ 'ਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਸੇਰ ਫੌਲਾਦ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਅਸਲੀ ਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਾਰ ਲੋਹਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕੀ ਮਣ ਲੋਹਾ ਅੱਗ ਵਿਚ ਲਾਲ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਫਿਰ ਹਥੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਜੋ ਲੋਹੇ ਦੀ ਮੈਲ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਸਿਕਰੀ ਬਣ ਕੇ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਗਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਕੁਟਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਲੋਹਾਂ ਪੰਜ ਸੇਰ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰ ਲੋਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਸਚਖੰਡੀਆਂ ਦੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਸੱਤਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕਥਨਾ=ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਸਾਰੁ=ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਾਰ ਭਾਵ ਫੌਲਾਦ ਵਾਂਗੂੰ ਕਰੜਾ=ਕਠਿਨ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਜਾਂ ਅਵਸਥਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥

ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਸੈਂਤੀਵੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ਵਿਚ ਸਨਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਛੇਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਪਦਾਰਥ ਅਭਾਵਨੀ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੋਰੁ=ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਹਿਣ, ਉਹ ਬਚਨ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਵਾ: ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਵਾ: ਪਖੰਡ ਧਾਰ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੇਦਵਾਦੀ, ਕਾਲਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੁਛ ਸੰਸਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜੋਧੇ=ਸੁਵਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਬਲੀ=ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੁਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਜੋਧੇ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਬਲੀ, ਮਨ ਦੇ ਅਨੰਤ ਫੁਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਠੰਢ ਹੀ ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਸਤਕ ਹੋਣ ਰੂਪ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਠੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਾਲੇ ਖੰਡ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - 2 (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-59)

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਆਪੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੌਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਰਖ ਲਵੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘੁਰਾੜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘੁਰਾੜੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰੋਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਨਿਸਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਵੀ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਬਲ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪੇਟ ਭਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਉਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪੇਟ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋਗਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋਗਿੰਗ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਉਡੀਕੋ, ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਾ ਕਰੋ, ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਦਿਓ। ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਾ ਕਰੋ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਏ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਰਹੋਗੇ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਰੋਗੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਚਾਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਵ ਆਸਨ ਵਿਚ ਲੇਟ ਜਾਓ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ

ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੋਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਕ ਹਿੱਸਾ, ਇਕ ਪਾਸਾ ਇਕ ਲੱਤ ਜਾਂ ਕੁਲਾ ਨਿਸਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਦੂਸਰਾ ਆਕੜ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੁੰਬਕ ਦਾ ਪੋਲ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਵਰਗ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਰਹੋ।

ਨਾ ਤਾਂ ਸੋਫੇ ਤੇ ਲੇਟੋ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਇਕ ਨਰਮ ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਲੇਟੋ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਤਲੀ ਤੁਲਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪੱਧਰਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਤੁਸੀਂ ਸੌਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ।

ਸਵਾਸਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ-ਦੂਰ, ਠੀਕ ਫਰਕ ਤੇ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਕੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣ ਦਿਓ ਕਿ ਸਰੀਰ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਦਾ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰ ਹਨ ਤਿੰਨ ਚਾਲਕ ਹਨ। ਜਾਗਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਜਾਨ ਚੱਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਵਰਤਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ Pineal ਤੇ pituitary gland ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਾਨ ਚੱਕਰ ਦੋਨੋਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਮਨ ਤਾਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਨ ਵਿਸ਼ੁੱਧ ਚੱਕਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲ ਕੇ ਗਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਤਕ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ਪਸਟੀਗਤ ਚਿਤ੍ਰਣ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਭਟਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆਉਣ ਦਿਓ। Diaphragmatic breath-ਨਿਗ (ਪੇਟ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈ ਕੇ) ਤਿੰਨ ਸੁਆਸ ਲਵੋ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਰੱਖੋ, ਸੁਆਸ ਸਾਂਵੋ ਰੱਖੋ। ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਗਲੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਗਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਇਹ ਕੇਵਲ ਯਥਾਰਥਿਕਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਹਾਇਕ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੁਆਸ ਲਵੋ। ਕਾਫੀ ਵਾਰੀ, ਫੇਰ ਪੇਟ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲਵੋ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ, ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਆ ਜਾਓ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੌਂ ਜਾਓਗੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਸ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਤਾਂ ਡੂੰਘੇ ਸੁਆਸ ਲੈ ਕੇ ਕਰੋ। ਡੂੰਘਾ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਡੂੰਘਾ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ। ਸੱਠ ਬਿੰਦੂ ਵਾਲਾ ਅਭਿਆਸ ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਰੋ ਫੇਰ ਸੀਥਲੀਕਰਨ ਕਰੋ। ਸੁਆਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ, ਥਕਾਵਟ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਾਰੀ ਥਕਾਵਟ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥਕਾਵਟ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਾਰਾ ਤਨਾਵ, ਸਾਰਾ ਦਬਾਅ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ। ਫੇਰ ਪੰਜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆਓ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਦਰ ਲਵੋ, ਗਿੱਟਿਆਂ ਤਕ ਲੈ ਜਾਓ। ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਦਰ ਕਰ ਸਕੋ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। ਥੱਲੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਫੇਰ ਸਿਰ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਮਨੀਪੁਰਕ ਚੱਕਰ ਦੀ ਅਗਨੀ ਫੇਰ ਸਿਰ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਓ। ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਸਿਰ ਤਕ ਫੇਰ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। ਗਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਲਵੋ ਫੇਰ ਸਿਰ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। ਗਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਲਵੋ ਫੇਰ ਸਿਰ ਤਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ, ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਨਾਸਿਕਾ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਤੁਹਾਡਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲਵੋ ਤੇ

ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ।

ਲੱਤਾਂ ਤੋਂ ਦਸ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਅੰਦਰ ਲਵੋ, ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸਹੰਸਰਾਰ ਚੱਕਰ ਤਕ, ਮੂਲਾਧਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਤਕ ਹਰੇਕ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਤਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਸ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋਣਗੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੁਆਸ ਉਪਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵੈ ਚਲਿਤ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਬਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਧੜਕਨ ਘਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਆਰਾਮ ਕਰੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜਾਨ ਚੱਕਰ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਓ, ਭਾਵ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰਨੇ, ਬਾਹਰ ਕਰਨੇ ਇਹ ਇਕ ਮਹਿਸੂਸੀਅਤ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਵਧਾਨ ਚੌਕੰਨਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨੱਕ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ, ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤਕ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਧੜਕਨ ਨਹੀਂ ਨਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਰਿਹਦੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਨਵਾਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬੇਚੈਨ ਹੋ। ਦੂਸਰਾ ਸੁਆਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਵੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਕਰੋ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਲੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਜਾਓ, ਓਥੋਂ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਤਕ ਸੁਆਸ ਲਵੋ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਤਕ ਸੁਆਸ ਕੱਢੋ, ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲਵੋ ਫੇਰ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਆ ਜਾਓ। ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਿਆਂ ਤਕ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਹਰੇਕ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਕੱਢਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤੇ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਆ ਜਾਓ, ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਪਚਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਚ ਜਾਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਪਚਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੈਸ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਚੈਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਆਸ ਲਵੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਕਿਸੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਓ। ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਸੁਆਸ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਿਹਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਨਾਥ, ਸਪੁੱਤਰ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ, ਧੂਰੀ
ਫੋਨ ਨੰ. 98156-07803, 98153-04390

ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ

ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ 50-60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗਰਮੀ ਦੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੈਰਾਨਗੀ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗਰਮੀ ਸਹਿਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁੱਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਅਚਾਰੀਆ ਚਰਕ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਆਪਣੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੁੱਸਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੁਦਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ (ਬਰਾਬਰ) ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਾਪਮਾਨ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇਹ ਤਾਲਮੇਲ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਗਰਮੀ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਠੰਡੀ ਰੁੱਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਪਾਣ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਣ ਪਾਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬੇਧਿਆਨੀ ਦਾ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਤਾਂ ਐਨਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਦਸਤ ਲੱਗਣੇ, ਥਕੇਵਾਂ, ਬੇਹੋਸ਼ੀ, ਲੂ ਲੱਗਣਾ, ਸਿਰ ਦਰਦ, ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਹੋਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੁਖਣੀਆਂ ਜਾਂ ਜਲਣ ਹੋਣੀ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ, ਹਾਜਮਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ, ਉਲਟੀਆਂ ਲੱਗਣੀਆਂ ਅਤੇ ਚੱਕਰ ਆਦਿ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਾ (ਸੂਪ), ਦਹੀਂ, ਬਿਲ ਦਾ ਸਰਬਤ, ਠੰਡਿਆਈ, ਪਤਲਾ ਸਤੂ, ਦੁੱਧ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੱਸੀ, ਜਲ ਜੀਰਾ, ਅੰਬ ਦਾ ਸਰਬਤ, ਆਦਿ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਠੀਕ

ਹੈ। ਬਜ਼ਾਰੂ ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕ (ਠੰਡੇ) ਪੀਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਨਹਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਤ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਬਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਲਤਾਨੀ ਮਿੱਟੀ (ਗਾਜਣੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੁਲਤਾਨੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸਾਬਣ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਿੱਤ ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਹਿੰਦੀ ਤੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਨਰਮ ਪੱਤੇ ਰਗੜ ਕੇ ਲੇਪ ਕਰੋ। ਬਨਾਵਟੀ ਕਰੀਮਾਂ, ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਸੀਨਾ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਸੀਨਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਤੱਤ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਸੰਤੁਲਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਸਮੀ ਫਲ, ਸਲਾਦ, ਪਿਆਜ਼, ਖੀਰਾ, ਕੱਕੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਲਾਲ ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਸਰਬਤ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਏ.ਸੀ., ਕੂਲਰ, ਪੱਖੇ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖੁੱਲੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸੌਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਣ। ਸਿਰ ਨੰਗਾ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕੇਸ ਝੜਣੇ, ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਸਫੈਦ ਹੋਣਾ, ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਕੀ, ਸਿਕਰੀ ਆਦਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋੜ ਘੱਟਦੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣਾ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਫਿਰਨਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸੁੱਖੀ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਜਾਓ, ਸਿਰ ਤੇ ਤੋਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਠੰਡੇ ਚਸਮੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਖੀ ਮੱਛਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਫਾਈ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਰਫ, ਆਈਸਕਰੀਮ, ਅਤੇ ਫਰਿੱਜ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਘੜੇ ਦਾ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੱਛਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਧੂਫ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੈਲੀ ਜੰਤਰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਸੌਣਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗਲੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ, ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਧੋਤੇ ਹੋਏ ਉੱਜਲ ਸੂਤੀ, ਵਸਤਰ ਹੀ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹਲਕਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦਸਤ, ਮਰੋੜ, ਬੇਚੈਨੀ, ਜੀਅ ਕੱਚਾ ਹੋਣਾ, ਖੱਟੇ ਡਕਾਰ, ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਜਲਣ, ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੋਸਮੀ ਫਲ, ਦਾਲ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਿਰੋਗ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਲਾਭਕਾਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਖਰਬੂਜ਼ਾ, ਔਲਾ, ਤ੍ਰਿਫਲਾ ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ ।

ਸਿਹਤ ਗਿਆਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ (ਲੇਖਕ : ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ) ਪੜ੍ਹੋ ।

ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਪੀਓ।

ਗੁਣ : ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ, ਸੁਗੰਧਿਤ, ਹਾਜਮੇਦਾਰ, ਦੁਸਤੀ ਫੁਰਤੀ ਦਾਇਕ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ, ਜੁਕਾਮ, ਨਜ਼ਲਾ ਪੇਟ ਗੈਸ, ਜਲਨ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸੂਗਰ, ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਵੇ। ਹਰ ਉਮਰ, ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਸੇਵਨ ਕਰੋ

(ਪੰਨਾ 61 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਵਾਰੀ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਹੋ ਜਾਓ।

ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰੋ ਦਸ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਦਸ ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਫੇਰ ਪਿੱਠ ਤੇ ਆ ਜਾਓ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ। ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੁਆਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਮਾਂ ਰਾਹੀਂ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਆਪਣਾ ਵਸ਼ੈਲਾਪਨ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਭਟਵਟਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਤੋਂ ਗਲੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਆਪਣੇ ਲੇਟਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਸੋਚੋ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸਥਿਰ ਰਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਖਤਮ ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਵਲ ਲਿਆਓ।

ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਸਨਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ=ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਤੁਰੀਆ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੱਥ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਥੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੇਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਸਤ੍ਰ ਘੜਨੇ ਜਾਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਘੜਨੇ ਔਖੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, 1. ਬੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ) ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੁਭ ਇੱਛਾ। 2. ਤੇਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਆਖਣ ਜੋਰੁ) ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੁਵਿਚਾਰਨਾ ਕਹੀ ਹੈ। 3. ਚੌਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ) ਵਿਚ ਤਨੂੰਮਾਨਸਾ ਤੀਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। 4. ਪੈਂਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ) ਵਿਚ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਤ੍ਰਪਤ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। 5. ਛੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ) ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਅਸੰਸਕਤ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਸੇਵਕ ਦੀ ਹੈ (ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੁਪ) ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਸੈਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ) ਵਿਚ ਛੇਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਪਦਾਰਥ ਅਭਾਵਨੀ ਵਿਚ ਸਨਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਏਸੇ ਹੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਤੁਕ (ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ) ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੁਰੀਆ ਕਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਅਠੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ (ਜਤ ਪਹਾਰਾ) ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। (ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ) ਵਿਚ ਤੁਰੀਆ ਅਤੀਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰਕੇ (ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ) ਤੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤਕ ਸੱਤ ਭੂਮਿਕਾ=ਮੰਜਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਅੱਠੀਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਧਨ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A. 60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K. 40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro 50 •	500 •
Life	Rs 3000/3020			

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਫੋਨ ਨੰ: 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
8. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਵੀਰਵਾਰ	
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ

* ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ ਸੈਂਟਰ ਚਾਲੂ ਹੈ। ਡਾ. ਸਵੇਤਾ ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪਿਸਟ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

* ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸੈ: 26, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਮਾਂ - 10 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਬਾਇਰੇਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਬੁਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 11. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 2 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ :- ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ - 17 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ

* ਫਾਸਟ ਵੇਅ, ਚੈਨਲ ਨੰ: 129, ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ - 6.30 ਤੋਂ 7.00 ਵਜੇ ਤੱਕ, ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	150/-		29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
2. ਕਿਵ ਕੁਵੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-	
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	25/-	
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-	110/-	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	50/-	
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-		34. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	35. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	130/-	200/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	55/-	60/-		36. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	135/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-		37. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	35/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	38. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	250/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		39. 'ਸੋਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	160/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-		40. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	30/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-		41. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	20/-	42. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'	300/-	
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-			43. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	60/-	
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-		44. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	50/-	
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			45. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ		
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-					
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-				
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-				
22. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-					
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-				
24. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-				
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	90/-				
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-	60/-				
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-	60/-				
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	50/-				

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 95922009106 ਤੇ ਸੁਭਿੱਖ ਕਰੁ ਸੁਖੀਏ Riddhani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine) Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000000 RTGS/FSC Code - PSIB0021286 Branch Code - C1286 Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib, (Near Chandigarh) P.o. Mullampur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Ph. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue May, 2015)

Chapter - XI

Amrita (Divine Nectar) is obtained from the Guru

Invocation: True and Supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ ॥

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.' P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

After wandering and wandering O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

'O Master, Nanak's prayer is: Attach me to Thy devotional service.' P. 289

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

*'Himself has He spread His Maya-
Himself the beholder.*

*Various forms of different hues He assumes,
Yet from all remains apart.'* P. 537

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ
ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

Revered holy congregation! loud be thy utterance - 'True and Supreme is God's Name.' Coming from far and near,

today you are adorning the fifth 'diwan' (religious gathering) of the current series. Such is the opinion of Guru Sahib that, unless and until we understand 'Gurmat' (Sikh teachings) and what Guru Sahib says, the devotee treading the path of spirituality is not able to know - 'what is his target and what is his goal?' So Guru Sahib says that all this world creation has emanated from God. It is a creation of one Supreme Soul -

'Now I see the Lord, hear of the Lord and narrate but the One Lord.

The Supreme Soul is the Creator of the world. Without the Lord I know no other.' P. 846

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ
ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

This Supreme Soul we call the 'Name'. All creation has come from the Name. The Name is not separate from the Name-bearer that is, Lord Creator, a form of God, who is our ultimate goal where we have to reach. Unless and until we reach there, we will continue to suffer transmigration, the circle of life and death. We won't get rid of it. Holy congregation! God separated Maya from Himself -

*'Himself has He spread His Maya -
Himself the beholder.*

*Various forms of different hues He assumes,
Yet from all remains apart.'* P. 537

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ
ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

But, holy congregation, someone else came to abide in all. This much we ought to believe in because we pay obeisance to *Sri Guru Granth Sahib*. We should know this much that God abides in all. This body is a very sacred temple of God. Holy congregation! other temples essentially remain structures of mud and earth even if you cover them with marble and gold. This human body fashioned by God is very precious because in it sits God Himself on His seat. As per the individual body's capacity, He transmits energy like an electric transformer which has current of 11000 volts, but transmits 440 volts to tube wells and 220 volts to homes. In America, it is 120 volts. But the electric current is one and the same. Similarly, God sits in all human beings. Everyone uses the intelligence, he/she has.

'All the places belong to the Supreme Lord. In whatever houses, the Lord places the creatures, similar is the name, they acquire. The Lord Himself is able to act and cause others to act.

Whatever pleases the Master, that, ultimately, comes to pass.

God has extended Himself in endless waves. The plays of the, Supreme One cannot be known.'

P. 275

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੇ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ ॥

He has spread out of Himself as from a seed spreads a tree. In this very manner, God has manifested Himself as the world creation.

'As is the understanding God gives, so is the enlightenment.'

P. 275

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

As is the understanding God has imparted to anyone, such is the light within him. One with great understanding gets more enlightenment, while a slightly foolish person receives lesser light. So, Guru Sahib says in '*bani*' -

'Himself is the Lord-Creator beyond mortality.

Ever and eternally is He gracious.

Those contemplating Him, saith Nanak, find bliss.'

P. 275

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

So, God has spread Himself in the world in various forms and beings and it is He who is visible everywhere. But wherefrom has this change come into us that we fail to perceive Him? If somebody tells us about Gods' pervasiveness and omnipresence, we do not believe him. This is because we do not have faith in the Guru. If we have faith in the Guru, then right here, in this very holy congregation, all of us will become '*Brahmgyanis*' (one having realization of the Ultimate Spiritual Reality). Not even one will be left unenlightened and all will attain to the stage of Supreme liberation. But this '*jeev*' (sentient being, soul) does not believe in spite of repeatedly stating the truth; he believes what is untrue and false. Such has become his nature and inclination. This is the torment which has befallen him. The reality is something other than what he believes in. He has faith neither in the Gurus, nor in saints and sages, nor in holy men. He follows his own mistaken thinking. Holy congregation! why and wherefrom this change? This is because of *Maya* (Mammon). '*Maya*' is the element which has

deluded man and made him oblivious of God. It has made man see what is non-existent. To understand it, we need to tell an illustrative story.

Once Lord Krishna and Arjuna were going in a chariot. Lord Krishna was driving the chariot and Arjuna sat behind. While driving the chariot, Lord Krishna said: "O Arjuna! I am the Supreme Lord God pervading everywhere. There is no place where I am not present. But the 'jeev' (sentient being; man) is very foolish. Forgetting me he loves my *Maya* of 'Three Attributes'. My *Maya* of 'Three attributes' has no existence; it is non-existent. But man describes the non-existent as existing, and the existent one as non-existent. All this is the miracle or wonder of my '*Maya*' (Mammon). The 'jeev' (sentient being; man) gets deluded in it." Arjuna said, "O Lord! he who is enlightened cannot be deluded." Lord Krishna observed, "No Arjuna! without my grace, everyone gets deluded. There is none who can keep remembering me." He said, "Sir! I will not forget. I know that you are in existence. You imparted me Divine knowledge during the war of Mahabharata. How can I forget you?" Lord Krishna said, "No Arjuna, knowledge gets weakened. *Maya* is so powerful that even knowledge disappears". Arjuna said, "No sir! I don't accept this view." Next day again, they talked on the same subject. Arjuna said, "Show me *Maya*. If I become deluded, I will accept your view. But how can I forget you?" Lord Krishna observed, "Arjuna! you will forget not only me but even yourself." Arjuna asked, "Is it possible that I may forget even myself?" Lord Krishna said, "*Maya* (mammon) is very

powerful. Its task is to make man oblivious and forgetful of God -

*Refrain: Maya has made me forget Thy feet,
O Lord of the world.*

ਧਾਰਨਾ - ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਵਿਸਾਰੇ ਜੀ,
ਇਨ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ -2,
2 .

'O Lord of the world and Master of the Universe, this *Maya* has made me forgetful of Thine feet.'

P. 857

ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ
ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

Whatever this 'jeev' (sentient being; man) asks for from God, he receives, but he has forgotten Him -

'Whatever thou askest, that all thou shall obtain by serving the Lord's feet, the source of all joy.'

P. 714

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ
ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ॥

Holy congregation! whoever takes God's refuge and meditates on the Name, shall obtain whatever he asks for. Concentrate your mind and pray to God for the grant of something, instantly shall you obtain. God bestows gifts on all. He is the great Giver who continues conferring gifts and fulfilling our desires. But we do not know how to pray for the grant of boons. We ask for gifts superficially. If He fulfills our desires, it is good, and if not, then also it is all right. We do not pray sincerely from the core of our heart. If you pray sincerely, your wish is fulfilled. Once a '*diwan*' (religious congregation) was going on at village Ratangarh. A large number of devotees were sitting there. This utterance escaped from my lips - 'you receive from God whatever you ask for.' It went above of the heads of majority of the audience because man's mind and inclination are such that he does not listen attentively to

what is being said. About a month after that religious gathering, a woman came with a 'rumala' (Guru Sahib's scarf) and an offering of fifty rupees. She paid obeisance to *Sri Guru Granth Sahib* and made the offering. I said, "Bibi (a term of respect for ladies), why have you brought this offering of Rs. 50?" She said, "At the 'diwan' (holy gathering) held in our village you had discoursed - 'one gets from Guru Sahib, whatever one prays for sincerely. I was suffering from chronic asthma. The doctors had failed to cure it. At that time, I prayed - 'O Lord! I ask for nothing else from you. Kindly cure me of asthma.' My asthma was cured instantly. For a month, I waited whether my ailment would occur again or not. Today, I have come with an offering of 'rumala' (scarf) and fifty rupees for *Sri Guru Granth Sahib*." Holy congregation! so near is God, but we do not have faith. In the absence of faith, we continue to remain alienated from God. There is nothing that we cannot obtain from God, but we do not know how to ask for boons from God.

'O my True Lord, what is that which Thou dost not have in Thy home?

Within Thy home is everything, but he alone receives it, whom Thou givest.' P. 917

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੇ ॥

ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੇ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ

ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ ॥

We ask for boons all right, but the thought of that Exalted Personage does not come in our mind. We remain forgetful of Him. The reason is that Maya (Mammon) is very powerful.

'O Lord of the world and Master of the universe, this Maya has made me forgetful of Thine feet.

If not a particle of love and devotion is aroused, what may poor mortals do?' P. 857

**ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ
ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥
ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ
ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥**

So Guru Sahib says, "No love and devotion for God wells up in man's heart. Instead of imbibing love and devotion for the great Giver, he falls in love with the boons granted by Him. If God bestows a son, man loves his son. Nobody knows the Bestower of boons. This is the work of Maya (Mammon). Lord Krishna said, "O Arjuna! this 'jeev' (sentient being) is bound to become forgetful of God. He is bound to be deluded. He practises 'smadhis' (trances), reads and recites scriptures and performs many other rituals. But of God, he remains oblivious all the 24 hours, because my *Maya* is very powerful." At this Arjuna said, "I won't become deluded. Please show me your *Maya*." Lord Krishna said, "Go and bring water for me for I have to brush my teeth." Water was close by. He picked up a 'gadwa' (medium-sized pitcher-like metallic vessel). No sooner did he place his foot on the lower step to fill it with water, Lord Krishna ensnared him in His '*Maya*'. As Arjuna came under *Maya's* influence, what did he see? There was neither any pool of water nor a 'gadwa' (small metallic pitcher) in his hand. He found himself in a dreadful forest where roamed tigers and hissed serpents with mouths gaped wide. Terribly frightened, he went running. He called out, 'O Lord Krishna, where have you gone?' He cried out loudly, 'Where are you? I am surrounded with a jungle. Never before have I seen such a jungle.' For three days and three nights, he wandered in the jungle and spent the nights on the trees. Finally, he came out of it with great

difficulty. As he moved in the new place weeping, he met a gentleman who asked him, 'Why are you weeping?' He replied, 'What can I do except weeping? Three days ago, Lord Krishna was with me. I do not know where he has gone. I cannot find him. Neither do I find the chariot, we were riding, nor that place.' That gentleman observed, 'Lord Krishna left the world 300 years ago.' Arjuna said, 'What are you saying? Three hundred years ago? Only a little while ago, he was with me. I am Arjuna.' At this that man said, 'Arjuna too passed away from the world 300 years ago. If you don't believe it, come with me to the city, where narration and explication of the 'Mahabharata' is done regularly.' Arjuna accompanied him to the city. He heard the narration and explication of the 'Mahabharata' and was wonderstruck when the narrator said 'The war of Mahabharata took place. The Pandavas won the war. Thereafter, they performed a 'yagya' (Hindu sacrificial ritual). They became sad and gloomy and went to the snow-covered mountains where they decayed and from where they never returned.' About Lord Krishna the narrator said, 'One day, he was sitting in a forest. Mistaking him for a deer, a hunter hit him with an arrow. So he too left for his heavenly abode 300 years ago.' Arjuna was caught in a delusion. He wondered, 'Why are they talking of history of three hundred years hence? Am I awake or asleep? When I call myself Arjuna, everybody here says, 'Look! this madman has come from a lunatic asylum.' That gentleman said, 'Dear foreigner! don't call yourself Arjuna, otherwise, people will pelt you with stones. Arjuna and Lord Krishna passed away 300 years ago. The Raja (king)

of this place will be angry with you and will sentence you to death. So, call yourself a foreigner.' Thus Arjuna forgot his name and came to be called 'Foreigner'. The ruler of that place saw his feats of archery and appointed him a big general in his army.

He became so intoxicated with this newly-found power and position that he talked like an atheist when anybody read the scriptures. He ill-treated the army officials who were subordinate to him.

He even abused them. As he was a capable and competent general, he was married to the Raja's daughter. Day and night, he remained at home engrossed in sensual pleasures. He started drinking and eating non-vegetarian food. He fathered many children. A long time passed; his wife passed away. When his wife died, he insisted on immolating himself on her pyre. Everybody remarked, 'Do men ever immolate themselves on their wives' pyres?' But he said, 'I must burn myself with her. I cannot live without her.' He insisted on burning himself. Even a pyre was prepared for him. He got ready to lie on it. At that moment, Lord Krishna sent Oodhu to deliver a sermon to him. Oodhu said, 'You are Arjuna.' He said, 'Beware lest you call me Arjuna I am a 'foreigner'.' Oodhu asked him, 'Don't you recognize even me? I am Oodhu.' Arjuna said, "Are you mad? Have you come from a madhouse? Oodhu lived 300 years ago. Narration in this context is done daily here.' He does not listen to Oodhu. At last, Lord Krishna himself came and said, "O Arjuna, I have ensnared you with Maya. You said that you would not become deluded and forgetful. You have become totally deluded.' Arjuna said, 'Who

are you?' Lord Krishna said, 'Now have you forgotten even me? I am Krishna.' He replied, 'He (Lord Krishna) passed away from the world 300 years ago. Don't make the mistake of saying this again otherwise, I will put you in a madhouse. I have power and authority because I am the army chief.' Lord Krishna reasoned with him a good deal to make him realize that he was Arjuna and all that was happening was the work and play of Maya and that he had forgotten himself. At last, when he did not listen Lord Krishna removed the Maya-snare by slapping gently on the cheek. When the Maya-snare was removed, Arjuna saw that it was the same pool and he was standing on its bank to take out water. Lord Krishna called out to him, "Arjuna! why haven't you brought water as yet?" Arjuna wept loudly. Lord Krishna said, "Why are you weeping?" He said, "My wife has passed away. I do not know where she is." Lord Krishna said, "Arjuna! I had put the Maya-snare upon you." But even then, he did not accept the reality. At last, Lord Krishna gathered Maya completely, and Arjuna came to his senses. He said, "O Lord! Maya is indeed very powerful." Lord Krishna said, "It is this Maya which has deluded everyone in the world - educated and uneducated, learned and scholars, priests and ascetics. Owing to Maya, the world has forgotten God.

*'Himself has He spread His Maya,
Himself the beholder.'* P. 537
ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ
ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

Holy congregation! now, how to cross the mammonic world? For the last four days, I have been trying to explain - 'How can we gain access to God? What is the path

by which we can reach Him?' Because as long as we do not find a solution, things heard have little meaning, and if do not find a solution, we shall be left mid-way. There are three states or classes - ritual, worship and knowledge. These are the three maladies we are afflicted with, the impurity sticking to us.

'The scum of multiple births is sticking to this soul and it has become pitch black. The oilman's rag turns not white by washing, even though it be washed a hundred times.' P. 651

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

Secondly, the mind is not in poise while meditating on the Name. Third is the veil of ignorance which is not rent. To rend this veil, you have to engage in selfless service without any hope for reward. God's devotional worship purifies the mind. Divine knowledge rends the veil of ignorance. In this manner is the Maya spreading. Although God is pervading everywhere, yet as long as man does not gain enlightenment, he does not realize that he is deluded. Just as Arjuna was deluded, similarly is the world deluded.

'O Lord of the world and Master of the universe, this Maya has made me forgetful of Thine feet.' P. 857

ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ
ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

'Bewitching is the love of wealth which, without teeth has eaten the world.' P. 643

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ
ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ ॥

This Maya is bewitching and deluding, which is eating the world without teeth.

*'Maya the she-serpent is holding the world in her coils,
Gobbling up whosoever serves her.'*

Some God-directed person removing her poison, crushing her, to his feet attaches her.'

P. 510

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥
ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਗਾਰਝੁ
ਤਿਨਿ ਮਲਿ ਦਲਿ ਲਾਈ ਪਾਇ ॥

Except the *Gurmukh* (Guruward or God-directed) person, Maya has eaten up the whole world. Holy congregation! how strange that God is pervading everywhere but only a rare one sees Him. Maya has assumed various forms. Somewhere she has become husband, somewhere wife, somewhere daughter and somewhere son, somewhere brother, somewhere friend, somewhere an enemy and somewhere a stranger. By assuming so many forms, she has made man oblivious of God. In this way, the real form of God does not become visible to us because the mist of Maya clouds our vision. Even the real appears to be an imitation, just as we are deluded by a piece of string. During day time, a piece string lying on the floor is seen as string, but in the darkness of the night, we mistake it for a snake. As the day dawns, the delusion is dispelled. Similarly, the 'jeev' (sentient being) has become deluded. In fact, it is all-pervasive God, but owing to five illusions, it has started appearing as the material world. Guru Sahib says that the 'jeev' (sentient being) has got cataract in his eyes. As long as, he does not gain knowledge and enlightenment, the collyrium of knowledge is not put in his eyes, he cannot know the reality, which Guru Sahib continues explaining -

'Now I see the Lord, hear of the Lord and narrate but the One Lord.

The Supreme Soul is the Creator of the world. Without the Lord I know no other.' P. 846

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ
ਜਾਣੀਐ ॥

But we fail to remember the reality. It seems superfluous to us because we are bewitched by Maya. Bewitching us she has made us unconscious and we have fallen in love with a dream. What is its cure? Guru Sahib says - Maya can be destroyed with God's Name. If the Name Divine starts getting sounded within the self, Maya is destroyed. God's Name is called 'amrita' (nectar). Both Name and nectar are one and the same thing. In this way, Guru Sahib says-

*Refrain: O my mind, listen -
Nectar is the Name of the Lord,
Nectar is the Name of the Lord.*

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣ ਮੇਰੇ ਮਨਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ -2, 2.
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ -2, 2.

*'Nectar is the Name of the Lord,
O my Soul. By Guru's instruction the Name-
Nectar is obtained'* P. 538

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

Nectar is the drink which immortalizes man. After drinking it man does not die. Nectar is beyond death. Guru Sahib says - 'Amrita' (Nectar) is God's Name. If it is obtained, death does not come again. But where is that 'amrit' (nectar) to be found. About it, the Guru's edict is -

'The mind is brimful with Nectar, but the perverse know not its relish.

Just as the deer knows not its own musk and wanders about guiled by doubt.' P. 644

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ
ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ
ਕ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

Just as the deer does not know that the musk is in its own navel, and wanders

about scenting it in the bushes, similarly, God has created Nectar within our ourselves. If man comes to know about it, he can be liberated. He can escape from the jaws of death. Guru Sahib says - That Nectar is within you, O man!

'The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.'

P. 293

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥**

And what is its distinguishing mark? About that the Guru's edict is -

'There is deep meditation and melody of celestial music there.'

P. 293

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

There is no thought there. It is a state undisturbed by thought. The music of unstruck primordial sound is ringing there. Earlier also, I had explained what '*anhad naad*' (unstruck primordial sounds) are - where are they sounded? When are they sounded and when do we hear them? If somebody speaks, we get deluded. Then we say that it is nothing at all. Our Guru Sahib also says the same thing. Guru Sahib has presented everything clearly before the world. He tells us where that unstruck primordial celestial music is -

'The wonder and marvel of it cannot be narrated.'

P. 293

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

There is so much joy and bliss that cannot be described.

'Nectar is the name of the Lord

O my soul. By Guru's instruction the Name-Nectar is obtained.'

P. 538

**ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥**

When we imbibe the Guru's teaching, we shall obtain this Nectar. One '*amrit*'

(nectar) is which we are administering now-a-days. One '*amrit*' (nectar) is given at the time of birth, the other is '*Naam-amrita*' (Nectar of the Name Divine). There is a method to be followed to obtain '*Naam*' (God's Name). By administering '*Naam amrita*' to the devotee, he is enabled to take the right path for obtaining the Name Divine. The Five Beloved ones bestow the '*Shabad*', the '*mantra*' (chant), which is called the Guru's '*Shabad*' or '*chant*' -

'Waheguru (God's Name) is the Guru's chant by reciting which is annulled ego.'

Bhai Gurdas Ji, Var 13/2

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

By reciting the word *Waheguru*, we have to attain to the Name Divine. This Name is all-pervasive. It is a '*Power*' in the entire world. This power has emanated from '*Waheguru*' which is called the '*Naam*' (Name). Just recite and see. Daily we read or recite - '*Ek Onkar*' (ੴ). This '*One*' is '*Onkar*' (The Formless One). But by putting '*Onkar*' (The Formless One) with numeral One, Guru Sahib has combined the two into (ੴ) (*Ek Onkar*), so that there is no confusion and the devotee may not be deluded, because ੴ (*Ek Onkar*) is *Waheguru* (God). That which has a form is also Timeless. He who is Formless, His power is the Name. Alongwith it Guru Sahib wrote: They are not two but one and the same. (*Sat*) True is His existence and after this wrote down '*Naam*' (Name). '*Naam*' (name) is the power from which has been created the whole world. By reciting in the prescribed manner the '*mantra*' (chant) bestowed by the Five Beloved ones, we attain to the Name Divine. When we attain to the Name, neither Death nor his messenger comes near us. Death does not

come at all because the Name Divine has been obtained. Guru Sahib says -

'The wonder and marvel of it cannot be narrated.' P. 293

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥

There is so much joy and bliss that is indescribable. But how to reach there? How should we go there? In this context, I beg to submit that only a capable Guru, if he is met, has this thing or commodity.

'The True Guru brings out and gives the bright jewel Name to him who is attached to his service.' P. 40

**ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ
ਕਢਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ॥**

When we serve the True Guru, he enlightens us and bestows the Name jewel upon us. Nowhere else is the Name Divine to be found.

'Godlike men and silent sages search for the Divine Nectar.'

That Nectar I have obtained from the Guru.' P. 918

**ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ
ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ॥**

This Name Nectar is only with the Guru (Holy Preceptor), and not with anyone else. Only the capable Guru can bestow it on the seeker. So when we receive Name Nectar, and then practising it, when we reach the region of the Divine Nectar, there the capable Guru gives us spiritual guidance and direction. Guru Granth Sahib Ji is the capable or all-powerful Guru or Holy Preceptor. By taking direction from *Guru Granth Sahib*, we obtain Divine Nectar. Holymen assist us in this task. The Guru and holy men are not separate from each other. They are not two, but one, because their (holy men's) ego has been effaced.

Refrain: Like the Master are they who for-

get not the Name.

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਂਈ ਹੀ ਵਰਗੇ ਨੇ
ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ-2**

'What are they like who forget not the Name?' P. 397

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਵਿਸਰੇ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ॥

'Who with every breath and morsel of theirs forget not God's Name and within whose mind is this spell,

They alone are the blessed and they alone are the perfect saints, O Nanak.' P. 319

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ

ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ॥

Holy congregation! Guru Sahib says -
'What kind of status do they have?'

'They are like the Lord. Know that there is absolutely no difference between the two.'

P. 397

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ॥

'Between the saints and the Infinite Lord, there is no difference.'

P. 486

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ॥

Consequently, they do not have separate existence. The Divine knowledge enshrined in Guru Sahib (*Guru Granth Sahib*) is 'Light', which is meant to enter the hearts of others. So, in this way, the 'Nectar' that we search for, and the gods too seek, has fallen to the share of man. It is neither in the share of the gods, nor is to be found anywhere outside. It is from this very human body that the Name Nectar gets revealed. What is the method of revealing it? The first way is to become aligned with the Guru (Holy Preceptor), and secondly, have faith in the Guru -

'He, whose heart has faith in the Guru, that man comes to meditate on Lord God.'

P. 283

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ॥

So, the first requirement is having faith

in *Waheguru* (God). Further progress will follow, when there is faith, otherwise not. Secondly, one should have faith in the Guru (Holy Preceptor). The Guru and God are one; they are not two. Third is the faith in the '*mantar*' (chant or mystic formula) that the '*mantar*' I have received is going to enable me to swim across the world ocean. According to Sant Maharaj Ji, there is no end to names for God. Tenth Guru Sahib has mentioned countless names for God in '*Jaap Sahib*' and '*Akal Ustat*'. He says - '*The Sheshnaag*' (The thousand-headed serpent, king of the nether-world) uttering these names is maintaining the balance of all the universes or spheres due to the strength of the Name. Everyday, new '*names*' of God happen to be uttered from his mouth. Guru Nanak Dev Ji says, "Do not quarrel over the Names of God. Have faith in the Name, you have received from the Guru (Holy Preceptor)."

In spiritual history, is recorded an illustrative story. Once there was an exalted holy man. A simple and innocent man, who used to attend holy company, came to him. He felt an eager desire of going to a perfect holy man and seek his guidance regarding the path of spirituality. This is because, it is the duty of the holy men to guide the devotees -

'Saith Kabir: Best it is to serve these two - God's devotee (saint) and God.

While God confers liberation, the saint contemplation of Name inspires.' P. 1373

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ

ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਗਮੁ॥

ਗਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥

'Both above birth and death are the philanthropic persons who come to do good to others.

They give the gift of spiritual life, apply men to Divine devotion and make men meet with God.' P. 749

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ॥

So, he went into the refuge of this perfect holy man. The holy man said, "Dear devotee! what you are asking for cannot be had so quickly. First, you should cleanse and purify your mind by doing good and noble deeds. Giving up backbiting and slandering, you should perform service. When the time comes, I shall tell you." After rendering service for eight years he thought: "I have been performing service for such a long time. I remove cattle-dung, take care of the cattle, serve fodder to them and as yet the holy man has not bestowed the holy chant on me. How long will I continue serving like this? In this way, nothing shall become of me." The holy man had kept an eye on him. He had decided to bestow the holy chant as soon as he became fit for it, because until the devotee becomes fit and proper, the holy chant does not work even if it is bestowed. Perfection is needed in both the parties - the giver and the receivers. The giver must be perfect and powerful. In the Guru's abode, in place of one preceptor, five have been prescribed. I would like to talk a little about the power of '*amrita*' (baptismal nectar), which I had described last year also. Bhai Sahib Bhai Randhir Singh Ji has written about it in his book. He writes: Once we had made arrangements to administer '*amrit*' (baptismal nectar) to the students of Khalsa School, Ludhiana. Of the '*Panj Piaras*' (Five Beloved Ones), four had come. The fifth one was yet to be found. He said - 'start offering

'ardas' (Sikh prayer); the fifth will also come'. When the 'ardas' (Sikh prayer) was over, to everyone's surprise, the fifth one was also found standing at the back. This fifth one was your Biji's (Sant Ji's wife) revered father. Bhai Sahib said - 'So you have come?' He replied - 'Since you remembered me, I have come.' The Singhs of old were remarkable, and wonderous were their deeds. This spiritual power is not to be found in any holy man of today. That was other age, which is at variance with the contemporary age. The present age is marked by frivolity and wantonness. There is more talk and lesser spiritual endeavour and achievement. The bowl of 'amrit' (nectar) was prepared. When it was the turn of revered father, then to a tenth class student of village Faleyhal, he gave five palmfuls of nectar to drink, five palmfuls he poured into his hair and five into his eyes, in accordance to the religious practice. When he was going to put the last palmful of nectar, he looked into his eyes. As soon as he did so, he said - 'Utter *Waheguru Ji Ka Khalsa, Waheguru Ji Ki Fateh.*' He uttered '*Waheguru Ji Ka Khalsa*' all right, but the rest of the salutation he could not utter. His mind ascended as he could not bear revered father's powerful spiritual gaze. Bhai Sahib Bhai Randhir Singh Ji said to revered father, "What is the matter?" Revered father replied, "The glow of the eyes has fallen straight into the eyes of the boy." Bhai Sahib asked, "What will happen now?" Revered father replied, "Now his consciousness will come down after 56 hours." Thereafter, he picked up the child and seated him on one side. After administering 'amrit' (nectar) to the rest of the students, an *Akhand Path* [continuous

recitation of the Sikh Scripture] was started. Exactly after 48 hours, '*Asa Di Var*' *Kirtan* (singing) began. '*Kirtan*' was performed, and when 56 hours were over, the child made movement and started flying upwards. He rose above the entire congregation. He opened his legs and moved like a fish swimming in water. He neither touched the ceiling, nor came down on the earth but flew in between over the congregation. Then he lay prostrate before *Sri Guru Granth Sahib* and started making obeisances. Revered father got up and coming to Bhai Sahib requested him to start '*kirtan*' (singing) of '*laavaan*' [*Gurbani* verses prescribed to be recited and sung for solemnizing a Sikh marriage]. He said, "At this moment, the boy's soul is standing at the portal of the Formless One seeking union with Him. Recitation or singing of '*laavaan*' is helpful to the devotees, but we use these verses for solemnizing worldly marriages.

He said, "Now recite the '*lavvan*'." When the '*laavaan*' was recited, he came down. His soul came back into the body and he regained consciousness. When this episode was over, we asked the '*Panj Piaras*' (Five Beloved ones) not to use all their glow on the remaining children who were to be administered 'amrit' (nectar). Use it in a moderate measure that is bearable."

Holy congregation! these are the things which we should observe, 'How powerful are the '*Panj Piaras*'? '*Panj Piaras*' (Five Beloved Ones) are those who are beloved of the Guru and not of '*Maya*' (material riches). Secondly, they should not be in love with their own name. Therefore, only the beloved of the Guru are called '*Panj Piaras*'.

'Within thy mind, contemplate thou on the

Guru and with thy tongue, utter the Guru's Name.

With thine eyes, behold the True Guru and with thine ears, hear the Guru's Name.

Being imbued with the True Guru, thou shalt find a seat in the Lord's Court.'P. 517

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ

ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ

ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

The 'Panj Piaras' (Five Beloved ones) are imbued with God's Name. In that Name-imbued state, they bestow the gift of the Name - chant. That Name-chant we, thus, recite and contemplate. We should have perfect faith in the Guru's chant. So, that holy man was a perfect saint, and his dear devotee said to himself, "I have been rendering service for eight years, and still I haven't got the Name Divine." Generally, we regard the 'chant' as the 'Name Divine'. All say - "Get the Name from such and such place or person." Once a devotee met me and asked me to give him the 'Name'. I asked him if he had partaken of 'amrit' (baptismal nectar). He replied in the affirmative. I said to him, "The 'Panj Piaras' have already bestowed the Name on you. Why do you ask me to give you the Name?" But he insisted on me to give him the Name. I said, "I don't have anybody other than the Panj Piaras. It is they who bestow the Name chant -

'Waheguru is the Guru's chant.

By contemplating it is the ego effaced.'

Bhai Gurdas Ji, Var 13/2

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

This holy word is 'Waheguru', which leads us to the Name Divine. It is 'Gararrh' [A large heron, Lord Vishnu's vehicle in Hindu mythology]. By riding on it, one is

rid of 'Maya' (material riches) and attains to the Name Divine. Sage Narad had offered feathers of bird 'anal' [People believe that this bird always remains in the sky. Its eggs mature and get hatched while falling through the sky and start flying] to the Tenth Guru Sahib. By fixing these feathers to arrows and getting them shot into the sky, Tenth Guru Sahib had taught the Singhs that the arrows had reached the region where the bird lived. That is, the feathers had made the arrows reach that sphere. Similarly, by practising the recitation and contemplation of the holy word 'Waheguru' (God), man's mind or consciousness reaches the region from where the holy Word has come. That devotee thought: 'Let me today ask the holy man that I have been rendering service for eight years. When will I receive the 'Gurumantar' (Guru's mystic formula)?' On the other hand, a Raja (king) was to come to see the holy man. The king's officials spread expensive carpets in front of the holy man's cottage so that sitting on them the king alongwith his family might be able to converse with the holy man, while that devotee with his body and clothes soiled with cattle-dung headed towards the holy man. His feet were mired with dung. The holy man observed that he was coming straight towards him. He got up from his seat and said: "Pareh! Pareh!! (away, away)." When he said this, he meant that the devotee should remain away lest he should soil the carpets with his dirty feet. So, paying obeisance to the holy man from a distance, he went back, and in his heart, he was beside himself with joy that on that day, the holy man had blessed him with the holy chant - 'Pareh! Pareh!' Therefore, from

that very moment, he started reciting this 'word' day and night. While thus practicing the recitation of this 'word', he became spiritually exalted, and he did not want to separate from it, that is give up its recitation even for a second.

His state was like this: *'By repeating the Name, I live, by forgetting it, I die. (P. 9)* One day, the holy man summoned him and said, "Dear devotee! deliver this letter to such and such holy man and bring its reply also from him." He thought in his mind that it would be a lot of trouble in coming and going and his attention too would be deflected from his recitation of the holy word 'Pareh! Pareh!'. No sooner did this thought occur to him than God in human form appeared before him and said, "You are worried that to deliver this letter and get its response you will have to undertake a long journey and your attention will be deflected from the recitation of 'Pareh! Pareh!'" The devotee said, "Yes". So, God took the letter from him and after walking some distance, He vanished. Next moment, He handed over the reply to the devotee.

The holy man said, "Dear devotee! you haven't gone so far. I had urged you to leave immediately, it is a very long journey, why haven't you gone?" He said, "Sir, here is the reply to the letter." When the holy man read the letter, he was taken aback. Sometimes, he looked at his feet, sometimes his head. He wondered how it had happened. He had actually brought the holy man's reply. He asked him, "Tell me, how have you brought the reply?" He said, "Sir, I haven't brought the reply. It is 'Pareh-Pareh' who has brought it." He asked, "Who is this 'Pareh-pareh'?" The devotee said, "It

is the same, of whom you gave me 'Guru-mantar' (Guru's chant or mystic formula)." The holy man understood the whole thing. It was he who had said 'Pareh-pareh' to him (asking him to keep away). He thought that he himself would ask God if His name is 'pareh-pareh' too. Sitting in 'smadhi' (deep meditation), he made a supplication, 'O God! what kind of Thy name is this 'Pareh-Pareh'?' The voice came, 'Reverend saint! My real name is 'Pareh-Pareh' [Inaccessible]. Start from one side, at the extreme end am I. My name 'Transcendent God, the Infinite is further and still further away. I am Illimitable, farther from your extreme limits, beyond from beyond.

'He is the Infinite, Transcendent Lord, the Supreme God and Him, Nanak has obtained as his Guru (Preceptor).' P. 599

**ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥**

Guru Sahib says that he too has found a holy Preceptor who is Infinite and Illimitable. So, after receiving the holy Word or 'holy chant' one should have faith in it. So long as the devotee does not have faith, he remains wavering. There are some codes of discipline. Believe in the Guru's utterance. Have faith in *Gurbani*, and whatever the Guru says or enjoins. Then, he has to give up or abjure some things. First, one has to give up pride. Thereafter, such is the Guru's edict -

'The Vedas proclaim aloud that the Reverend Lord likes not pride.' P. 1089

**ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ
ਵੇਦ ਕ੍ਰਿਕ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥**

'The Name Divine, commodity that thou hast come into this world to purchase, In the abode of God's devotees is found.'

P. 283

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue May, 2015)

XXVI

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ ॥
ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ ॥
ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੋਹਿ ॥
ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੋਇ ॥
ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁਵਿਗਾੜੁ ॥
ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥

*Ketey akhenh akhan paeh.
Ketey kaih kaih uth uth jaeh.
Etey ketey hor kare.
Ta, akh na sakeh kei ke.
Jewad bhavay tewad hoey.
Nanak janey saacha soey.
Je ko akhey bol vigaarrh.
Ta likhiay gawaran gawaar.*

Many praise the Lord, and many are
longing to praise.
Many depart while engaged in singing His
praise.
Were God to create as many more, His
attributes to estimate,
They won't be able to evaluate.
As great as God wishes, He can be;
His expanse, O Nanak, does the True One
Himself see.
Were a braggart to claim full knowledge of
God,

Rank of the biggest fool shall people to
him accord.

XXVII

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥
ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ ॥

*So dar keha, so ghar keha, Jit baih sarab
samale.
Vaje nad anek asankha, kete vavanhari.
Kete rag pari siun kahiyani, kete gavan-hare.
Gavehn tuhno paun pani baisantar
gavai Raja dharmaduare.
Gavehn Chitt-Gupat likh janehn, Likh likh
Dharam vichare.
Gavehn Ishar Barmah Devi sohan sada
saware;
Gavehn Ind Indasan baithe devteyan dar
nale.
Gavehn sidh samadhi andar, gavan sadh
vichare;*

How wonderful is the Portal, how
marvelous the Mansion,
Sitting where Thou cherish all Thy creation!
Endless are the instruments and sounds,

Endless are the musicians playing around.
Numerous are the ragas and raginis;
Numerous are the musician's symphonies.
Sing Thy laudations water, fire and air;
Sings the Righteous Judge with devotional
prayer.

Sing Thy praises Chitra and
Gupta who record the deeds of man,
Which the Righteous Judge does carefully
scan.

Sing Thy praises, Shiva,
Brahma and goddesses adorned by Thee;
At Thy Portal, Indra and his court-gods also
laud Thee.

Sidhas (Divines) lost in trance sing Thy
laudation;

Sing Thy praises the holy absorbed in
contemplation.

ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ ॥
ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ ਪੜਨਿ ਰਖੀਸਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ ਪਇਆਲੇ ॥
ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੁਰਾ ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ ॥
ਸੋਈ ਤੁਧੁਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ ॥

*Gavan jati sati santokhi, gavehn vir karare.
Gavan pandit parhn rakhisar, jug jug Vedan
nale.*

*Gavehn mohanian man mohan, surgan
machh payale.*

*Gavan ratan upaye tere, athsath tirath nale.
Gavehn jodh mahabal sura, gavehn khani
chare.*

*Gavehn khand mandal varbhanda, kar kar
rakhe dhare.*

*Sei Tudh no gavehn jo Tudh bhavan,
Rathey tere bhagat rasalay.*

Sing Thy praises hermits, stoics and

celibates;
Sing Thy praises warriors, brave and
consummate.

For ages have pedants,
seers and Vedas been singing Thy
laudation;

Bewitching beauties of heaven, earth and
nether-world have been singing of Thee
with devotion.

Sing of Thee the Jewels created by you and
pilgrim centres sixty-eight;

Sing of Thee 'Four Sources' of creation and
warriors immaculate.

Also sing Thy praises many a region,
universe and continent;

Which Thou Thyself hath installed in the
firmament.

But Thy praises, those especially are
singing,

Who to Thee are greatly pleasing,
And dyed in Thy devotion loving.

ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੇ॥
ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥
ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ ॥
ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥
ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਗਣੁ ਰਜਾਈ ॥੨੨॥

*Hor kete gavan se main chitt na awan,
Nanak kiya vichare.*

*Soi soi sada sach Sahib, saacha, saachi
nain.*

*Hai bhi hosi jae na jasi rachna jin rachae.
Rangi rangi bhati kar kar jinasi Maya jin
upae.*

*Kar kar vekhai kita apna jiv tis di wadiyai.
Jo tis bhavai soi karsi hukam na karna
jaee.*

So Patishah shahan Pat Sahib, Nanak

raihn razaee.

Many others also sing praises Thine;
But occur they not to mind mine;
Then, about them, how can Nanak opine?
That (universally-lauded) Lord is true
eternally;
True is the glory of the True Holy.
The Master of creation has been and shall
be in existence;
Never shall He depart hence.
Creating Maya, does He manifest her in
varied forms and hues;
With joy does He behold His work,
which His greatness shews.
He acts of His own accord;
None can command the Lord.
Saith Nanak: He is the King of kings;
Submit we must to His commands and
likings.

XXVIII

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ॥
ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥
ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

*Munda santokh saram pat jholi, Dhyān ki
karey bibhut.*

*Khintha kaal kuari kaiya, Jugat danda
partit.*

*Ai panthi sagal jamati, man jeetay jag jeet.
Ades Tisai ades !*

Adi anil anad anahit, jug jug eko ves.

(O Yogi!) Put on ear-rings of contentment,
carry begging bowl of endeavour;
And with ashes of contemplation thine own

body cover.

Putting on patched coat of Death,

keep body free from sin;

Thy staff should you make, faith in God
within.

Befriend all the sects by conquering thy
mind;

This way shalt thou conquer the whole
mankind.

To Him - Primal, Pure,

Eternal and Immortal - is my salutation,

Who through all time suffers no alteration.

XXIX

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥
ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥
ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

*Bhugat gian daya bhandaran ghat ghat
vajaih nad.*

*Ap Nath nathi sabh jaki riddh siddh awara
sad.*

*Sanjog vijog doey kar chalaveh lekhey
awaih bhag.*

*Ades Tisai ades! Adi anil anad anahat, jug
jug eko ves.*

(O Yogi, listen!) in every heart notes of
music Divine are ringing ever ;

Make enlightenment thy food and
compassion the dispenser.

The True Master Himself has strung all the
world together.

Taste other than spiritual is attainment of
occult power.

Union and separation run the affairs of the
world;

To man's lot falls, destined is whatever.

To Him Primal, Pure,
Eternal and Immortal is my salutation,
Who through all time suffers no alteration.

XXX

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥
ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੩੦॥

Eka Mai jugat viyai, tin chele parvan. Ik sansari ik bhandari, ik laey diban. Jiv Tis bhavay, tivai chalavey, jiv hovai furman. Oh vekhai, ohnan nadir na awai, bahuta eh vidan. Ades Tisai ades! Adi anil anad anahat, jug jug eko ves.

Through a mysterious union of the Primal Mother and Holy Eternal were born three disciples approved at His Portal. Creator, Provider and Judge are they, whom He directs as is His wont and will. Truly is it remarkably wonderful That Himself overseeing their work, To them He remains invisible. To Him Primal, Pure, Eternal and Immortal is my salutation, Who through all time suffers no alteration.

XXXI

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰੁ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰੁ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ
ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੩੧॥

Asan loey loey bhandar. Jo kichh paiya so eka var. Ka kar vekhai sirjanhar. Nanak sache ki sachi kar. Ades Tisai ades ! Adi anil anad anahat, jug jug eko ves.

God's thrones and stores are in all the worlds He has created; Filled He them just once with all they needed. Seated therein, He cherishes His creatures with care; Nanak, true is the creation, and True, the Creator. To Him - Primal, Pure, Eternal and Immortal - is my salutation, Who through all time suffers no alteration.

XXXII

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥
ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥
ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੁੜੀ ਕੁੜੈ ਠੀਸ ॥੩੨॥

Ik du jibhau lakh hohi lakh hovahi lakh vis. Lakh lakh gera akhiahi ek Nam Jagdish. Etu rahi pati pavaria chariai hoi ikis. Suni gala akas ki kita ai rees. Nanak nadari paiyai kuri kurai thees.

Were man's tongue to increase to a hundred thousand
And then get multiplied by twenty;

Were each tongue to recite God's Name a hundred thousand times in plenty.

Such be the stairs of Name recitation,

By ascending which, with God is gained union.

On hearing of the Guruwards' reaching God's heavenly abode, Even apostates (worms) feel like emulating the former's mode.

On this path treading, vain is the claim of the vain,

For with Divine grace alone, Saith Nanak, one can God attain.

XXXIII

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥੩੩॥

*Akhani joru chupai naih joru.
Joru na mangan deni na joru.
Joru na jivani marani naih joru.
Joru na raji mali mani soru.
Joru na surati giani vichari,
Joru na jugati chhutai sansaru.
Jisu hathi joru kari vekhai soi,
Nanak uttam nichu na koi.*

Man has no power:

Neither to be dumb, nor to be articulate.

Neither to demand, nor to donate.

Neither to live, nor to die.

Neither to acquire kingdom, nor riches to pile

Which his mind ever beguile.

Neither to gain light and knowledge, nor cogitation. Neither by some ingenuity attain liberation.

God alone has this power;

He weilds it, His creation to nurture. Saith Nanak:

None by his power can be superior or inferior.

XXXIV

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥
ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮ ਸਾਲ ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ ॥
ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥
ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ ॥੩੪॥

Rati ruti thiti var. Pawan, pani, agani, patal.

Tisu vichi dharti thapi rakhi dharamsal.

Tisu vichi jia jugati ke rang Tin ke nam anek anant.

Karami karami hoi vicharu.

Sacha api sachu darbaru.

Tithai sohani panch parvanu,

Nadari karami pavai nisanu.

Kach pakai othai pai, Nanak gaia japai jai.

God created nights and days, lunar months and seasons;

Created He also, air, water, fire and the nether regions.

In their midst, He wrought earth's installation,

The field for righteous action.

Therein He placed creatures of various hues and ways;
 Infinite in numbers and names are they.
 All are judged by their deeds - good or evil,
 When they appear at the True Lord's Portal.
 Seated there with dignity are His saints - elect honourable;
 By His gracious glance do they receive His mark of approval.
 O Nanak, on reaching there alone shall it become known,
 Whether one is firm or fickle.

XXXV

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥
 ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥
 ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ ॥੩੫॥

Dharam khand ka eho dharm. Gian khand ka akhahu karam.

Ketey pavan pani vaisantar, ketey kan Mahes.

Ketey Baram gharati ghariahi rup rang ke ves.

Ketia karam bhumi mer ketey, ketey dhu updes.

Ketey Ind chand sur ketey, ketey mandal des.

Ketey sidh Budh natha ketey, ketey devi ves.

Ketey dev danav muni ketey, ketey rattan samund.

*Ketia khani ketia bani, ketey pat narind.
 Ketia surati sevak ketey, Nanak antu na antu*

Such is the law of the realm of righteous action.

To the realm of knowledge, now let me give expression.

Many are the forms of air, water and fire existing there;

Many are the Krishnas and Shivas abiding there.

Many are the 'creating' Brahmas forging forms of various colours, contours and vestures;

Many are the realms of action, Sumer-like mountains and Dhruva's teachers.

Many are the continents and countries, Many, the suns, moons and Indras.

Many are the incarnations of goddesses, Many, the Naths (ascetics),

Sidhas (divines) and Budhas (enlightened). Many are the forms of speeches and species;

Many are the kings and princes.

Many are the kinds of meditation and contemplation, Many, the devotees doing worship and devotion.

O Nanak, all these are beyond computation.

XXXVI

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ ॥

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥

ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥

ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥

ਜੇ ਕੇ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥੩੬॥

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,

Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818

Fax : 0044-1212002879

Voicemail : 0044-8701654402

Raj Mobile : 0044-7968734058

Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,

Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,

vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525,

Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Bhai Gurinder Singh

Cell : 0061-469927233,